

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ADNAN TORTÛMÎ'NİN TE'LİF ETTİĞİ SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-
HÂLİDÎ EL-MÜCEDDİDÎ ADLI ESERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erdal AVCI

AĞUSTOS - 2019
GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ADNAN TORTÛMÎ'NİN TE'LİF ETTİĞİ SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-
HÂLİDÎ EL-MÜCEDDİDÎ ADLI ESERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erdal AVCI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Selami ŞİMŞEK

AĞUSTOS - 2019
GÜMÜŞHANE

KABUL VE ONAY

Prof.Dr. SELAMİ ŞİMŞEK danışmanlığında, Erdal Avcı tarafından hazırlanan “Adnan Tortûmî’nin Te’lif Ettiği Silsilenâme-İ Nakşbendî El-Hâlidî El-Müceddidî Adlı Eserin İncelenmesi” isimli bu çalışma jürimiz tarafından Gümüşhane Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Tasavvuf Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak Oy Birliği / Oy Çokluğu ile kabul edilmiştir.

.....
Prof. Dr. Selami ŞİMŞEK (Başkan ve Danışman)

.....
Doç. Dr. Ferdi KİREMİTÇİ (Asil Üye)

.....
Dr. Betül SAYLAN(Asil Üye)

ONAY

Bu tez/...../..... tarihinde Enstitü Yönetim Kurulunca kabul edilmiştir.

.../.../.....

.....
Prof. Dr. Ekrem CENGİZ
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum, Adnan Tortumî'nin Te'lif ettiği Silsilenâme-i Nakşbendî El-Hâlidî El-Müceddidî adlı eserin incelenmesi, konulu bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐	Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
☐	Tezim sadece Gümüşhane Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
☐	Teziminyıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzâtma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

.... / 07 / 2019

Erdal AVCI

ÖNSÖZ

Şüphesiz tüm İslâmî ilimlerin çıkış noktası aynıdır. Çıkış noktası aynı olmasına karşın zamanla farklı bir takım sebeplere bağlı olarak İslâmî ilimler dallanıp budaklanmıştır. Tabî ki her ilmin bir doğuş zamanı ve zemini, bir çıkış sebebi vardır.

Tasavvuf bazı âlimlere göre fikhın şekilciliğine karşı ortaya çıkmış bir ilim olarak nitelendirilir. Diğer bazı âlimlere göre dünya hayatına haddinden fazla kapılan Müslümanlara yol göstermek için ortaya çıkan bir ilim veya yoldur. Çıkış sebebi her ne olursa olsun tasavvuf ortaya çıkış döneminden bu yana İslâm'a ve Müslümanlara maddeden mânâya, zâhirden bâtına yönelmeyi öğretmiş ve çok önemli bir yol göstericilik vasfına bürünmüştür. İslâm literatürüne de çok büyük katkılar sağlayan tasavvuf ilmi, kazandırdığı eserlerle de yol göstericilik vasfına sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca tasavvuf eserleri zannedildiği gibi yalnızca zühd, takvâ, verâ üzerine yazılan eserler değildir. Tefsir, hadis gibi diğer alanlarla ilgili bilgiler de vermektedir. Bu bağlamda da diğer İslâm ilimleri sahasına da katkı sağlamıştır. Nitekim çeviri yazılı olarak sunduğumuz eser de Nakşbendî şeceresini tanıtmanın yanında Allâh'ın (cc) sıfatları hakkında da bilgi vermektedir.

Her ne kadar tasavvufu, İslâm mistisizmi olarak tanımlayanlar olsa da tasavvuf, İslâmî ilimlerin hepsinde olduğu gibi kendisini Hz. Peygamber'e dayandırmaktadır. Diğer İslâmî ilimlerde olduğu gibi ilk emarelerinin İslâm'ın ilk yıllarında görüldüğü beyan edilmektedir. Zira Hz. Peygamber'e (sav) dayanmayan, bir şekilde ona ve ashabına ulaşmayan ilim, Müslümanlar nezdinde pek kıymetli olmayacaktır.

Tasavvuf, belli bir zamandan sonra tarikatler vasıtasıyla devam etmiştir. Her tarîkatin de Hz. Peygamber'e (sav) ulaşan bir silsile veya şeceresi vardır. Bu silsile ve şeceredeki şahıslar genelde ilmiyle, ameliyle, yaşam tarzıyla döneminin tasavvuf önderleridir. Her birinin verâ, takvâ, zühd, murâkabe, mücâhede, tevâzu, istiğnâ gibi özellikleri vardır. Fakat her biri farklı yönleriyle ön plana çıkmaktadır.

Biz de tasavvuf silsilesi ve bazı tasavvufi kavramlar hakkında bilgi veren Adnân Tortûmî'nin *Silsilename-i Nakşbendî el-Halidî el- Müceddidî* adlı eserinin çevirisini yapacağız. Bu eserin çevirisini yapmak hem eserden faydalanmayı sağlayacak hem de tasavvuf silsilesi ve tasavvufi bazı kavramlar hakkında bilgi edinmeyi sağlayacaktır. Bu eseri seçmemizdeki gaye, Türkiye'de herhangi bir çevirisinin olmaması ve

başvurulmaya değer bir eser olmasıdır. Nitekim eserin çevirisini yaptıktan sonra gördük ki eser, tarikat silsilesi, siyer bilgileri, akaid ve ahlaka dair bilgileri barındırmaktadır. Bu yönüyle eserin çevirisinin sahaya kayda değer katkı sağlayacağını ümit ediyoruz.

Tezimiz giriş üç bölüm sonuç ve değerlendirmeden oluşmaktadır. Ayrıca tezde bir de ek kısmı mevcuttur.

Giriş bölümünde, silsile ve silsilenâme kavramının mânâsı, tasavvuf ve tasavvuf silsileleri, bazı tasavvuf kavramları hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci Nakşebendî silsilesi ve eserde geçen sûfiler hakkında bilgi verilmiştir. Sûfiler hakkında bilgi verilirken menkıbelere, zayıf bilgilere, tespit edilemeyen bilgilere yer verilmemiştir. Genel olarak zâtların fazîletleri, öne çıkan yönleri doğdukları, vefat ettikleri yerler beyan edilmiş, Hocaları, öğrencileri ve varsa eserleri verilmiştir. İhtiyaç duyulduğunda da eserler hakkında bilgi aktarılmıştır.

İkinci bölümde Adnan Tortumî'nin eserinin nüsha tavsifi ve metin tahliline yer verdik.

Üçüncü bölümde ise Adnan Tortumî'nin eserinin çeviri yazılı metni sunulmuştur. Öncelikle metin günümüz alfabesine göre yazılmıştır. Daha sonra çeviri metnindeki ayet ve hadislerin Arapçası metin içinde ve Türkçelerini ise dipnotta verdik. Şiirlerin metin içerisinde önce Arap alfabesiyle sonra da manalarını verdik. Çeviri yaparken cümle yapısı bozulmayarak, bazı tamlamaları okunduğu gibi vermeye çalıştık. Çeviri metninde derkenarların varak numaralarına göre dipnotta çevirisini verdik. Metne nazaran ince ve okunması zor olduğundan okuyamadığımız yerleri üç nokta ile belirttik. Ayrıca çeviri metninde bazı sayfaların boş olduğunu tespit ettik. Varak numaralarını da buna göre verdik ve boş sayfaları varak numarasına dâhil etmedik. Eserin el yazma nüshası ek'de verilmiştir.

Gümüşhane 2019

Erdal AVCI

ÖZET

[AVCI, Erdal]. Adnan Tortûmî'nin Te'lif ettiği Silsilenâme-i Nakşbendî El-Hâlidî El-Müceddidî Adlı Eserinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019, (XII+88)

Bu çalışmada Adnan Tortûmî'nin Silsilenâme-i Nakşbendî El-Hâlidî El-Müceddidî adlı eserin çeviri yazılı metnine yer verilmiştir. Çeviri yazılı metinden önce faydalı olacağı düşüncesiyle tasavvuf, tasavvuf silsileleri, bazı kavramlar ve önemli şahıslar hakkında ana hatlarıyla malumat sunulmuştur.

Bu çalışmada eserin çeviri yazılı metni verilirken temel çeviri teknikleri kullanılmıştır. Ayrıca şahıslar ve kavramlar hakkında bilgi verilirken temel dökümantasyon tarama ve analiz yöntemleri kullanılmıştır. Bu bağlamda giriş bölümünde ve birinci bölümde dökümantasyon tarama yöntemi ile şahıslar ve kavramlar hakkında bilgi toplanarak, bilgiler analiz edilmiştir. İkinci bölümde ise akademik çeviri yöntemi ile eser titiz bir şekilde çeviri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Âsar, İstiğnâ, Tasavvuf, Mücâhede, Takvâ, Tarîkat, Tevâzu, Verâ, Zühd.

ABSTRACT

[AVCI, Erdal]. Review of the Work Titled Silsilanama-i Naqshbandi al-Khâlidî al-Mujaddidî written by Adnan Tortûmî, Master Thesis, 2019, (XII+88).

This study transliterates Adnan Tortumi's work which is titled as Silsilanama-i Naqshbandi al-Khâlidî al-Mujaddidî (Genealogical Tree of al-Naqshbandi al-Khâlidî al-Mujaddidî order) into Turkish language with latin alphabet after informing about tasawwuf (sufism), tasawwuf genealogies, some concepts and important individuals.

In this study, basic translation techniques are used in the transliteration of the work. In addition, basic documentation screening and analysis methods are used when giving information about individuals and concepts. In this context, information about the individuals and concepts is collected and analyzed by the documentation screening method in the introduction and the first section. In the second one, the transliteration is precisely provided by academic transliteration method.

Keywords: Ithâr (Altruism), Istighnâ (Contentment), Tasawwuf (Sufism), Mujâhadah (Striving), Taqwa (Piety), Tariqat (Order), Tawâdhu' (Humility), Wara' (Abstinence), Zuhd (Ascetism).

İÇİNDEKİLER

DIŞ KAPAK

İÇ KAPAK

KABUL VE ONAY V

BİLDİRİM VI

ÖNSÖZ IV

ÖZET VI

ABSTRACT VII

İÇİNDEKİLER VIII

KISALTMALAR LİSTESİ XII

GİRİŞ 1-6

A) Silsile ve Silsilenâme Kelimelerinin Anlamı ve Ortaya Çıkışı 2

B) Tasavvuf ve Tasavvuf Silsileleri 3

C) Silsile Kavramı İle Doğrudan İlgili Bazı Önemli 5

Tasavvufî Kavramlar 5

BİRİNCİ BÖLÜM

1. NAKŞBENDÎ SİLSİLESİ ve ESERDE GEÇEN SÛFÎLER HAKKINDA BİLGİ

.....7-25

1.1. Hz. Ebû Bekir (Ra) 7

1.2. Selmân- I Fârisî (Ks) 9

1.3. Kasım Bin Muhammed (Ks) 11

1.4. Ca'Fer-İ Sâdık (Ks) 12

1.5. Bâyezîd-i Bistâmî (KS) 12

1.6. Ebu'l-Hasan El-Harakânî (Ks) 13

1.7. Ebû Ali Fârmedî (Ks) 14

1.8. Yûsuf Hemedânî (Ks) 14

1.9. Abdülhâlik Gucdevânî (Ks) 15

1.10. Ârif Rîvegerî (Ks)	18
1.11. Mahmûd Encîrfağnevî (Ks).....	18
1.12. Ali Râmitenî (Ks)	19
1.13. Muhammed Baba Semmâsî (Ks).....	19
1.14. Emîr Külâl (Ks)	20
1.15. Muhammed Bahâüddin Nakşbend (Ks)	21
1.16. Alâaddin Attâr (Ks)	22
1.17. Ya‘Kûb Çerhî El-Hisârî (Ks)	23
1.18. Ubeydullah Ahrâr (Ks).....	24

İKİNCİ BÖLÜM

2. ADNAN TORTÛMÎ’NİN SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-HÂLİDÎ EL-MÜCEDDİDÎ ADLI ESERİNİN NÜSHA TAVSİFİ VE METİN TAHLİLİ.....26-30

2.1.Eserin Nüsha Tavsifi	26
2.2. Eserin Metin Tahlili	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-HÂLİDÎ EL-MÜCEDDÎ ADLI ESERİN ÇEVİRİ YAZILI METNİ31-86

3.1. Vücûd	34
3.2. Kıdem	38
3.3. Bekâ.....	38
3.4. Muhâlefetün Li’l-Havâdis	38
3.5. Kıyâm Bi-Nefsihî	39
3.6. Vahdâniyyet	39
3.7. Hayat	39
3.8. İlim	40
3.9. Semi‘	40
3.10. Basar	40
3.11. İrâde	41

3.12. Kudret	42
3.13. Kelâm.....	42
3.14. Tekvîn	42
3.15. Muhammed Rasûlullâh	44
3.16. Yâr-I Ğâr-I Seyyidü'l-Beşer Hazret-İ Ebûbekir Sıddîki'l-Ekber (Râdiyallâhu Teâlâ Anh).....	56
3.17. Cenâb-I Ğarîbi'l-Ma'Dûd Min Âli'r-Rasûl Selmân-I Fârisî El-Mûkerrem El-Makbûl Râdiyallâhu Teâlâ Anh.....	64
3.18. Pîşvâ-Yı Ehl-İ Tarîk Ve Hafîd-İ Hazret-İ Sıddîk Kâsım Bin Muhammed Râdiyallâhu Teâlâ Anh.....	64
3.19. Mukassım-I Füyûzât-I Hakâyık İmâm Ca'Fer-İ Sâdık Râdiyallâhu Teâlâ Anh.....	65
3.20. Sultânü'l-Uşşâk Sekrânü'l-İstiğrâk Rehber-İ Sâmi Cenâb-I Bâyezîd-İ Bistâmî Kuddise Sırruhu'l-Azîz	66
3.21. Serмест-İ Sahbâ-Yı Aşk Ve Hakikat Ve Sekrân-I Bâde-İ İrfân Ve Mahabbet Cenâb-I Şeyhü's-Şüyûh Ebu'l-Hasen Ali Bin Ca'Fer Harakânî Kaddesallâhu Sırrahu'l-Âlî.....	67
3.22. Neşvân-I Rahîk-İ Hubbu's-Samedî Mevlânâ Hâce Ebû Ali Fârmedî Kaddesallâhu Sırrahu'l-Azîz.....	69
3.23. Gavsü's-Samedânî Mevlânâ Hâce Yûsuf-İ Hemedânî Kaddesallâhu Sırrahu'l-Âlî.....	69
3.24. Kutbu'r-Rabbânî Ser-Hâlka-İ Hâcegânî Mevlânâ Abdulhâlik Gucdevânî Kuddise Sırruhu'l-Azîz.....	70
3.25. Münselîh-İ Hicâb-I Beşerî Kutbu'l-Aktâb Mevlânâ Hâce Ârif-İ Rîvegerevî Kuddise Sırruhu'l-Azîz.....	73
3.26. Menba'-I Kemâl-İ Sûrî Ve Ma'Nevî Hâce Mahmûd Encîrfağnevî Kuddise Sırruhu'l-Azîz.....	73
3.27. Vâlih-İ Muhabbet-İ Mevlâhu'l-Ganî Hâce-İ Azîzân Ali Er-Râmîtenî Kuddise Sırruhu'l-Azîz.....	74
3.28. El-Mukbilu Ala'llâh Ve Limâ Sivâhu'n-Nâs Kutbu'l-Evliyâ Eş-Şeyh Muhammed Baba Es-Semmâsî Kuddise Sırruhu'l-Azîz	74

3.29. Menba‘U‘l-Me‘Ârif Ve‘l-Kemâl Seyyidü’s-Sâdât Seyyid Emîr Külâl Kuddise Sırruhu‘l-Azîz.....	75
3.30. İmâmu’t-Tarîka Şems-İ Felekü‘l-Hakîka Zü‘l-Feyzi‘l-Cârî Ve’n-Nûru’s- Sârî El-Ma‘Rûf Bi-Şâh-I Nakşbend Muhammed Bahâüddin El-Üveysî El-Buhârî Kaddesallâhu Sırrahu‘l-Âlî	75
3.31. Miftâh-I Hazâinü‘l-Esrâr Kutbu‘l-Aktâb Eş-Şeyh Muhammed El-Buhârî El-Ma‘Rûf Bi-Alâüddin Attâr Kuddise Sırruh	81
3.32. Mevrid-İ İnâyet-İ Bârî Mevlânâ Ya‘Kûb-I Çerhî El-Hisârî Kuddise Sırruhu‘l-Âlî.....	83
3.33. Mürûcu‘d-Dîn Mukavve‘l-Meşreb En-Nakşbendî El-Ma‘Rûf Bi-Hâce-İ Ahrâr Eş-Şeyh Ubeydullah Es-Semerkindî Kuddise Sırruh	84
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	87
KAYNAKÇA	89
ÖZGEÇMİŞ.....	91
Ek1. Çeviri Metin Nüshası.	92

KISALTMALAR LİSTESİ

a.s	: Aleyhi Selam
in.	: Oğlu
h.	: Hicri
m.	: Miladi
ty.	: Tarih yok
ra.	: RadiyAllâhu anh
ks.	: Kuddise sırrahu
cc.	: Celle celeluhu
sav.	: Sallallahu aleyhi ve selem
bkn.	: Bakınız
vr.	: Veri
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
DİA	: Diyanet İşleri Başkanlığı Ansiklopedisi
br.	: Birim numarası

GİRİŞ

Allâh (cc) dinimiz İslâm'ı, insanların dünyada ve ahirette saâdet ve selâmete ulaşması için göndermiştir. Dinimizin zâhirî yönü olduğu gibi bir de bâtînî yönü olduğu unutulmamalıdır.

Dinimizin zâhirî yönü, görünen şekli yönüdür. Bâtînî yönü ise görünmeyen mânevî yönüdür. Bu bâtînî tarafta muhabbetullah, mârifetullah, ihlâs vb. kavramlar öne çıktığı için hâl ile ilgili kısımları ele alınır. Hz. Peygamber dinimizin bu iki cihetini de ashâb-ı kirâma öğretmiştir. Ashâb-ı kirâm da öğrendikleri bu zâhirî ve bâtînî ilimleri silsile yoluyla kendilerinden sonra gelecek olan nesle aktarmışlardır. Bu ilimlerin nesilden nesle aktarılışına silsile denir. Esasen bu silsilenin benzeri hatta esinlendiği kaynak dinimizde önemli bir yeri olan hadis ilmindeki sened zinciridir. İşte hadiste sened zinciri olduğu gibi tasavvufta da silsileler vardır.

Tasavvuf tarihine baktığımızda en önde gelen tarikatlerden birisi Nakşbendî tarikatidir. Birçok kollara ayrılmış bulunan Nakşbendî tarikatının en önemli kollarından birisi de Hâlidîyye koludur. İşte bu çalışmada eserinden Hâlidîyye koluna mensup olduğu anlaşılan, ancak hakkında pek bilgiye ulaşamadığımız Adnan Tortûmî'nin Silsilenâme-i Nakşbendî isimli eseri incelenecek, ardından eserin çeviri yazılı metni sunulacaktır.

Eserle ilgili bugüne kadar herhangi bir tez, makale vb. akademik çalışma yapılmamıştır. Tezimiz bu manada konuya açıklık getirecek nadir çalışmalardan olacaktır.

Yöntem

Yöntemle ilgili olarak öncelikle inceleyeceğimiz eserin yazma nüshasını Süleymaniye Kütüphanesinden temin ettik. Temin ettiğimiz eseri çeviri tekniklerinden yararlanarak inceledik ve elde ettiğimiz diğer materyallerle birlikte bir çalışma ortaya koymaya çalıştık.¹

¹ <http://www.suleymaniye.yek.gov.tr/>.

Eserin müellifi olan Adnan Tortûmî hakkında bilgileri de dökümantasyon tarama ve analiz yöntemleriyle araştırmaya çalıştık ancak müellif hakkında pek bilgiye ulaşamadık. Müellif hakkında bilgileri Süleymaniye Kütüphanesi'nde, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, Bursalı Mehmed Tâhir'in Osmanlı Müellifleri adlı kitabını tarayarak araştırdık ancak müellif hakkında bilgiye ulaşamadık. Ayrıca müellifin Erzurumlu olması hasebiyle Erzurum bölgesinde de bilgi toplamaya çalıştık ancak bir sonuca varamadık.

Tez konumuzda kullandığımız temel kaynak Adnan Tortûmî'nin *Silsilenâme-i Nakşbendî el-Hâlidî el-Müceddidî* adlı eseridir.

Tez çalışmamızda başta şeyh Abdulmecid bin Muhammed El-Hanî'nin Hadâiku'l-Verdiyye ve Mevlânâ Hüseyin bin Ali es-Sâfi'nin Reşahât adlı eseri olmak üzere İbn İshak'ın Siyer'i, Ebu'l-Feth'in Uyûni'l-Eser'i, İbn Hişâm'ın Siretü'n-Nebevî'si ve Kuşeyrî'nin Risâle'sinden faydalandık.

A) Silsile ve Silsilenâme Kelimelerinin Anlamı ve Ortaya Çıkışı

Arapça bir kelime olan “silsile” zincir manasına gelmektedir. Birbiriyle bağlı, birbiriyle ilgili olan şeylerin oluşturduğu diziye silsile denir. Soy, sop, ırk manasına da gelen silsile tasavvufi bir mana vermek gerekirse “Son hâlkası Hz. Muhammed (sav) olan tasavvuf okullarındaki mânevîyat öğretmenleri zinciri” diyebiliriz (TDK; Cebecioğlu, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Silsile maddesi, Anka Yayınları, 3.baskı; Pakalın, 1993: 226).

Farsça bir terkip olan “silsilenâme” kelimesi ise bir ailenin soy, sop ve şeceresini gösteren cedvele denir. Tasavvufi olarak ise, tarîkat silsilesini gösteren cedvele silsilenâme denir (Pakalın, 1993: 227).

İslâm kültüründe silsile ilk defa hadis ilminde bir terim olarak kullanılmış ve hadisi rivâyet eden kişilerin, kesintisiz Hz. Peygamber'e kadar çıkarılması silsile veya sened adını almıştır (Koçyiğit, 1988: 176).

Süfyân es-Sevrî'ye göre silsile (isnâd/sened) “Müminin silâhıdır; silâhı olmayan düşmanla savaşılamaz.” Abdullah bin Mübârek isnâdın din olduğunu, isnâd olmazsa herkesin dilediğini söyleyebileceğini, isnâdı sormanın yalan söylemeye engel olacağını ifade etmiştir. Silsile yani sened ilminin Müslümanlar tarafından icat edilip geliştirildiği görüşü tarih boyunca pek çok âlim ve modern araştırmacı tarafından önemle

vurgulanmıştır. Ebû Hâtim er-Râzî ve İbn-i Hazm gibi âlimler, Hz. Peygamber'in sünnetinin ve ondan nakledilen ilimlerin korunması için güvenilir râvilerin kesintisiz bir zincir, sened ve silsile ile nakledilmesinin Allâh'ın sadece Müslümanlara verdiği bir nimeti olduğunu, diğer milletlerde böyle bir rivâyet şeklinin bulunmadığını belirtirler (Küçük, Dia, ty. 154)

B) Tasavvuf ve Tasavvuf Silsileleri

H. II. asrın ortalarına doğru İslâmî ilimlerin şekillenmeye başlaması ve bunların aralarında usûl, metod ve konu farklılıklarının belirgin hâle gelmesi, , fıkıh, hadis akâid siyer ve megâzî, ve diğer İslâm ilimleri ve alet ilimleri ile meşgul olan kişiler yanında âbid, zâhid, nâsik ve bekkâ gibi isimlerle anılan ilk dönem sûfileri de Hz. Peygamber'den intikal eden ve kendi alanlarına müteallik bulunan mârifet ve ahlâk öğretilerinin Peygamber'e nisbetini gösteren silsileler ortaya koymuşlardır. Tarîkat silsilelerinden asırlarca önce ortaya çıkan hadis ilmindeki isnâd geleneğinin, tasavvuf ehli arasındaki silsile anlayışına tesiri açıktır. Ancak, tarîkatlardaki silsile, mânevî bereketin şeyhten şeyhe aktarılması yönüyle, sadece rivâyet edilen hadis metninin aktarılmasına dayalı hadis isnâdından ayrılmaktadır. şeklî bir benzerliğe rağmen silsile ile isnâdın arasında, muhtevâ ve fonksiyon açısından farklılıkların olduğu bilinmelidir. (Aşkar, 2001: 240).

“El ele bağlı, el Hakk'a bağlıdır.” sözü ile ifade edildiği üzere tasavvufta mürşidin veya el alınan kişinin bağlı olduğu mürşidlerin vâsıtası ile Hz. Peygamber'e, O'nun vâsıtasıyla da Yüce Allâh'a ulaşılmaktadır. Tasavvufî bilgi yani mârifetullah yüce Allâh ile başlamakta, melekler ve Hz. Peygamber vâsıtası ile şeyhten şeyhe ve en son şeyhe kadar silsile yolu ile aktarılmakta ve neticede son şeyhe intisab, bey'at eden başka bir deyişle ile el alan yahut ders alan mürîde intikal etmektedir. (USTA, 2002: 181

İsmail Hakkı Bursevî “*Kitâbü's-Silsileti'l-Celvetiyye*” isimli eserinde bu konuda şu görüşleri ifade etmektedir: “Allâh, hikmetinin gereği olarak sûret âleminde de kâinâtın silsilesini birbirine bağlamıştır. Nitekim Âdem (a.s)'ı yaratmış ve ondan peygamberlerini, velîlerini ve düşmanlarını meydana getirmiştir. İzdivâc yoluyla asırlarca nesilleri devam etmiş ve cismâniyyetlerini ondan almışlardır. Kezâ Muhammed (sav)'in rûhunu yaratmış, onu küllî ve cüz'î ruhların babası kılmıştır. Rûh-i

Muhammedî'nin feyzini kabûl edecek son kişiye kadar da “mânevî izdivâc” devam edecektir.

Mânevî silsile, peygamberlere verese zuhûr etmesidir ki onların mirasları ilm-i billâhtır. Vârislere “hulefâ” denir ki çocuklar babaları yerine kâim oldukları gibi mânevî çocuklar da enbiyâ makamına kâim olur. Nefes-i hakikat, vârisden vârise ve veliden velîye olmakla birlikte bu konuda esas olan nebîdir. Bu sebeple hâlef olanlar doğrudan nebîlerden ahz-i nefes etmiş gibi olur. Sırr-ı ilâhî birdir. Fakat sûreti muhtelif aynalarda zuhûr etmiştir. Mürşid ve mürebbîlerin çokluğundan vahdet sırrının müteaddit olması lazım gelmez. Bu yüzden bütün nebîler ve velîler hakikatte bir cihet üzerinedir. Önce ve sonra geldikleri ise itibârî olup her zamanın hâlkını irşâda dairdir.

Evliyânın mânevî silsilesi var, fakat sûrî silsilesi yoktur. Mânevî silsile, nefes-i Rahmânî'nin birinden diğerine taalluk etmesi, ulaşmasıdır. Kıyamete dek bu nefes kesilmez. Çünkü insân-ı kâmil âlemin rûhudur. Rûh bedenden ayrılınca beden nasıl fenâ bulursa insân-ı kâmil olmayınca da âlemin sûreti fenâ bulur. Evliyânın sûrî silsilesi olmaması, velâyet ve kutbiyyetin evlâda değil, istîdâdı olana intikal etmesi sebebiyledir. Çünkü bu mertebe sûretle kâim olmaz, mânâ ile kâim olur. Silsilede nazar nesebe değil, hâl ve kemâledir. Eğer sulbünden gelen evlâdından o mânânın verâsetine istîdâdı varsa o da vâris olabilir.

Tarîkate nikâhı sahîh ve silsilede nesebi muttasıl olmayan kimse, velîyy-i örfî olamaz. Kendisi helâk olduğu gibi kendisine intisâb edenler de tarîkaten ‘veled-i zinâ ve fücûr’dur. Hakikat makâmına değil belki mârifet derecesine bile erişemez ve maârifî maârif-i şeytânîye olur. Bir sâhib-i nefesten ahz-i tarîkat etmeyen sâlikin zâhirde bin tane hâlîfesi de olsa ondan mânevî silsile gelmez. Ali Namlı'nın beyan ettiğine göre İsmail Hakkı, kendi zamanındaki şeyhlerin ve müntesiplerinin çoğunun bu durumda olduğunu söyler. Üveysî meşreb olanlar Hakk'dan vâsıtasız olarak ahzettiklerinden kimsenin rûhânî ve cismânî sohbetine muhtaç değillerdir. Ancak böyleleri nâdirden nâdirdir. Gâlib olan silsile ile irtibât ve vâsıtalarla ahzdir. İsmail Hakkı, eserinde silsileyi Allâh Teâlâ ile başlatır. Çünkü kâinatın mebdei ve mevcûdâtın menşei o'dur. Daha sonra silsileyi İsrâfil, Mikâil, Cebrâil isimli büyük meleklerle devâm ettirir ve Hz. Peygamber'den kendisine kadar olan tarîkat silsilesini verir” (Namlı, 2001)

C) Silsile Kavramı İle Doğrudan İlgili Bazı Önemli

Tasavvufî Kavramlar

1. Seyr ü Sülûk

Köken olarak Arapça bir kelime olan seyr ü sülûk kelimesi ilerlemek, gitmek mânâsına gelir. İstılâhî olarak ise, Allâh’a (cc) ulaşmak için çıkılan yol, mânâsına gelmektedir. Seyr ü sülûkün dört mertebesi olduğu bilinmektedir (Cebecioğlu, ty, Seyr ü Sülûk maddesi):

- 1- Seyri İlAllâh: Allâh’a (cc) doğru yolculuk yapmak mânâsına gelir.
- 2- Seyri Fillah: Allâh’da (cc) yolculuk yapmak.
- 3- Seyri MeAllâh: Allâh’ile (cc) yolculuk yapmak.
- 4- Seyri Anillah: Allâh’dan (cc) yolculuk yapmak.

2. Şeyh-Mürîd

Şeyh, lügatte “İhtiyar, yüzünde yaşlılık alameti beliren kimse, pîr, bey, önder, kabile başkanı” mânâlarına gelmektedir. Tasavvufî mânâda “şerîat, tarîkat ve hakikat ilimlerinde kemâle ulaşmış ve bu noktada nefislerin hastalıkları ve tedavilerini bilmede en son noktaya gelen, tâliplere rehberlik eden ve onları irşâd etme ehliyetine ve liyâkatine sahip olan rehber ve delil olan kimseye” şeyh denmektedir. şeyh olan kimse peygamberin vekilliğini yürütmektedir. Bazı kaynaklarda şeyhlerin çeşitli olduğu beyan edilmektedir (Cebecioğlu, ty, a.g.e, şeyh maddesi):

- Sohbet şeyhi
- Tarîkat şeyhi
- Ta’lîm şeyhi
- Terbiye şeyhi
- İrşâd şeyhi
- Teslik şeyhi

Mürîd, lügatte “İrade eden, dileyen, arzulayan” anlamlarına gelmektedir. Tasavvuf ıstılahında ise, “İradesini Hakk’ın ve şeyhinin irâdesine teslim etmiş” kimse anlamında kullanılmaktadır (Cebecioğlu, a.g.e, ty, Mürîd maddesi)

3. Zâhir ve Bâtın İlmi

“Tasavvuf ehli, ilk sûfîlerden itibaren zâhir ve bâtın olmak üzere iki bilgi türünün bulunduğunu belirtmişlerdir. Sülemî (ö. 412/1021) bu iki bilgi türü hakkında şu açıklamada bulunur: “Okuma ve öğrenme ile kazanılan aklî ve naklî ilimlerdir ki bunlara zâhirî ilimler denir. Hadis, kelâm ve fıkıh gibi ilimler bu ilim içerisinde kabul edilir. Riyâzet ve takva sonucu Allâh’ın kuluna ihsan edeceği vehbî ilim ki buna bâtınî ilim denir. Tasavvufa da bâtın ismini verirler. “Allâh size nimetleri zâhir ve bâtın olarak ihsan etti.”(Lokmân, 31/20) âyeti ve benzeri ayetler gösteriyor ki ilmin zâhiri ve bâtını vardır. Bâtınî ilim, zâhirî ilmi kabul edip ona sarılmaktan meydana gelir” (Usta, 2006: 32)

4. Bey’at- İntisâb

Tasavvufta mürîdin şeyhinden el alması, şeyhine bağlanması, ona söz vermesi mânâsına gelir. Bu akde “bey’atlaşmak” denir. Mürîdin şeyhine bey’at etmesinin dayanağı Rıdvân Bey’atı’dır. Yani Rıdvân Ağacı altından ashâb-ı kirâmın Hz. Peygamber’e (sav) ölene değin ve O’nun (sav) yolunda savaşacaklarına söz vermeleri, olayına dayanmaktadır (Cebecioğlu, a.g.e, ty, Bey’at maddesi).

5. Zikir Telkini

Arapça bir lafız olan zikir unutmanın zıddı olarak kullanılmaktadır. Kişinin her daim Allâh’ı (cc) hatırlaması, unutmaması manasına gelmektedir. Korku veya sevginin çokluğuyla kişinin gafletten kurtulup müşâhedeye ulaşması mânâsına da gelmektedir. Zikir tasavvuf usulünün en önemli kavramlarından.

Zikrin Kısımları

- a) Dilin zikri.
- b) Kalbin zikri, havâssın zikri.
- c) Sırrın zikri.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. NAKŞBENDÎ SİLSİLESİ ve ESERDE GEÇEN SÜFÎLER HAKKINDA BİLGİ

1.1. Hz. Ebû Bekir (Ra)

Asıl adı Atık bin Ebî Kuhafe veya Atık bin Osmân bin Âmir bin Amr bin Ka'b bin Sa'd bin Teym'dir. Teym kabilesine mensub olan Hz. Ebû Bekir'in lakabı Sıddık'tır. (İbn İshak, 1978: 1/351; Fayda, ty, Hz. Ebû Bekir makalesi, DİA).

İlk Müslümanlardan birisi olan Hz. Ebû Bekir'in asıl ismi Abdu'l-Ka'be'dir ancak Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber (sav) tarafından Abdullah olarak değiştirildiği rivâyet edilmektedir. Fil Vaka'sından üç yıl sonra (yaklaşık 573 yılında) dünyayı teşrif etmiştir (Fayda, ty, Hz. Ebû Bekir makalesi, DİA,).

İbn İshak'a göre Hz. Hatice, Hz. Ali ve Zeyd bin Harise'den sonra dördüncü Müslümandır (İbn İshak, a.g.e, 1/139). Ancak Hadâiku'l-Verdiye'de ikinci Müslüman olduğu beyan edilmektedir (El-Hânî, 2010: 233).

Lakablarından birisi Atık'tır. İslâm'da Atık lakabını alan ilk kişidir. Ayrıca ilk Müslüman olanlardan, ilk defa hâlife olarak isimlendirilen, Kur'ân'ı ilk Mushaf hâline getiren, ilk beytu'l-mal'ı oluşturan, Rasûlullah'ı ilk müdafaa eden Müslümandır. Malını Allâh (cc) yolunda bolca harcayan ilk Müslüman, ilk hilafete gelen ve ilk sıddık ismiyle isimlenen kişidir. (El-Hanî, 2010: 234)

İslâm tarihinde “ikinin ikincisi” yani iki kişiden ikincisi olarak bilinmektedir. Zira o (ra) İslâm'da Hz. Peygamber'den (sav) sonra ikinci, hicrette ikinci, mağarada ikinci, kabirde ikinci kişidir (El-Hânî, 2010: 234). Ebu Davud'un Müsned'inde de Hz. Ebû Bekir'in ikinin ikincisi olduğu ifade edilmektedir (Ebu Davud, 1419/1999: 2/493)

Allâh yolunda malını çokça harcadığı için Zü'l-Hilâl, sadakatinden dolayı Sıddık, şefkat ve merhametinden dolayı Evvâh lakablarını almıştır (El-Hânî, 2010: 234).

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَالِمٌ أَبُو النَّضْرِ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّاسَ وَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ خَيْرَ عِبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ، فَاخْتَارَ ذَلِكَ الْعَبْدُ مَا عِنْدَ اللَّهِ»، قَالَ: فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ، فَعَجَبْنَا لِبُكَائِهِ: أَنْ يُخْبِرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَبْدٍ خَيْرٍ، فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْمُخْتَارُ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَمَنِ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا غَيْرَ رَبِّي لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ، وَلَكِنْ أُخَوُّهُ الْإِسْلَامَ وَمَوْتَهُ، لَا يَبْقَيْنَ فِي الْمَسْجِدِ بَابٌ إِلَّا سَدَّ إِلَّا بَابَ أَبِي بَكْرٍ»

حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ دَاوُدَ الْعَطَّارِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَرْحَمُ أُمَّتِي بِأُمَّتِي أَبُو بَكْرٍ، وَأَشَدُّهُمْ فِي أَمْرِ اللَّهِ عُمَرُ

² (Buhârî, h.1422: 5/4)

Tirmizî'nin Sünen'inde de sahabe arasından fazîlet yönünden öne çıkanları sayarken Hz. Ebû Bekir hakkında Hz. Peygamber'in (sav) “ Ebû Bekir ümmetimin en merhametlisidir.” buyurduğu nakledilmektedir³ (Tirmizî, 1998: 6/135).

Hz. Ebû Bekir “şerefî tevazuda bulduk...” diyerek tevazu konusundaki hassasiyetine işaret etmektedir (El-Hânî, 2010: 236).

Hz. Ebû Bekir'e göre Allâh'ın (cc) rızası kastedilmeden sözde hayır yoktur. Allâh yolunda harcanmayan malda hayır yoktur. Hilmi cehline galip olmayanda da hayır yoktur. Ayıplayanın ayıplamasında da hayır yoktur (El-Hânî, 2010: 236).

Kaynaklarda incelediğimiz bilgiler ışığında görüyoruz ki Hz. Ebû Bekir İslâm tarihinin en önemli mânevî şahsiyetlerinden birisidir. Tevazusu, hoşgörüsü, merhameti, cömetliği, âlimliği, âbidliği, dürüstlüğü ve daha birçok meziyeti ile Müslümanların yüzyıllar boyunca örnek alacağı kişilerden birisi, belki de birincisi olmuştur. Bu sebeple de tasavvufî ekoller silsilelerini genelde Hz. Ebû Bekir'e bağlamaktadırlar. Nakşbend silsilesi de Hz. Ebû Bekir'e bağlanmaktadır. Ve silsilenin ilk hâlkasıdır.

² “Sohbetiyle ve malıyla insanlardan bana en çok ikramda bulunan Ebû Bekir'dir. Eğer Rabbim'den başka dost edinseydim o Ebû Bekir olurdu.” buyurarak onun cömertliğine, sohbetinin hoşluğuna ve sadık biri olduğuna işaret buyurmaktadır.²

1.2. Selmân- I Fârisî (Ks)

Ashâb-ı Kirâm'ın önemli şahsiyetlerinden birisi de Selmân-ı Fârisî'dir. Selmân kendisinin Fârisî olduğunu ve İsbehan'da Ceyy köyünde oturan Mecûsî bir aileye mensup olduğunu, babasının, köyünde lider olduğunu söylemektedir. (İbn Hişam, ty: 1/198; Sâfi, 2018: 25)

Selmân-ı Fârisî Müslüman oluşunu bir haber (mevkûf hadis) ile açıklamıştır. Kaynakların çoğusunda Selmân hakkında bilgi verilirken onun Müslüman oluş serüvenini anlattığı haberden alıntı yapılmıştır. Selmân'ın kendisi hakkında anlattıkları özetle şu şekildedir:

İsbehan'da oturan Mecûsî bir aileye mensupken Hristiyanların kiliselerine uğradı, kilisede yapılan ibadetler ve incil okuyan kişilerden etkilenecek Hristiyanlığa meyil etti. Bu meyil sebebiyle de Mecûsîliğe yüz çevirdi. Hristiyanlığa ilgi duyduğu dönemde bu dinin aslını öğrenmeye gayret etti. Hristiyanlıkta bilgi almak için şam'a gitti ve bir piskoposun yanında ondan dini öğretmesini ve beraber namaz kılmayı bunun karşılığında da ona hizmet edeceğini söyledi. şam başpiskoposu bunu kabul etti ve Selmân onun yanında bir süre kaldı ancak bu piskopos iyi bir insan değildi. İnsanlara zulmeden ve haksız kazanç elde ederek altın ve gümüşten mal biriktiren bir adamdı. Piskopos öldükten sonra Selmân onun kötü biri olduğunu ve insanların sadakalarını kendisi için biriktirdiğini söylemiştir. İnsanlar da onu asmış ve taşlamıştır. Daha sonra başka bir piskopos gelmiştir. Ancak Selmân, bu piskoposun diğerinden daha iyi olduğunu ve ondan akıl aldığını söylemektedir. Bu piskopos da ölmeden önce Selmân'a Hz. Peygamber'in (sav) "hediye alıp sadaka yememesi, iki omuzu arasında Peygamberlik mührü olması, Medine'ye hicret edeceği, Arap toplumuna mensup olacağı" gibi bir takım özelliklerinden bahsetmiştir. Selmân o piskoposu o kadar sevmiştir ki "Ben daha önce hiç kimseyi bu kadar sevmedim." demiştir. Kendisine Hz. Peygamber'i anlatan piskopos öldükten sonra Arabistana gitme kararı aldı. Bir süre çobanlık yaptı ve daha sonra Kelb kabilesinden bir grup tüccara sığıp kendisini Arabistana götürmelerini istedi ancak Kelb kabilesi Vadi'l-Kura da ona ihanet edip onu Yahudi bir tüccara köle olarak sattılar. Yahudi tüccarın yanında bir süre kaldı. Daha sonra Beni Kurayza'dan sahibinin amcaoğlu onu satın alıp Medine'ye götürdü. Medine'de Hz. Peygamber'i (sav) gördü ve çok sevdiği piskoposun işaret ettiği tüm

أَحَدُهُمَا: أَنَا فَلَانُ بْنُ فُلَانٍ، حَتَّى عَدَّ تِسْعَةً، فَمَنْ أَنْتَ لَا أُمَّ لَكَ؟ قَالَ: أَنَا فَلَانُ بْنُ فُلَانٍ ابْنُ الْإِسْلَامِ ". قَالَ: "فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّ هَذَيْنِ الْمُتَنَسِّبِينَ، أَمَّا أَنْتَ أَيُّهَا الْمُتَنَمِّي أَوْ الْمُتَنَسِّبُ إِلَى تِسْعَةٍ فِي النَّارِ فَأَنْتَ عَاشِرُهُمْ، وَأَمَّا أَنْتَ يَا هَذَا الْمُتَنَسِّبُ إِلَى اثْنَيْنِ فِي الْجَنَّةِ، فَأَنْتَ ثَالِثُهُمَا فِي الْجَنَّةِ " ⁶

Selmân'ın bu olaydan sonra İbnu'l-İslâm lakabını aldığı bilinmektedir. Zikir ehli, takvalı, dünya malına tamah etmeyen, dilinden zikir düşmeyen, tefekkürü eksik etmeyen âbid bir zât olması hesabiyle Silsile-i Nakşbend için Hz. Ebû Bekir'den sonra en önemli şahsiyetlerden birisidir. Nakşbend silsilesinin ikinci hâlkasıdır.

1.3. Kasım Bin Muhammed (Ks)

H.31 senesinde Hz. Osman'ın hilafeti döneminde doğmuştur. Dolayısıyla tabîin dönemi âlimlerindendir. Kaynaklara göre tabîinin Medineli meşhur 7 fukahasıdan birisidir (Sâfi, 2018: 28; El-Hânî, 2010: 251; TDV İslâm Ansiklopedisi, 24/545).

Kasım'ın 100 ila 200 arası hadis rivâyet ettiği şeklinde bilgiler mevcuttur. Ayrıca Kütüb-i Sitte de rivâyetleri vardır. Hatta Hz. Ömer'in kendisine, hadislerin yok olmasından korkmasından dolayı, hadisleri toplama görevi verdiği de bilinmektedir. İmam Malik Kasım bin Muhammed'i ümmetin fakihlerinden diye nitelemiştir. (TDV İslâm Ansiklopedisi, c.24, s. 545.)

“Bir kişinin Allâh'a (cc) iman ettikten sonra cahil olarak yaşaması bilmediği konular hakkında konuşmasından daha hayırlıdır.” demektedir. Bu sözü onun takvasına ve ilimdeki titizliğine işaret etmektedir (El-Hânî, 2010: 252).

Kişinin bilmediği şey konusunda konuşmasını uygun bulmaz. Kendisi de bilmediği bir soru sorulunca “bilmiyorum” derdi. (Sâfi, a.g.e, s.28).

Hac ve umre yolculuğuna çıktığında Mekke-Medine arasındaki Gudeyd mevkiinde h.106 senesinde vefat etmiştir (Sâfi, a.g.e, s.28). Diğer bir rivâyete göre ise h.108 veya h.109 senesinde vefat etmiştir (El-Hânî, 2010: 253)

Nakşbendî silsilesi'nin üçüncü halkasında yer alan Kasım bin Muhammed ilmi, takvası ve fazîletiyle tasavvuf ve tarîkatlerin örnek aldığı zâtlar arasında yer almıştır.

⁶ Hz. Ömer bir mesliste herkese nesebini sorduktan sonra sıra Selmân'a geldiğinde “ben Selmân, İslâmın oğluyum” demiştir. Ahmed bin Hanbel, Ebu Abdullah, Müsned, mhk. şuyab Arnavut, Müessesetü'r-Risale, 1421-2001, c.35, s.110

1.4. Ca'fer-İ Sâdık (Ks)

Asıl adı Muhammed bin Ali bin Hüseyin bin Ali'dir. Doğum yılı hakkında ihtilaf vardır. Bir görüşe göre h.80 yılında Rebiu'l-evvel ayının 17.gecesinde Medine'de dünyaya gelmiş⁷, diğer görüşe göre ise h.83 senesi Ramazan ayının sekizinde dünyaya gelmiştir. Altın silsilenin önde gelen zâtlarından olarak bilinmektedir (El-Hânî, 2010: 253).

Ca'fer-i Sadık Nakşbend silsilesinin 4. hâlkasıdır. Ayrıca 12 imâmın da altıncısı olarak kabul edilir ve Ehl-i Beyt'tendir.

En meşhur Hocaları babası Ebu Ca'fer el-Bakır, Urve bin Zubeyr, Ata bin Ebi Rebah ve Kasım bin Muhammed'dir. Meşhur öğrencileri ise oğlu Musa Kazım, Yahya bin Said, İmam Ebu Hanife, İbn Cureyc, Süfyan es-Sevrî, İmam Malik, şu'be'dir (el-Hemedanî, 1/1917-1918).

Zehebî, Ca'fer-i Sâdık'ın sika ravilerden olduğunu aktarmıştır. Ayrıca fıkıh konusunda üst mertebe sahibi birisiydi. Zira Ebu Hanife'ye kimin fakihliği daha iyidir denilince “Ca'fer'den daha fakihini görmedim.” demiştir (el-Hemedanî, a.g.e, 1/1921)

şevval ayında h.148 senesinde Medine'de vefat etmiştir (Sâfî, 2018: 32).

1.5. Bâyezîd-i Bistâmî (KS)

Asıl adı Ebû Yezîd Tayfûr bin İsâ'dır. Bistam'da dünyaya gelmiştir. Doğum yılı konusunda ihtilaflar vardır. Bazı kaynaklarda h.161 yılında diğer bazı kaynaklarda h.188 yılında dünyaya geldiği ifade edilmektedir (El-Hânî, 2010: 272)

Kuşeyrî'de geçtiğine göre Bâyezîd, 30 sene müchade yaptığını ancak ilimden ve ilme tabi olmaktan daha zor bir şey bulamadığını söylemektedir (Kuşeyrî, ty: 1/57).

Hayâ, edeb ve nefis terbiyesine çok önem verirdi. Kendisine bu mârifeti nasıl elde ettin diye sorulunca “aç karınla ve hayâlî bedenle” şeklinde cevap vermiştir (Kuşeyrî, ty: 1/57; El-Hânî, 2010: 259).

Zühdü ile meşhur olan birinin yanına gitti onun evinden mescide girdiğini gördü ancak kible tarafına tükürdüğünü görünce ona selam dahi vermedi zira Hz. Peygamber'in (sav) sünnetinden yüz çevirdiğini ifade etti. Bu hâl Bâyezîd'in adaba ve sünneti seniyyeye ne kadar önem verdiğini gösterir (Kuşeyrî, ty: 1/57).

⁷ El-Hamedânî, Yasir bin Ahmed bin Mahmud, **Tarihu Tabîin**, c.1, s.1916.

Kaynaklarda geçtiğine göre bir gün Bâyezîd, Rabbisini (cc) rüyasında gördü ve ona “Ya Rabbi sana nasıl ulaşabilirim” diye sordu ve “nefsini terket bana gel” şeklinde cevap aldı. (İmam Gazalî, ty: 4/375; El-Hânî, 2010: 265).

Dünya meşgalelerinden uzak durup zühd hayatına ehemmiyet verdiğini anladığımız şu veciz sözü de vermeyi uygun gördük: “Dünya sebeplerini topladım, kanaat ipiyle bağladım, doğruluk mancınığına koydum, ümitsizlik dağına attım” (İbn Cevzî, 1406/1986: 2/297).

Vefat tarihi konusunda da ihtilaf vardır. Kuşeyrî h.261 ve h.234 olarak iki tarih vermektedir (Kuşeyrî, ty: 1/57). el-Hânî ise vefat tarihi hakkında h.261, h.264, h.273 olmak üzere üç tarih vermektedir (El-Hânî, 2010: 273).

1.6. Ebu'l-Hasan El-Harakânî (Ks)

İncelemekte olduğumuz eserde de belirtildiği üzere asıl adı Ali bin Ca'fer'dir. Zamanının en önde gelen şahsiyetlerinden birisiydi. Zamanının gavsıydı. Kendsine yolculuk yapılan kişilerdendi. (Sâfi, 1439/2018: 35; El-Hanî, 2010:).

Doğum yılı hakkında ihtilaf vardır. Süleyman Uludağ'ın tespitine göre muhtemelen h.352 de Bistam'ın kuzeyinde yer alan Harakan köyünde dünyaya gelmiştir (Uludağ, 1997: Harakânî makalesi, TDV, İstanbul).

Tasavvufta intisab ettiği kişi Bâyezîd-i Bistamî hazretleridir. Ancak bu intisab ruhanidir (Sâfi, 2018: 35). Hadaiku'l-Verdiyye'de geçtiğine göre de Üveysî olarak intisab ettiği kişi Bâyezîd-i Bistamî'dir. Bâyezîd-i Bistamî hazretlerinin ruhaniyeti onu terbiye etmiştir. (El-Hânî, 2010: 275).

Abdullah el-Ensarî onun hakkında “Benim hadiste ve şerîatta Hocalarım çoktur ama tarîkatta şeyhim olan Harakânî'yi görmeseydim hakîkata ulaşamazdım” demiştir.

Bu sözden Abdullah el-Ensarî'nin onun talabesi olduğu anlaşılmaktadır (Sâfi, 2018: 276).

Semânî onun hakkında şöyle demektedir: O (Harakânî) asrının şeyhidir. Kerametleri ve mânevî hâllere sahip birisiydi. (ez-Zehebî, 2003: 13/137).

Mahmûd el-Gâzî kendisini ziyaret etmiştir (ez-Zehebî, 2003: 9/412; ez-Zehebî, 2003: 13/137).

Ferîdüddin Attâr, Gazneli Mahmûd, el-Herevî ve İbni Sina gibi ilim, bilim ve devlet adamları kendisini ziyaret etmiştir (ez-Zehebî, 2003: 9/412; ez-Zehebî, 2003: 13/137: TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 16, s.94).

El-Harakânî Hâcesı Bâyezîd-i Bistamî'ye o kadar saygı duyardı ki kabrinin dahi daha yüksekte olmasını istemedi ve 30 arşın kazın ki saygısızlık olmasın diye vasiyette bulundu (Attâr, a.g.e, s. 639).

Harakânî, h.425 yılında Muharrem ayının 10.günü salı gecesi Harakân'da vefat etmiştir (El-Hânî, 2010: 276).

Nakşbendî silsilesinin 7. hâlkasıdır. Kars yakınlarında bir yerde savaşıırken şehid düştüğü hakkında bilgiler mevcuttur ancak bu bilgiyi teyit edecek sağlam bir kaynağa ulaşamadık.

1.7. Ebû Ali Fârmedî (Ks)

Asıl adı Fudayl bin Muhammed olan Ebû Ali Fârmedî Horosan'nın Tus şehrinde dünyaya gelmiştir. Ebu Kasım Kuşeyrî'nin talebelerindendir. Tasavvufta El-Harakânî'ye ve Ebu Kasım Cürçânî'ye intisab ettiği bilinmektedir. Nişabur'da ilim tahsil etmiştir. Ebu Said Ebu'l-Hayr'ı görür görmez ona hayran olmuştur. (Sâfi, 2018: 38) Kuşeyrî'den de tasavvufî yönde etkilenen Fârmedî, ayrıca Kuşeyrî'nin kızıyla evlenmiştir.(Yazıcı, 1994: 10/90, TDV, İstanbul)

En önemli öğrencilerinden birisi Huccetü'l-İslâm İmâm Gazâlî'dir.

Mücâhede ve riyâzetle meşgul olmuştur. Devrinin büyük âlimlerinden kabul edilen Ebû Ali Fârmedî, şeyhlerin şeyi olarak tanınmaktadır (Sâfi, 2018: 38).

Nakşbend silsilesinin 8. hâlkasıdır. Hicrî 478 de DİA'ya göre ise 477 de meşhed şehrinde vefat etmiştir ve kabri de buradadır. Yine bazı kaynaklarda da h.477 de vefat ettiği ve Tus şehrinde medfun olduğu beyan edilmektedir. (İbn Mülakkın, ty: 1/502; Yazıcı, 1994: 10/90, TDV, İstanbul)

1.8. Yûsuf Hemedânî (Ks)

Asıl ismi Ebû Ya'kub Yûsuf bin Eyyûp'dur. Hicri 440 ya da 441 senesinde Hemedân'ın Bûzencird köyünde doğdu (El-Hânî, 2010: 277; TOSUN, 2013: Yusuf el-Hemedânî, DİA, İstanbul).

Âriflerin en önde gelenlerinden birisidir. İlimde derin bilgi sahibi âlimlerdendir. Kâmil mürşitlerden birisidir. Horosan'da birçok mürîd kendisinden faydalanmak ve terbiyesine girmek için yanına gelirdi. On sekiz yaşında iken ilim tahsili için o dönemde hilâfetin ve İslâm kültürünün merkezi olan Bağdat'a gitti. (El-Hânî, 2010: 275; Sâfi, 2018: 40) Fîrûzabâdî'den şafiî fikhını öğrendi. Ebî İshak şîrâzî'den fıkıh ve diğer ilimleri okudu özellikle de Nazar ilminde ön plana çıktı (El-Hânî, 2010: 275).

Her ne kadar şafiî fikhı okumuş, öğrenmiş olsa da fıkıhta Hanefî mezhebine müstesiptir (Sâfi, 2018: 40). Bağdat, Buhara, Irak, Horasan, Maverâü'n-Nehr'de ilimle iştigal etmiştir. Ancak daha sonra tasavvufa yönelmiştir. Mücâhede ve riyâzât ile iştigal etmiştir. O derece ilerleme katetmiştir ki zamanının gavsı mertebesine ulaşmıştır (Sâfi, 2018: 40; El-Hânî, 2010: 277).

Yûsuf el-Hemedânî ömrünün son yıllarını Horosan'ın iki büyük merkezi olan Merv ve Herat'ta geçirdi. Son seferinde Herat'tan Merv'e dönerken Bağşur yakınlarında 22 Rabi'ü'l-evvel 535 senesinde vefat etti. Naşını önce oraya defnettiler. Ancak bir süre sonra İbnü'n-Neccâr adında bir mürîdi kabrini Merv'e nakletti (Sâfi, a.g.e s.40; El-Hânî, 2010: 281; İbn Mülakkin, Akdû'l-Mezheb, ty: 1/461).

Hemedânî'nin bilinen eserleri şunlardır (El-Hânî, 2010: 281):

- Rütbetü'l-hayât
- Menâzilü's-sâirîn
- Menazilü's-sâlikîn
- Kitâb-ı keşf
- Risâle
- Safâvetü't-tevhid li-tasfiyeti'l-mürîd
- Vâridât

Hemedânî'nin en meşhur hâlifeleri ise şunlardır: Abdullah Barakî, Hasan Endakî, Ahmed Yesevî ve Abdülhâlik Gucdevânî (El-Hânî, 2010: 281).

1.9. Abdülhâlik Gucdevânî (Ks)

Asıl adı Abdülhâlik ibnü'l-İmâm Abdulcemil'dir. Yûsuf el-Hemedânî'nin hâlifelerindendir. Hâcegân tarikatının kurucusu olan Abdülhâlik Gucdevânî, Buhara'ya yakın Gucdevân kasabasında doğdu ve aynı yerde vefat etti. Babası, İmâm Mâlik

neslinden, zâhirî ve bâtinî ilimlere vâkıf bir âlim olan Malatyalı Abdülcemil İmâm'dır (Sâfi, 2018: 53).

Babası Malatya yakınlarında otururken Maverâü'n-Nehr'e ilim tahsili için hicret etti ve Buhara yakınlarındaki Guçdevân köyünde ikamet etti. Abdulhâlik Guçdevânî de burada dünyaya geldi ve Buhara'da ilim tahsil etti. Tefsir ilmiyle uğraşırken dua ile ilgili bir ayet (Ali İmran Suresi 55.Ayet) dikkatini çekti. Bu âyeti Hâcesı şeyh Sadreddin'e bu gizliliğin hakikatini ve gizli zikrin mahiyetini sordu. Hâcesı ona bu ledün ilmidir dedi ve sana bunu öğretecek birisi çıkacaktır dedi. Rivâyete göre Hızır (as) kendisine gizli zikri öğretmiştir. Böylece Abdulhâlik Guçdevânî gizli zikrin öncüsü olmuştur (El-Hânî, 2010: 186-287; Sâfi, 2018: 53).

Muhammed Pârsâ'nın Faslu'l-Hitâb kitabında Abdulhâlik Guçdevânî'nin öğretileri tarikatlerde makbul ölçüler hâline geldiği ve bu ölçülerin bidattan uzak, hevadan âri, şerîata ve Sünnet-i Seniyye'ye de uygun olduğu beyan edilmektedir (El-Hânî, 2010: 287; Sâfi, 2018:54).

Tarikat edep ve ölçüleri hakkında vasiyetnameleri mevcuttur. Bu vasiyetnâmeleri müridleri için yazmıştır. Bu eserler tarikat yolunun ana esaslarını da çizmektedir (Sâfi, 2018: 55).

Eserleri:

Vasâyâ (Diğer İsimleri: Vasiyyetnâme, Âdâb-ı Tarikat, Hakâyıku'l-îmân dekâyıku'l-irfân)

Makâmât-ı Yûsuf-İ Hemedânî

Guçdevânî'nin ortaya koyduğu sekiz prensip, Hâcegân ve Nakşbendî tarikatlarında seyr u sülûkun temel kâideleri olarak kabul edilmiştir. Kelimât-ı kudsiyye diye adlandırılan bu kâideler şunlardır (El-Hânî, 2010: 288-300; Safi, 2018 55-63):

1. Hûş der dem: Alınan her nefeste gafletten uzak olmak.
2. Nazar ber kadem: Yürürken gaflete sebep olacak herhangi bir şeyi görmemek için kendi önüne(ayağına) bakmak.
3. Sefer der vatan: Beşeri sıfatlardan ilâhî sıfatlara ulaştıracak olan iç âlemdeki yolculuğa yönelmek.
4. Hâlvat der encümen: Zahirde hâlk ile, esasta Hak ile bulunmak.
5. Yâd kerd: Lisânî zikirle beraber kalbî zikri icrâ etmek.

6. Bâz geşt: Zikir yaparken kelime-i tevhîdin ardından “İlâhi ente maksûdî ve rızâke matlûbî” (Allâhım! Maksudım sensin, gâyetim senin rızânı kazanmaktır) cümlesini söylemek.

7. Nigâh dâşt: Lüzumsuz düşüncelerden (havâtır) sıyrılmak.

8. Yâd dâşt: Zikrin sebep olduğu uyanıklığı sürdürmek ve her zaman Hak’tan âgâh olmak.

Bu sekiz kâideye ilâve olarak üç kâide daha benimsenmiştir.

→Vukûf-i zamânî

→Vukûf-i adedî

→Vukûf-i kalbî

Gucdevânî kurduğu tarîkatta cehrî zikir, semâ ve hâlvete yer vermeyerek tasavvufî eğitimde yeni bir usûl takip etmiş, ayrıca sünnete sarılmak ve bid’atlardan uzaklaşmaya ısrarla vurgu yapmıştır. Mürîdine tavsiyelerde bulunurken “fıkıh ve hadis ilmini öğren, câhil sûfilerden uzak dur, malın fıkıh kitapları olsun, birisi seni medhedince gururlanma, kınayınca da üzülme, insanlardan bir şey isteme, fütüvvet ehli ol ve Hak Teâlâ sana ne vermişse onu hâlka dağıt” (Abdulhâlik-i Gucedevânî, Vasâya, Beyazıt Devlet ktp), demesi ve kabrinin üzerine türbe yapılmasına râzı olmaması gibi davranışları, kendisinde Horosan’ın melâmet düşüncesi ile Mâverâünnehr’in dînî-şer’î havasının birleştiğini göstermektedir.

Birinci Kol: Medresede öğrenci iken Gucedevânî’nin pazardan aldığı eti taşımaya yardım eden ve ardından intisap edip tasavvufî eğitime başlayan Hâce Evliyâ Kebîr’in Buhara’dan kurduğu koldur (Safî, 2018: 51-52).

İkinci Kol: Hâcegân tarîkatının ikinci kolu, Gucedevânî’nin hâlifelerinden Ârif Rîvegerî ve hâlifeleri ile devam etti.

Hâlifeleri (El-Hânî, 2010: 301-302-303):

- Şeyh Ahmed Sıddık (ks)
- Şeyh Ârif-i Rîvegerî
- Dikani’l-Kultî
- Hedebedî
- Şeyh Nureddin

1.10. Ârif Rîvegerî (Ks)

Abdülhâlik Gecdevânî'nin dördüncü hâlifesidir. Rîveger'de doğdu ve aynı yerde vefat etti. şâh-ı Nakşbend'in tarikat silsilesi Abdülhâlik Gucdevânî ile Ali Rîvegerî'ye ulaşmaktadır. Dolayısıyla Nakşbend silsilesinin 10. hâlkasıdır (Safi, 2010: s.69).

Kaynaklarda hayatı hakkında yeterli bilgi olmayan Ârif Rîvegerî, Ârifnâme adlı eserinde kendi ismini Muhammed Ârif Rîvegerî olarak kaydetmiştir (Hâce Muhammed Ârif er-Rîvegerî, 1994: 3).

Tasavvuftaki sırrını Mahmûd Encirfağnevî'ye bırakmıştır. Dolayısıyla en önemli hâlifesi Mahmûd Encirfağnevî'dir (El-Hânî, 2010: 304).

Ârif Rîvegerî'nin bilinen tek eseri Ârifnâme'dir. Hâce Naîm isminde bir zât, Rîvegerî'den muhtasar tasavvufi bir risâle yazmasını ricâ etmiş, Rîvegerî de bu talep üzerine Buhara'nın Nûr kasabasında h. 622 senesinde bu eseri Farsça olarak kâleme almıştır. Nasihat türünde olan bu eser, ilk dönem sûfîlerinin söz ve menkıbelerine genişçe yer vermektedir.

1.11. Mahmûd Encirfağnevî (Ks)

Encirfağnevî'de doğmuştur. Kaynaklarda geçtiğine göre Ârif-i Rîvegerî'nin müridleri arasında en sâdık olanı ve mertebe olarak en kâmil olanıdır. 3 tane hâlifesi vardır. Bunların birisi Nakşbend silsilesinin de en önemli hâlkalarından olan Ali Ramitenî'dir. Geçimini dülgerlik yaparak sağlamıştır. Buhara'nın üç fersah (takrîben 21 km.) kuzeyindeki Vâbkenî ilçesinin (şimdiki adı Vabkent) Encirfağnî köyünde doğdu (Safi, 2010: s.69). Bu köy şimdi Encirbağ adıyla anılmaktadır. Babasının adı Emîr Yahyâ'dır. Peygamber neslinden geldiği nakledilir (Safi, 2018: s.69; El-Hânî, 2010: 305).

Yûsuf Hemedânî'nin hâlifelerinden olduğu söylenmektedir (Hacı Hâlife, 2010: 4/402)

Mahmûd Encirfağnevî, Hâcegân tarikatında cehrî zikri ilk başlatan kişidir. Onun hafî zikri bırakıp cehrî zikre yöneldiği Buhara'da duyulunca Abdülhâlik Gucdevânî'nin hâlifelerinden Evliyâ Kebîr, Encirfağnevî'nin hâlifelerinden Evliyâ Kebîr, Encirfağnevî'nin yanına gidip Hâcegân tarikatının prensiplerinde cehrî zikrin bulunmadığını, bu işe niçin başladığını sorar. Encirfağnevî de şeyhi Ârif Rîvegerî'nin ölüm döşeginde iken kendisine dil ile zikir yapmaya izin verdiğini söyler. Evliyâ Kebîr,

”gerçek âriflere göre dil kalptir” diyerek cehrî zikri bırakması için ısrar etmesine rağmen, Encirfağnevî bu usulü bırakmaz(Safî, 2018: 69).

Mahmûd Encirfağnevî’nin vefat târihi hakkında bilgiye ulaşamadık.

1.12. Ali Râmitenî (Ks)

Buhara’nın kuzeyindeki Râmiten kasabasında doğdu. Mahmûd Encirfağnevî’ye intisap edip tasavvufî eğitimini tamamladı ve onun hâlifesi oldu. Bir süre Râmiten civârında hâlkı irşad ettikten sonra Bâverd’e (Ebîverd) göç etti. Orada da bazı müridleri oldu. Bilâhare Bâverd’den Hârizm’e gitti ve oraya yerleşti (El-Hânî, 2010: 305).

Kumaş dokuyuculuğu yaparak geçimini sağlamaya çalışan birisiydi. Molla Câmi, Nefahat isimli kitabında da “dokumacı” olduğunu beyan etmiştir. (Safî, 2018: 71).

Hâce Azîzân lakabıyla bilinmektedir (ULUDAĞ, a.g.m)

Hârizm’de hâlkı irşada devam eden Ali Râmitenî’nin 130 sene kadar yaşadığı nakledilir. Vefat târihi olarak 28 Zilka’de 715 (23 şubat 1316) (Safî, 2018: 78) ile (1321) (Safî, 2018: 78) târihleri verilmektedir.

Ali Râmitenî Hârizm’de vefât ederken geride beş hâlife bıraktı. Bunlardan biri de kendi oğlu Hâce İbrâhim’dir (ö. 793/1391), (Safî, 2018: 78; ULUDAĞ, a.g.m).

Hâce İbrâhim’in dışındaki dört hâlife şunlardır:

1. Hâce Muhammed Külâhdûz
2. Hâce Muhammed Hâllâc Belhî
3. Hâce Muhammed Bâverdî
4. Hâce Muhammed Baba Semâsî

Hakkında anlatılan kıssalar dışında hayatına dair pek bilgiye rastlamadık.

1.13. Muhammed Baba Semmâsî (Ks)

Ali Râmitenî’nin en fazîletli mürîdi ve Ali Râmitenî’nin hâlifelerindendir. Buhara’nın Râmiten kasabasının Semâsî köyünde doğdu. Kabri de buradadır (Safî, a.g.e, s. 78). Aklî ve naklî ilimleri okumakla uğraşmıştır. Mücâhede ve riyazâta yönelmiştir. Feyiz ve kerâmetleri ile meşhur olan Muhammed Baba Semmâsî’nin tasavvufî makamlarda çok yol katettiği nakledilmektedir (El-Hânî, 2010: 313)

Semmâs'ta vefat ettiği bilinmekle beraber vefat tarihi hakkında bilgiye ulaşamadık.

Yazılı bir eser bırakmadığı anlaşılan Muhammed Baba Semmâsî'nin vefâtından sonra geride dört hâlifesi kalmıştır: 1. Hâce Sûfî Sûhârî, 2. Hâce Mahmûd Semmâsî, 3. Mevânâ Dânişmend Ali, 4. Seyyid Emîr Külâl. En önemli hâlifesi şeyh Emiri Külâl'dir. Zira kendisinden sonra Nakşbend silsilesinin altın hâlkası Emîr Külâl'dir. (TOSUN, a.g.m). Hâcegân tarikatını Nakşbendî'ye bağlayan silsile, Bahâeddîn Nakşbend'in de şeyhi olan Seyyid Emîr Külâl ile devam etmiştir.

Bu zât'ın hakkında da anlatılan kıssalar dışında pek bilgiye ulaşamadık.

1.14. Emîr Külâl (Ks)

Hiz. Peygamber'in (sav) neslinden geldiği için Seyyid ve Emîr, çömlekçilik yaptığı için de Külâl diye anılan Emîr Külâl'in gerçek adı bilinmemektedir. Babası Emîr Hamza, Yesevî şeyhlerinden Seyyid Ata'nın dostu olup Buhara yakınlarındaki Efşene köyünde ikâmet etmekte idi. Bazı kaynaklar Emîr Külâl'in doğum yeri olarak Buhara'nın Sûhâr köyünde doğmuştur. Vefatı da 8 Cemâziyelevvel 772 (28 Kasım 1370) tarihine denk gelmektedir. Doğduğu yer olan Sûhâr köyünde defnedilmiştir. (Safi, a.g.e, 80).

Kaynaklarda gençliğinde güreş ile uğraştığı nakledilmektedir. Yine dört çocuğu on dört hâlifesi olduğu nakledilmektedir. Hâcegân'ın sefer der-vatan prensibini düstur edindiği bilinmektedir. (El-Hânî, 2010: 315; Sâfî, 2018: 80; ALGAR, 1995: Emiri Külâl makalesi, DİA, İstanbul).

Tasavvuf tarihinin en önemli şahsiyetlerinden olan Bahâuddin Nakşbend'in terbiyesini üstlenmiş küçük yaşlardan terbiyesine aldığı Bahâuddin Nakşbend Emir Külâl'in hâlifelerinden birisidir (ALGAR, a.g.m).

Çocukları şunlardır (El-Hânî, 2010: 315; El-Hânî, 2010: 315):

- Emir Burhan
- Emir Hamza
- Emir şah
- Emir Ömer

Bazı hâlifeleri şunlardır (El-Hânî, 2010: 315-319 arası);

- Emir Eşrefî'l-Buhârî

- Emîr İhtiyar
- Yadigâr Künsûrûnî
- Cemâleddin Dihistânî
- şemseddin Kilâl
- Bahâuddin Kaşlânî
- Kemaleddin Meydânî
- Mevlânâ Hüsâmeddin Buhârî
- Muhammed Bahâuddin Nakşbend

1.15. Muhammed Bahâüddin Nakşbend (Ks)

Silsilenin 15. hâlkasındaki isim, belki de tasavvuf tarihinin seyrini değiştiren kişi olan Muhammed Bahâüddin Nakşbend'dir. Asıl ismi Muhammed bin Muhammed el-Buhârî'dir (El-Ca'ferî, a.g.e, 2/63). Nakşbendîliğin kendisine nispet edildiği kişidir (Mevsûatî'l-Mucizeti fi't-Tarihü'l-İslâmi, Nakledildiği yer; Mevsûatü Sefir li'Tarihu'l-İslâm, şamile 1/15; El-Hânî, 2010: 320; Sâfî, 2018: 93). H. 717 senesinde Buhara yakınlarındaki Kasr-i Ârifân köyünde dünyaya gelmiştir (El-Hânî, 2010: 320)

Nakşbend silsilesi doğuya, Rum ve Maverâünehir diyarlarına şâh-ı Nakşbend ile ulaşmıştır (El-Ca'ferî, 1416/1995: 2/63)

Bu yüce tarîkatı zâhirde Muhammed Baba Semmâsî hazretlerinden daha sonra Emîr Külâl hazretlerinden, Üveysî olarak da Mevlanâ şeyh Abdulhâlik Gucdevânî hazretlerinden öğrenmiştir (El-Hânî, 2010: 320).

şâh-ı Nakşbend hakkında “sahili olmayan irfân denizidir” denilmektedir (Hânî, 2010: 320)

Kerâmetlere pek önem vermeyen şâh-ı Nakşbend hafî zikrini cehrî zikirden evla görür (ALGAR, Hamid, Bahâuddin Nakşbend, DİA). Âriflerei mârifete ulaştıran yolun 4 esasının olduğunu söylemektedir. Bu 4 esas muhâkeme, murâkebe, muhâsebe ve müşâhededir (El-Hânî, 2010: 335)

Sokak hayvanlarına hizmet etmeye çok önem verdiği ve özellikle de köpeklere hizmet ederek Allâh'tan (cc) medet beklediği nakledilmektedir (El-Afgânî, 1416/1996: 2/1015).

Rebîü'l-evvel ayının üçünde h.791 yılında doğduğu köyde vefat etmiştir (El-Hânî, a.g.e, 355; El-Afgânî, 1416/1996: 1/26)

Bazı hâlifeleri şunlardır (Hacı Hâlife, 2010: 5/373; El-Hânî, 2010: 357):

- Muhammed Pârsâ
- Alâaddin Attâr

1.16. Alâaddin Attâr (Ks)

Asıl ismi Muhammed bin Muhammed el-Buhârî'dir. şâh-ı Nakşbend'in kızıyla evlenmiştir (Sâfi, 2018: 121). şâh-ı Nakşbend'in vefatından sonra Muhammed Pârsâ da dâhil olmak üzere bütün müridleri ona biat etmişlerdir (Sâfi, 2018: 121; ALGAR, 1989: Alaaddin Attâr makalesi, DİA, İstanbul).

H. 802 senesi Recep ayının ikinci pazartesi vefat etmiştir. Medfûn olduğu yer Buhara yakınlarındaki Çiganyan köyüdür (Sâfi, 2018: 121; El-Hânî, 2010: 375). Vefat etmeden önce müridlerine Sünnet-i Seniyye'yi asla terk etmemelerini, Nakşbend tarikatının kâidelerine riâyet etmeyi ve arkasından yas tutmamalarını vasiyet etmiştir. En önemli hâlifesi, Nakşbend silsilesinin hâlkalarından da olan Ya'kûb Çerhî'dir (ALGAR, a.g.m)

Vefat ettikten sonra biri kendisini rüyasında gördü ve sana ne verildi diye sordu ve şu cevabı aldı: “ Bizi sevenlerin bizim hakkımızda düşündüklerinden daha fazlası verildi” (El-Hânî, 2010: 375)

Hâcesi şâh-ı Nakşbend gibi kendisi de hafî zikri cehrî zikirden evla görmektedir. Ayrıca tarîkatta gaybet ve huzûr hâllerini ilke olarak benimsediği nakledilmektedir (ALGAR, a.g.m).

Bazı hâlifeleri şunlardır:

- şeyh Abdurrezzâk (Sâfi, 2018: 137)
- Hüsâmeddin Pârsâ Belhî (Sâfi, 2018: 138)
- Mevlânâ Ebû Said
- Seyyid şerîf Cürcânî (El-Hânî, 2010: 375)
- Ya'kûb Çerhî

Yine meşhur müridlerinden birisi de Seyyid şerîf Cürcânî hazretleri ve bazı arkadaşlarıdır. “Biz Bahâüddin Nakşbend Hazretlerinin yanında bütün vakitlerimizi mânevî yoldaki sa'yu gayretle geçirirdik” sözü onun gayrette yol aldığını da göstermektedir (Sâfi, 2018: s...).

1.17. Ya‘Kûb Çerhî El-Hisârî (Ks)

Nakşbendî silsilesinin 17. Hâlkası olan Ya‘kûb Çerhî hazretleri Alâaddin Attâr hazretlerinin mürîdlerindendir (El-Hâni, 2010: 389).

Gazne şehrinin yakındalarında buluna Lühuger şehrinin Çerh kasabasında dünyaya gelmiştir (El-Hâni, 2010: 387). Bahâuddin Nakşbend Hazretlerinin öğrencisi, Ubeydullah Ahrâr hazretlerinin de Hâcesıdır. Rüyasında Hızır’ı (as) gördükten sonra ilme yöneldiği ve ilim yolculuklarına başladığı söylenmektedir. Mısır, Herat, Buhara gibi birçok şehre yolculuk yaptıktan sonra Buhara’da şâh-ı Nakşbendî intisap etmiştir (El-Hâni, 2010: 388).

Asıl ismi Ya‘kûb bin Osman bin Mahmûd bin Muhammed bin Mahmûd el-Gaznevî, Çerhî Serrezî’dir. Ancak Mevlânâ Ya‘kûb Çerhî diye bilinir (Bagdâdî, 1982: 546; Hâlil, 1943).

Çok sayıda hâlifesi ve mürîdi vardır. Bunlardan birisi de şeyh Ubeydullah Ahrâr hazretleridir (El-Hâni, 2010: 388).

Ya‘kûb-i Çerhî’nin vefat tarihi ihtilaflıdır bazı kaynaklarda 838 (1434) ve 851 (1447) olarak gösterilmişse de çoğunlukla 851’de öldüğü kabul edilmektedir; kabri Hülğatû köyündedir (NEVŞAHÎ, 2013: Yakub Çerhi nakalesi, DİA; El-Hâni, 2010: 390).

Eserleri genel olarak tasavvuf içeriklidir (NEVŞAHÎ, a.g.m).

1. Neynâme-i Mevlânâ: Mesnevî’deki bazı hikâyeleri şerh ederek ilk 18 beytin açıklamasını içermektedir.

2. Risale-i Ünsiyye: Hâcesı şâh-ı Nakşbend ve Nakşbendî yolu hakkında ilgi verdiği eserdir.

3. Risâle-i Ebdâliyye: Allâh dostlarının bazı vasıfları üzerine açıklama yaptığı eserdir.

4. şerh-i Esmâ-i Hüsnâ

5. Tarîka-i Hatm-i Ahzâb: Günlük yaşantıda sürekli okunan kısa sureleri içerir. Felak-Nas gibi.

6. Tefsîr-i Ya‘kûb-i Çerhî: Fatıha-Tebâreke-Amme cüzlerini Farsça tefsir etmiştir. Birçok dilde yazma hâli mevcuttur.

1.18. Ubeydullah Ahrâr (Ks)

Nakşbend silsilesinin 18. hâlkasıdır. Asıl ismi Ubeydullah bin Mahmûd bin şihâbüddin olan Ubeydullah Ahrâr hazretleri h.806'da Ramazân-ı şerifte Taşkend'de dünyaya gelmiştir (El-Hâni, 2010: 388).

Nizâmeddin Hâmûş, Ubeydullah Ahrâr hazretleri doğmadan, “doğuda büyük bir şey” olacağını söyleyerek Ubeydullah Ahrâr hazretlerini babasına müjdelemiştir (El-Hâni, 2010: 391-392).

Daha küçük yaşlarda kerâmetler ve bazı hâllare sahip olduğu görülmüştür. Dedesi İmamü'l-Celil şeyh Muhammed en-Nâmî'nin vasiyeti ile babası onu ilim ve tasavvuf ehli olarak yetiştirmiştir. Yine dedesinin ölmeden önce, Ubeydullah Ahrâr'ın İslâm'a hizmet edecek büyük bir âlim olacağını haber vermiştir. İlk olarak dayısından ilim tahsili almıştır. Yirmili yaşlarında iken dayısı Hâce Abdullah onu Semerkand'a ilim tahsiline göndermiştir. İki yıl boyunca Maverâünehir'deki büyük âlimlerden ders almıştır. Daha sonra Herat'a gidip 5 yıl boyunca ordaki âlimlerden de ilim tahsil etmiştir (El-Hâni, 2010: 392).

Tevazuyu ve müstağni bir hayat yaşamayı tercih etmiştir. Dünya malına gönlünde yer vermemiştir. Gençliğinde hizmeti hayatının merkezine oturtmuş, ne atı ne merkebi olmadığı hâlde insanlara kendi gücüyle yardım etmiştir. Anlattığına göre elbiseleri o kadar eskimiş ki, pamukları dışarı çıkmış, tırtılmış yamalı elbiseler ile gezermiş. Ama sonraları üyük bir servete kavuşmuştur. Bu servette onun gönlünde yer etmemiş hizmet ehli olmaktan tevazu elisesini kuşanmaktan müstagni hayat yaşamaktan asla vazgeçmemiştir. Hizmet ehli olmasına örnek olarak Semerkand'da bakımını üstlendiği üç hastanın durumu anlatılır. Zenginliğine rağmen hastaların bakımını üstlenmiştir. Hiçbir hizmetlerinden geri durmamış. Öyle ki, onların altlarını dahi temizlemiştir (TOSUN, 2012: Ubeydullah Ahrâr makalesi, DİA).

Feyiz ve bereketini aldığı Hocalarından birisi de Seyyid Kâsım Tebrîzî'dir. Bu Hâcesından tasavvufa dair bilgilen edinmiştir (El-Hâni, 2010: 396).

Meşhûr mürîdleri arasında hizmet ehli olan Muhammed Kadı, ilimde derinleşmiş olan Mevlânâ Burhâneddin gibi zâtlar vardır. Bu mürîdleri Ubeydullah Ahrâr hazretlerini Gavsü'l-A'zam olarak nitelerler (el-Hamevî, ty: 1/469).

Bazı eserleri şunlardır (TOSUN, a.g.m):

- Fıkarât

- Risâle-i Havrâ'îyye
- Risâle-i Vâlidîyye
- Ruka'ât

H. 895 yılında yine bir Rebiu'l-Evvel ayında Semerkand'ın Kemenkıran Köyü'nde vefat etmiştir (El-Hâni, 2010: 388).

İKİNCİ BÖLÜM

2. ADNAN TORTÛMÎ'NİN SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-HÂLİDÎ EL-MÜCEDDİDÎ ADLI ESERİNİN NÜSHA TAVSİFİ VE METİN TAHLİLİ

2.1. Eserin Nüsha Tavsifi

Silsilenâme bir tarikat önderinin intisap ettiği mürşid-i kâmil ile onun Rasûlullâh'a (sav) kadar uzanan sûfiler zincirinden bahseden muhtasar bir risaledir. Besmele, hamdele ve salveleden oluşan kısa bir girişle başlayan eser Allâh'ın (cc) sıfatlarıyla devam etmekte ardından sûfiler silsilesi ile son bulmaktadır. Eserin sayfa adedi Süleymaniye arşivlerinde 54 varak olarak kaydedilmiştir. Elimizdeki nüsha da 54. varak ile son bulmaktadır fakat eserin üç varağı konu geçişleri için ayrılmış olması sebebiyle boş bırakıldığı için toplam yazım alanının 51 varak olduğunu söyleyebiliriz. Çeşitli kütüphane, arşiv, katalog ve internet taramaları yoluyla gerçekleştirdiğimiz araştırmalarda eserin bir baskısına ya da başka bir el yazmasına ulaşamadık. Bu nedenle çalışmamızı Süleymaniye arşivlerinden tedarik ettiğimiz el yazması olarak kaleme alınan nüsha ile gerçekleştirdik. Elimizdeki nüshanın kim tarafından, hangi tarihte ve hangi yöntemle kaleme alındığına dair bir bilgiye de ulaşamadık. Ancak eserin günümüzde yaygın olarak kullanılan çizgili bir deftere yazılması ve kapağındaki Türk bayrağının Osmanlı Devleti'nin son zamanlarda kullandığı bayrak motiflerinden olması, eserin Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında veya Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde yazılmış olabileceğine dair ipuçları vermektedir.⁸

2.2. Eserin Metin Tahlili

Müellif esere özel bir mukaddime ile başlamadığı için Silsilenâme'nin hangi amaçla ve hangi kitleye hitap edecek tarzda kaleme alındığına dair bilgi sahibi olamadık. Bununla birlikte konuların özet mahiyetinde kısaca sunulması, ismi geçen

⁸ <http://nermintaylan.blogspot.com/2013/04/osmanli-armasi-yeryuzunde-hicbir.html>.

sûfîler ile ilgili bilgilerin oldukça muhtasar olarak ele alınması birçok muhtasar gibi silsilenâmenin de tasavvufa gönül verenlere ya da Tortûmî'nin tarîkatına intisap etmek

isteyenlere veya intisap edenlere tarikatın mürşitleri ve tasavvufi öğretisiyle ilgili kısa ve öğretici bilgiler vermek amacıyla olduğu söylenebilir. Bizi bu düşünceye sevk eden eserin sade bir dille kaleme alınması, tartışmalardan kaçınması ve birçok yerde şiirlerin bulunmasıdır.

Tortûmî, besmele, hamdele ve salveleden sonra Allâh'ın (cc) varlığıyla ilgili vahdet-i vücûd anlayışını çağrıştıran bir açıklama yapmaktadır. Bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

Bundan sonra Allâhu Zü'l-celâl ve'l-ikram Hazretleri bütün kâinatın başlangıcı, bütün mevcûdâtın kaynağıdır ki mânevî zâtının muhabbetiyle ismi nûrdan tecellîsiyle icâd-ı ilim eylemiş ve nikâh-ı sûrî ve mânevî ile silsile-i sûriye ve mânevîyeyi hüsn-i nizâm ve feyz-i kıyâm bâhiş ve inâm kılmıştır....(Tortûmî, ty.vr.1a) Âlim-i billah odur ki, Hakk'ın (cc) künhü üzere ma'lûm olmadığını bile çünkü Hak hakîkatî üzerine ma'lûm ve mer'î olmak mühâldir. Zâtullah Sübhânehü de men ettikleri tefekkür oldur ki Hak Teâlâ mâ-verâyı tefekkür değildir.Künh-i zâtî idrâkten âciz olmakta âlim ve ârif beraberdir. Ârif Hak Teâlânın zât ve sıfâtve esmâ ve ef'âlinin esrârına vâkıf olandır. Nitekim ârif-i billâhtırlar. Âlim-i billâh dedikleri gibi.Allâh Teâlâ'nın künh-i zâtını tarîk-i akıl ve keşif ile idrâk etmek mümkün değildir. Pes ehl-i semâ ve arz onu yerde ve gökte ararlar ve bulamazlar. Ammâ vicdân ile bilirler ve esmâ ve sıfât ile arayıp bulurlar.(Tortûmî, ty. vr1b)Allâh Teâlâ kendi zât-ı akdesi ile mevcuttur. Varlığı kendi kendiliği ile. Yani vücûdu kendi zâtındandır. Vücûdu mümkün gibi gayrdan müstefâd değildir.(Tortûmî, ty. vr 2a)

Tortûmî Hz. Peygamber'in (sav) “Âlimler peygamberlerin varisleridir.” mealindeki hadisinin, tasavvufî silsile ile Hz. Peygamber'e (sav) bağlanan sûfîleri işaret ettiğini belirtmektedir. Müellifin ifadeleri şöyledir:

Nikâh-ı sûrî ile ehl-i tevhitî binâ kıldığı gibi enfâs-ı tayyibenin birbirine ittisâli demek olan nikâh-ı ma'nevî ile dahi dünyâda enbiyâ aleyhimü's-selâm ilm-i billâhda verese zuhûr eder ki ol vârislere hulefâ derler. Ve bunlar enbiyâ makamına kâimlerdir. Onun için şerâi ve hakâyık ile kâim olup zâhir ve bâtın nizâm-ı âleme sebep olmuşlardır. Silsile-i tarîkat bunlara merbûttur. Bu bâbda reis Nebî'dir. Aleyhi's-salatü ve's-selâma hâlef olanlar hemen Nebî'den ahz-i nefes etmiş gibi olurlar (yani ilm-i billâhı silsile-yi mâneviyyeden hayyen an hayyin ahz ederler.) (Tortûmî, ty. Vr 1a)

Eserde konular açıklanırken ilgili ayetler ve hadisler zikredilmiş, birçok yerde şiirler ile istişhad edilmiştir. Şiirlerin bazıları Sa‘d-i Şirâzî (ö.691/1292), Süleyman Çelebi(ö. 1422), ve Fuzûlî (ö.1556), gibi İslam coğrafyasında tanınmış şairlere aittir. Bu yöntemin müellifin görüşlerini sağlam bir zeminde ifade etmesine imkân vermenin yanı sıra okuyuculara da anlama ve kavrama kolaylığı sağladığı kanaatindeyiz. Özellikle bazı şiirlerin Emâlî gibi medreselerde ders kitabı olarak okutulan temel eserlerden seçilmesi kanaatimizi destekler mahiyettedir.

Eserde kelam ilminde tartışılan konular özel başlıklar açılmadan yoğun bir şekilde yer almaktadır. Misal olarak tevhit, sıfatlar, ru‘yetullâh gibi konuları sayabiliriz. Yine sıkça olmasa da Maturidi (ö.333/944), Eş‘arî (ö. 324/936), Tahâvî (ö. 321/933), ve Ebû Hanîfe (ö.150/767), gibi kelimcilerin görüşleri ve ihtilafları da yer almaktadır. Müellifin bu mukayese yöntemi konunun anlaşılmasına katkı sağladığı gibi tasavvuf ve kelam ilişkisini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Zira birçok mutasavvıf insanlara Hz. Peygamber (sav) ve sahabe yolu olan ehl-i sünnet inancını anlatmıştır.

Müellifin dikkat çektiği bir diğer konu aklın bilgi hiyerarşisindeki yeridir. Ona göre Allâh (cc) akılla bilinemez. Eğer bu mümkün olsaydı peygamber ve kitaba gerek kalmazdı. Tortûmî bu konuda şöyle demektedir:

Hak akıl ile bilinse ve bulunsa nebi ve kitâba hâcet kalmazdı. Allâhu Teâlâ mahsûs değildir ki havâss-ı zâhire ile görüne ve ma‘kûl değildir ki kuvâ-yı bâtına ile idrâk oluna. Pes enbiyâ ve mürselînden ve şer‘-i mübînden ne vecihle bâliğ oldu ise ol vecihle itikat kâfidir. Meğerki basîreti nûr keşf ile münevver ola ol vakitte tecelli-i ilâhî ile bi-hasebi’t-tâkati’l-beşeriyye idrâk zât-i ilâhiyye hâsıl olur.(Tortûmî, ty.vr 11a)

Müellif Hz peygamber’den (sav) itibaren silsiledeki tüm zevâtın şemali⁹ hakkında bilgi vermiştir. Kutbu’l-aktab olan mürşitler hakkındaki açıklamalar diğerlerine oranla daha fazladır.

Silsilenâme Osmanlıca rika hattı ile yazılan bir el yazması nüshasıdır. Dili anlaşılır ve sadedir. Ağdalı cümleler yerine meramı kısa ve kolay bir yolla ifade üslubu gözetilmiş ve uzun cümlelerden kaçınılmıştır. Fakat nadiren de olsa “ve” edatıyla

⁹ Şemal, kelime manası olarak, huy, seciye, tabiat, ahlak manalarına gelmektedir. İstilahî olarak ise, Hz Peygamber’in (sav) özel hayatını, dış görünüşünü ve ahlakını ifade etmektedir (KANDEMİR, 2010, Şemal makalesi, DİA, İstanbul.).

birbirine anlamca bağlanan uzun cümlelere rastlamak mümkündür. Bunlara birkaç misal vermek gerekirse;

Cebel-i Hirâ'da vâki' mağara seçîrede Cibrîl (as) evâil-i sûre-yi Alak olan “İkra bismirabbik” âyetlerini getirip kırk yaşında nübüvvet ile mu'allim ve birkaç günden sonra “Kum fe enzır” âyeti nüzûliyle risâlet ile dahi mükerrem oldular. Ba'dehu yevmen fe yevmen âyât ve sûre-yi Kur'âniyye mütezâyid ve ahkâm ve şerâyi' mütekâmil olup yirmi üç senede mushaf-ı celîl şîrâze bend tekmlil oldu ve sinn-i şerîf-i nebevî altmış üçe bâliğ olmak akva'l-akvâldir. Cesed-i latîf-i nebevî hayat-ı dünyâda gibi ter u tâzedir. Fahr-i Âlem gerçi riyâz-ı cennetten bir ravza olan kabrinde medfûndur ve lâkin haydır lâkin berzaha münâsip vecihle zindedir ve lâkin Fahr-i Âlem'in rûhu tâhir ve cesedi tayyibesinin alaka ve ittisâli sâirden ziyâdedir. şöyleki, hayat-i dünyâyâ müşâbihdir. (Tortûmî, ty. vr12a) Fahr-i Âlem'in mizaçları a'delû'l-emzec olup berakât-ı rûhaniyye dahi beden-i nazif ve latîflerine sâiri olmakla hâlâ nadaret-i cism-i şerîfleri hayat-ı dünyeviyye hâli gibidir ki zelûl ve teğayyür gelmemiştir. (Tortûmî, ty. vr12b)

Dili Osmanlıca olan eserde ayetler, hadisler ve bazı şiirler Arapça yazılmıştır. şiirlerin önemli bir kısmı Farsçadır. Silsilename bu yönüyle dilin zenginliklerini yansıtan ve telif edildiği dönemin yazım kültürüne ışık tutan önemli bir tarihi vesikadır. şiirler dışındaki Arapça terkiplerin neredeyse tamamının anlamı verilmiştir.

Ayet, hadis ve bazı şiirler ve bazı Arapça terkiplerin harekesi koyulmuştur. Eserde her bir açıklama satır başı yapılarak ve diğer paragraflardan sonra bir sıra boşluk bırakılarak yazılmıştır. Müellif anlamca kapalı gördüğü yerleri satır aralarına yazdığı talikler ile izah etmeye çalışmıştır. Konu başlıkları iki çizgi içine alınmış, bazıları Arapça rakamlarla numaralandırılmıştır. Yine sûfiler listesi dışındaki konu başlıklarının ve bazı hadislerin daha büyük karakterlerle yazılmış olduğu görülmektedir. “Allâh” lafza-i celâli büyük karakterlerle yazılmıştır. Bu üslup tasavvufî edebi göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Bazı kelimelerin üstü çizilmiştir. Noktalama işaretlerinden paranteze az da olsa yer verilmiş fakat nokta, virgöl gibi işaretler koyulmamıştır.

Sonuç olarak silsilename ahlak başta olmak üzere tasavvufî terbiyeyi genel yönleri ile anlatmaya çalışan muhtasar bir risaledir. Buna bağlı olarak her ne kadar ana çerçevede sûfiler silsilesi bulunsa da içerik olarak edep ve ahlaka vurgu yapan ifadelerin zenginliği ile ahlak risalesi konumundadır. Anlaşılmaya elverişli kolay, sade ve açık bir

slupla kaleme alındığı için faydalanmaya elverişli bir eserdir. Eserin diğeri bir değeri de hızla dnyevileşmeye yüz tuttuğumuz günümüzde köklerimizle bağlantı kurmamıza ve nasıl bir ahlak eğitimine ihtiyaç duyduğumuza imkan veren metotudur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-HÂLİDÎ EL-MÜCEDDÎ ADLI ESERİN ÇEVİRİ YAZILI METNİ

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla

Hamd feyzi ve nûrunun icâdıyla sûrî ve ma'nevî silsileyi izhâr eden Allâh'a mahsûstur.

Salât-u selâm Allâh'ın nûrundan olan Efendimiz Muhammed (a.s) ve 'ilim ve feyiz nûrlarını O'nun kandilinin nûrundan alan Âl'i ve Ashâb'ı üzerine olsun. Mü'minler de O'nun zâtının nûrundandır.

Bundan sonra Allâhu Zü'l-celâl ve'l-ikram Hazretleri bütün kâinatın başlangıcı, bütün mevcûdâtın kaynağıdır ki ma'nevî zâtının muhabbetiyle ism-i nûrdan tecellîsiyle icâd-ı 'ilim eylemiş ve nikâh-ı sûrî ve ma'nevî ile silsile-i sûriye ve ma'nevîyeyi hüsn-i nizâm ve feyz-i kıyâm bahş ve in'âm kılmıştır.

Nikâh-ı sûrî ile ehl-i tevhîde bekâ geldiği gibi enfâs-ı tayyibenin birbirine ittisâli demek olan nikâh-ı ma'nevî ile dahi dünyâda enbiyâ aleyhimü's-selâm 'ilm-i billâhda verese zuhûr eder ki ol vârislere hulefâ derler. Ve bunlar enbiyâ makâmına kâimlerdir. Anunçün şerây'î ve hakâyık ile kâim olup zâhir ve bâtın nizâm-ı â'leme sebep olmuşlardır. Silsile-i tarikat bunlara merbûttur. Bu bâbda reis Nebî'dir. Aleyhi's-salatü ve's-selâma hâlef olanlar hemân Nebî'den ahz-i nefes etmiş gibi olurlar (yani 'ilm-i billâhı silsile-i ma'neviyyeden hayyen a'n hayyin ahz ederler.) [1a]

'İlm-i billâh ecelli'l-u'lûm oldu. Zîrâ ma'lûmu ecelli'l-ma'lûmattır ki Allâhu Te'âlâ'dır. İlm-i billâh dedikleri kalp ve rûhun âsâr-ı Hudâ ve ef'âl ve sıfât ve zât-ı kibriyâ ile âşinâlığıdır ki Kur'ân ve hadîsin hakâyıkı olan 'ilm-i ezvâk netîcesidir. Bunda silsile-i ma'nevîyeye ihtiyâc vardır.

'İlm-i billâh haysiyet ile mu'teberdir. Ya'nî Hak Te'âlâ ile hâlk arasında olan irtibât ve â'lemin Hak'dan inşâsı haysiyetinden olan 'ilimdir ve illâ min-haysü'l-künh Hak Te'âlâ müdrak değildir.

Âlim-i billâh odur ki, Hakk'ın (cc) künhü üzere ma'lûm olmadığını bile çünkü Hak hakîkati üzerine ma'lûm ve mer'î olmak muhâldir. Zâtullâh Sübhânehû de men ettikleri tefekkür oldur ki Hak Te'âlâ mâ-verâ-yı tefekkür değildir.

Kühn-i zâtî idrâkden ‘âciz olmakda ‘âlim ve ‘ârif berâberdir. ‘Ârif Hak Te‘âlâ’nın zât ve sıfât ve esmâ ve ef‘âlinin esrârına vâkıf olandır. Nitekim ‘ârif-i billâh dirler. ‘Âlim-i billâh dedikleri gibi.

Allâhu Te‘âlâ’nın kühn-i zâtını tarîk-i a‘kıl ve keşf ile idrâk etmek mümkün değildir. Pes ehl-i semâ ve arz onu yerde ve gökte ararlar ve bulamazlar. Ammâ vicdân ile bilirler ve esmâ ve sıfât ile arayıp bulurlar.[1b¹⁰]

Allâhu Te‘âlâ kendi zât-ı akdesi ile mevcûddur. Varlığı kendi kendiliği ile. Ya’nî vücûdu kendi zâtındandır. Vücûdu mümkün gibi ğayrdan müstefâd değildir.

Zira vücûd-ı mümkünün merc’i vücûd-ı vacibdir. Anunçün mümkünâ hâlik ve bâtıl ve Hakk’a hayy ve bâkî denildi.

Vâcibin muktezâsı istiğnâ-yı tamdır. İmkânın eseri ihtiyac-ı ile’l-ğayrdır. Vücûd-ı vâcib bir zât-ı şerîf mülâhaza olunur ki vâsi‘ ve muhît ola cemî‘-i merâtibe.

Allâhu Te‘âlâ ezelîdir ya’nî ibtidâsı yoktur ve ebedîdir ya’nî intihâsı yoktur ve Hak Te‘âlâ birdir, ne vücûb-ı vücûdda ve ne ulûhiyyette ve ne istihkâk-ı ‘ibâdetde şerîki yoktur.

Allâhu Te‘âlâ kendi zâtı için sıfât isbât eyledi. Cemî‘-i sıfât-ı Hudâ gerek zâtîyye olsunlar ilim ve kudret gibi ve gerek fiiliyye olsunlar hâlikîyyet ve râzıkîyyet gibi kadîmlerdir ve zât-ı Hak ile kâimlerdir.

Sıfât-ı subûtiyye-i zâtîyye ol sıfattır ki zât-ı mukaddese ezdâdıyla muttasıf olmak câiz değildir. Hayât ve ilim ve kudret gibi ta’bîr-i diğlerle sıfât-ı subûtiyye-i zâtîyye ihdâs ma’nâsını müstemil olmayandır. Hayât ve ‘ilim ve semi‘ ve basar gibi.[2a]

Sıfât-ı fiiliyye ol sıfattır ki zât-ı mukaddese ezdâdıyla muttasıf olmak câiz ola rahmet ve gadap gibi. Ta’bîr-i diğlerle sıfât-ı fiiliyye ihdâs ma’nâsını mütezammin olandır. İnşâ ve ibdâ ve imâte ve ihyâ ve terzîk ve inmâ ve tasvîr gibi.

Sıfât-ı selbiyye isbâtı câiz olmayıp selbî kemâl olan sıfatlardır. Kıdem ve vahdet ve kuddûs gibi.

¹⁰ Rasûlullâh (sav) mebd-i evvelden mukassim oldur ki cemî’... ervâha feyz-i akdes onun mîzâbından cârî olmuştur. Ve cem-i kâinat huşû ve nemâyı onun terbiyesinden bulmuştur. Nitekim gelir “انا من الله و المومنون من فيض نوري”. Mebde-i evvel Allâh-u Teâlâ’dır. Bi hasebi sulûk silsile-i evvel vatânı aslî olan mebd-i evvele müntehâ olmadıkça... gelmedikçe sâlik... halâs olmaz.

Hakk’a imân onun vücûdunu ve vahdet-i vücûdunu ve kıdem ve bekâsını ve havâdis muhâlefetini ve bi-nefsihî kıyâmını ki bunlar sıfât-ı selbiyyedirler ve sâ’ir sıfât-ı kemâliyyesini ya’nî hayât ve ‘ilim ve kudret ve irâdet ve semî‘ ve basar ve kelâm ve tekvîn sıfatlarını ki bunlar sıfât-ı zâtiyye-i subûtiyyedirler. Tasdîk edip zât ve sıfât ve ef’alinde şerîk ve nazîri olmadığını iz’ân ve kabûldür.

Esmâ-ı hüsnâ üç kısımdır. Evvelkisi esmâ-ı zâttır. İsmullâh ve ism-i Hak gibi. İkincisi esmâ-ı sıfattır, ism-i Hay ve ‘Alîm gibi. Üçüncüsü esmâ-ı ef’âldir, ism-i Hâlık ve Râzık gibi.[2b]

Hak Hudâ’da on dört sıfatın bilinmesi vâciptir. Bunlardan altısı sıfât-ı selbiyyedir. Evvelkisi vücûd, ikincisi kıdem, üçüncü bekâ, dördüncüsü muhâlefetün li’l-havâdis, beşincisi kıyâm bi-nefsihî, altıncısı vahdâniyyettir.

Ve on dört sıfattan sekizi dahi sıfât-ı subûtiyyedir ki evvelkisi hayât, ikincisi ‘ilim, üçüncüsü kudret, dördüncüsü irâdet, beşincisi semî‘, altıncısı basar, yedincisi kelâm, sekizincisi tekvîndir. Nitekim *Kasîde-i Nûniyye*’de gelir.

إلهنا واجب لولاه ما انقطعت

أحاد سلسلة خفت بإمكان

و ذاته ليس مثل الممكنات فما

حكما الوجوب مع الإمكان سيان

حي سميع بصير عالم شاء

ذوقدرت وكلام غير الحان

تكوين أزلى لا زمان له

لكن مكنه في الوقت والآن¹¹

¹¹ (Bizim İlahımız vâciptir. Zira O'nsuz mahlukâtın silsilesi sonsuza kadar giderdi. (Bu durum zincirlemeye götürür, o hâlde Allâh'ın varlığı zorunludur.) Onun zâtının mümkün varlıklarla benzer hiçbir tarafı yoktur. Zira vâcibin şartı mümkünün şartına denk değildir. Allâh (c.c.) (Hayy) diridir, (Semi) O her şeyi duyar, (Basir) O her şeyi görür (Alim) her şeyi bilir ve (şai) diler. Allâh (c.c.) yüce güç ve kelâm sahibidir. Fakat bu insanların sözü gibi bir söz değildir.

3.1. Vücûd

Sıfât-ı selbiyyenin evvelkisi vücûddur. Vücûd-ı Hudâ'ya delîl bu âlemdir. Cemî'-i kâinatı ism-i nûr'un tecellîsi ile izhâr eylemiştir ve vücûdu dahi vâcibtir. Ya'nî muktezâ-yı zâtı olmasından nâşî ademi mümten-i biz-zât olan mevcûddur ya'nî mümkün değildir. Zîrâ mümkün hâdistir. Hâdis ise gayra muhtâctır. Hak Teâlâ'nın vücûdu vâcib olmasa gayra müftekir olmak lâzım gelir. Hak Teâlâ kendi zât-ı akdesi ile mevcûddur. Vücûd ile ya'nî vücûd-ı zayıf ile değildir. Hak Teâlâ nefis-i vücûdda ve vücûdun tevab'i olan sâ'ir sıfât-ı kâmilede sıfât-ı zâideye muhtâc değildir.

Allâhu Teâlâ buyuruyor ki ¹² يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ yani cemî'-i nâs Hak Teâlâ'ya eğer zâtında ve eğer sıfâtında ve bekâsında muhtâctır. Zât-ı Hak ise sıfât ve bekâsı gibi hâlka muhtâc değildir. Anunçün buyurur وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ ¹³ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ yani âlemleri hâlk ettiği esmâ ve sıfatının merâtibini izhâr içindir. Yoksa zâtında ihtiyâcından değildir.

Vücûd bir nesnenin zât ve aynında zuhûrudur. Ya'nî zât-ı itlâkî zuhûrdan kat'-ı nazar vücûdu'l-mutlakî zuhûr i'tibâriyledir. Zât-ı kerîm vücûd-ı mahzûd ki onda ta'alluk ve ta'ayyün yoktur. Ma'a hazâ vücûd-ı itlâk olduğunu mücerred tefhîm için bir ibârettir. Yoksa onun zâtının künhü idrâk olduğundan değildir. [3b¹⁴]

Vücûd zât üzerine zâ'iddir. Bu mezheb üzerine vücûdu sıfattan addeylemek sahîhdir. Hak Teâlâ için sıfât-ı kâmile-i zâ'ide dahi kâ'indir. Zât-ı Teâlâ ve tekaddes her-çend husûlî kemâlâtın kâfîdir. Ammâ eşyayı tekvîn ve tahlîkte Sıfât-ı zâ'ideden lâbüddür. Zîrâ zât-ı Hak Teâlâ nihâyet-i tenezzüh ve tekaddüsdendir. Ve gayet, azamet ve kibriyadadır. Onun için kemal-ı gına ve eşyaya kemal-ı adem münasebeti sabittir. Eğer tevessut-u sıfâtsıfatolmasa eşyadan bir şeyin husulü mütesavver olmazdı. Zira Zât-ı

Allâh'ın(c.c.) yaratması (tekvin) zamanın ğayrısında ezeldir. Fakat O'nun iradesiyle yaratılan zaman ve zamanın anı dahilindedir.)

¹² " Ey insanlar siz Allâh'a muhtacsınız." (Fâtır , 35 / 15.

¹³ " Allâhu Teâlâ âlemlere muhtaç değildir." (Ankebut , 29 /6).

¹⁴ Tekvîn: İcâd ve ihdâs ma'nâsınadır. Ezeli, mazî cânibinde gayr-ı mütenâhî olan ezmine-i mefrûzadır.

Ebed, müstakbel cânibinde nâ mütenâhî bulunan ezmineye itlâk olunur. Ya 'nî tekvîn sıfatının ezeliyeti sâbittir...

Teâla'nın eşi'a-i envârında helak ve fena ve inhiraf ve inıdamından gayrı eşyanın nasibi yoktur. Sıfât-ı kamile, kemalâtı zatıyenin nikâb ve hicabıdır. Zât, zü'nün müennesidir. Bir nesnenin nefsine ve hakîkatine derler. Hak Teâlânın vücuduna kable't-tecellî zât ve ba'de't-tecellî vücûd ıtlak olunur.

İnde'l-Mâturidiyye vücûdu vâcib fi'l-hakîka zâtın aynıdır. Mümkünün vücûdu zâtının gayrıdır ki Hak'tan müstefâddır ve Hakk'ın vücûdu ise zâtının aynıdır.

Allâhu Teâlâ'ya zât ıtlâkını tecvîz ettiler. Nitekim hadis-i şerîfte gelir:

تَفَكَّرُوا فِي آلَاءِ اللَّهِ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ¹⁵

Zât ile vücûd meyânında fark vardır. Zât bâtın ve vücûd zâhir itibariyle ıtlâk olunur. Bu makûle ıtlâkât-ı tefhîm içindir ve illâ zât-ı Hak fi'l-hakîka zât ıtlâk olunmaktan münezzehtir.

Hak Teâlâya zât ıtlâk olunmak bezm-i âlem ve haddinde ademde kalmamız câ'iz ve vücûd demek kesret-i esmâ ve sıfât ile tecellîsine dâ'irdir. Vücûdu sıfâttan addeylemek sahîhtir. Sıfât her-çend hacb-i zât-ı Teâlâ'dır. Ammâ kemâlât-ı zâtıyyenin zuhûru onların vücûduna merbûttur. Bunların hicâb olması gözlüğün hicâb olması gibidir ki sebebi nümâyende gibidir. Ve bu nümâyende ki ve zuhûru her-çend zıllidir. Ammâ çare nedir ki bizim vücûdumuzu zılle merbût kılmışlardır. Ve bu'dumuz hicâb ile perdahastedir.[4a¹⁶]

Hak Teâlâ'nın sıfaâtları vardır ki mercileri sübût ve selbdir ve Sıfât-ı sübûtiyye iki nev'idir zâtıyye ve fiiliyyedir.

Sıfât-ı ilâhiye zât hakkında beraberdir ki birbirine nisbetle tekaddüm ve teahhur yoktur. Zîrâ zâtın aynı gibidir.

Sıfât: Kendisiyle bilinen mevsûf zâta lâzım olan emâredir.

Sıfât: Zâtın bazı hâllerine delâlet eden isimdir. Bu da uzun, kısa, akıllı, ahmak ve gayrısı gibi.

¹⁵ "Allâhu Teâlâ'nın ni'metleri hakkında düşünün, Allâhu Teâlâ'nın zâtı hakkında düşünmeyin." (Mecmau'z-Zevaid, 1/81, Kenzu'l-Ummal, h. No: 5707).

¹⁶ Muktezâ-i hikmet ve vefkı ibâdet üzere ifâde ve ifâzda müstefid ve müstefiz için münâsebet lâzımdır. Çare yoktur sıfatlar bir derece tenezzüh buyurup zılliyyet peydâ eylemişler ve eşyâya velev fi'l-cümle münâsebet hâsıl olmuştur. Eğer tevassutu sıfât sıfât olmasa eşyâdan bir şey'in husûlü mutesavver olmazdı.

Zâtî sıfâtlar: Allâhu Teâlâ'nın kendisiyle vasıflanıp zıddı ile vasıflanmadığı sıfâtlardır. Kudret, izzet, azamet ve gayrısı gibi.

Fiiî sıfâtlar: Allâhu Teâlâ'nın zıddı ile vasıflandığı sıfâtlardır. Rızâ, rahmet, gadap ve benzeri gibi.

Zât ile sıfât arasındaki fark: Zât, istiklâl ile tasavvur olunması mümkün olan herşeydir. Sıfât bunun zıddıdır. Sıfat, tasavvuru ancak tab'an mümkün olandır.[4b¹⁷]

صفات الله ليست عين ذات

و لا غيرا سواء ذا انفصال¹⁸

Kim derse sıfâtlar aynı da değildir gayrı da değildir. şayet aynı olsaydı terkip lâzım gelirdi. Buda muhâldir. Hâllerin hakikatini Allâh (cc) daha iyi bilir. Âciz olduğunu idrâk etmek idrâktir.

Sıfât zâtın ne aynıdır ne gayrıdır. Vâhid ve aşera gibi. Zîrâ vâhid aşeranın aynı değildir. Zîrâ mecmû'u efrâd vâhidin aynı olmadığı zâhirdir ve aşeradan munfasıl değildir. Zîrâ aşera vâhidsiz ve aşeranın uşru olan vâhid aşerasız tasavvur olunmaz. Hak Teâlâ bir emri ve bir i'tibârı mülâhazasız câmii cem'i kemâlâttır. Bil ki aynı her kemâldir. Zîrâ teb'iz ve tecezzî ol hazrette mefkûddur. Tamamı rânâyı ve tamamı beyânı ve tamamı şevâbidir ki sıfât-ı kâmile-i kadîme ol kemâlâtı zâtiyenin zılâlidir. Ya'nî mezâhiridir.

Sıfât zâtın aynı olsa elfâzı sıfât esmâ-ı ilâhiye ile müterâdif olmak iktizâ eder. Meselâ ilim ve hayât ve kudret ve lafza-i celâl beynlerinde farkı mânevî olmaz.

Hak Teâlânın zâtı ve sıfatı bî-çûn ve bî-çukûne ve bi-şibih ve bi-numûnedir. Ol kadar biliriz ki Hak Teâlâ vardır kendi olduğu esmâ ve sıfât-ı kâmile ile muttasıftır. Ammâ ondan bizim fehim ve idrâkimize her ne gelirse ve bizim müteallak [5a¹⁹] ve mutesavverimiz olursa Hak Teâlâ ondan münezzeh ve müte'âlî'dir.

¹⁷ Âlem hercend zılâlî sıfattır. Ve sıfât zılâlî hazreti zâttır. Teâlâ ve takaddes. Amma bu zılliyet için deracât ve merâtib vardır ki, her bir hicâbı sâbittir.

¹⁸ Allâh ın (cc) sıfatları zâtının aynı değildir. Zâtından ayrı da değildir.

¹⁹ Allâhu Teâlâ kendi zâtı akdesi ile mevcûttur vucûdu ile değil. Kendi zâtı ile zindedir ya'nî haydır. Kendi sıfatı olan hayat ile değildir. Ve kendi zâtında rânâdır. Yani âlimdir sıfatı ilim ile değildir. Ve kendi zâtında ... ya'nî Basîr'dir sıfatı basar ile değildir. Ve kendi zâtında ... Yani semî'dir

Bir kimse nazar-ı aklî ile ta'ayyünü hâlik edip itikat eylese ol kimse ilâhî mec'ule ibâdet etmiş olur. Onun için hâlk me'mûr oldu ki Hazret-i Rasûl'ün telkîn ve kitâbın tebyîn ettiği ilâha ibâdet edeler. Ve bu husûsda Hakk'a tâbi olalar. Akla tâbi olmayalar. Pes enbiyâ ve mürselîn ve şer'-i mübînden ne vecihle bâliğ oldu ise ol vecihle itikât kâfidir.

Âfâk ve enfüste her ne ki bize tecellî ve meksûf ve meşhûd ola bil cümle Hak Subhâne ve Teâlâ hazretlerinin gayrıdır. Zîrâ Allâh vücûdu vâcib ve mâsivânın vücûdu mümkündür. Vâcib mümkünün tasavvuruna sığmaz. Tasavvura gelen evhâm ve hayâlettir. Allâhu Teâlâ onların cümlesinden münezzehtir.

Hak Teâlâyı evsâf-ı imkâniyeden tebrîe etmek vehmi hâltkân nâşîdir. Ve illâ Hak Teâlâ kutsî zâtı ile mukaddestir. Ya'nî ayıp ve noksandan müberrâ, vehim ve hayâlden ve akla gelen şeyden muarrâdır.

Hakk'ın sıfât-ı sübûtiyesi asıldır. Zîrâ selb hâlkın evham ve hayâlâtına dâ'irdir. İsbâtı muhakkak ve nefyi mütevehhimdir.[5b²⁰]

Mârifetullâh dedikleri fi'l-hakîka sıfât-ı selbiyye yönündedir ki ezelîdir. Yani bidâyeti yoktur. Ve ebedîdir yani nihâyeti yoktur. Kadîmdir ki sıfatı hudûsten müberrâ ve vacibtir ki sıfatı imkândan muarrâ demektir. Ve alâ hâzâ zîrâ sıfât-ı sübûtiyesiyle hakîkatı üzere bilmek müşkildir. Meselâ hayât deyü isbât olunur ve lâkin zâtiyesi ne vecihledir idrâk olunmaz. Zîrâ kıyâstan hâriçtir. Binâen alâ hâzâ künh-i zât ve künh-i sıfâtını kendi bilir.

Peygamber Efendimiz (as) dan önce peygamberler dünyâ ve âhiret güzelliğine ve ilâhî sıfatlarla mevsûf zât-ı vahide da'vet ediyorlardı. İbrâhîm (as) tevhîdin kutbudur.

Hazret-i İbrâhîm'e (as) gelinceye değin olan enbiyâ-ı kirâmın neş'elerinin gâlip olan sıfât-ı selbiyye ile zuhûr olmakla ziyâde tenzîh ve tenzîhe da'vetleri hasebiyle zât-ı ilâhiye kisveden mücerred ve muarrâ menzilesinde idi. Sonra Hazret-i İbrâhîm sıfât-ı sübûtiyye ile zuhûr edip zât-ı ilâhiyeye kisve giydirmiş gibi oldu.

sıfatı Sem' ile değil. Ve kendi zâtında ...Ya'nî kâdir'dir sıfatkudreti ile değil. Ve kendi zâtında mürîddir irâde sıfatı ile değil. Ve kendi zâtında ...

²⁰ Hak Teâlâ'nın sıfatı vâcib Teâlâ gibi bîcûn ve bîcukûnedir ve bizim hepda-i idrâkimizden birûn'dur.

Vâcib Teâlâ'nın sıfat ilminin sübûtuna şeriat vârid olmuştur. Eğer o ilmi kendi ilmine kıyasla bilmekle bilirse bilmemiş olur...

Yalnız sıfât-ı selbiyye ümem-i sâlifenin ekserine göredir ki onlar tenzâhâtiyle me'mûr olmuşlardır. Hazret-i İbrâhîm (as) gelince Hazret-i İbrâhîm zât-ı [6a] ilâhiyeye sıfât-ı sübûtiyye kisvesini ilbâs etmiştir. Onun için kıyâmette ibtidâ hulle giyen İbrâhîm (as) olsa gerektir. Sonra bu ümmet-i merhûme bu sıfâtı çoğalıp tenzîh ve tahmîd kemâlini bulmuştur.

Terk-i mâl tevhîd-i ef'âl terk-i evlâd tevhîd-i sıfât ve terk-i nefis tevhîd-i zât mukâbelesindedir ki Hazret-i İbrâhîm (as) dan tevârüs olmuş millet-i Hanifiyye ve İslâm-ı hakîkîdir. Zîrâ gerçi tevhîdât-ı mezkûre ve merâtib-i mestûra kavmi İbrahim'de (as) bilfiil zuhûr etmedi. Velâkin neş'e-i İbrahim'e mecmû'unu istikmâl etmiş idi. Sonra bu ümmette metbûlârinin kemâline tebe'iyet ile her türlü kemâl zâhir olup ümmet-i vasat oldular ve sâir ümmetin buldukları mertebeyi buldular.

Cenâb-ı nübüvvet neş'ede ecma ve isti'dâtta ekmel ve idrâkte a'kal ve amelde eşmel olduğu cihetten ümmetini cem'-i merâtib-i tevhîde da'vet etmiştir ki tevhîd-i ef'âl ve tevhîd-i sıfât ve tevhîd-i zâttır. Ve ümmetini dahi bu üç da'vetin mecmû'unu kabul edip bilfiil onun hakâyıkı ile mütehakkık olmuşlardır. Ümem-i ûlâda ise bu isti'dat yok idi. Onun için cemî-i merâtibi ihrâz edemediler. Eğerki dâ'i olan enbiyânın cümlesi cümle merâtibe bilfiil vâsıl idiler.[6b]

3.2. Kıdem

Sıfât-ı selbiyyenin ikincisi kıdemdir. Kıdem ale's-sahîh sıfâtı selbiyyedendir. Zîrâ hakk-ı Hudâ'da ademi sâbıkı selbten ibarettir. Allâhü Teâlâya ezeli demek ibtidâsı yoktur demektir. Kadîm vücûd-i adem ile mesbûk olmayan zât ma'nâsınadır.

3.3. Bekâ

Sıfât-ı selbiyyenin üçüncüsü bekâdır. Ve bekâ dahi ale's-sahîh Sıfât-ı selbiyyedendir. Zîrâ ol vücûda lâhik olan âdemi selbden ibarettir. Allâhu Teâlâ'ya ezeli demek ibtidâsı yoktur demektir. Ve ebedî demek intihâsı yoktur demektir. Yani Cenâb-ı Kudsî Hak Teâlâya adem-i sâbık ve adem-i lâhik değildir.

3.4. Muhâlefetün Li'l-Havâdis

Sıfât-ı selbiyyenin dördüncüsü muhâlefetün li'l-havâdistir. Yani zât ve sıfât ve ef'âlinde havâdise muhâlefettir. Cisim ve cismâniyetin levâzım ve havâssı onda olmak

muhâldir. Onun için zâtında ve sıfâtında ve ef'âlinde bir nesneye benzemez. Zîrâ şân-ı âlisi, لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ²¹ . olan zât-ı mukaddestir ki zâtının misli yoktur. Zâtının misli olmayınca sıfâtının ve ef'âlinin dahi olmaz. Zîrâ sıfât zâta ve ef'âl dahi sıfâta tâbidir. Ne kadar sıfât-ı selbiyye var ise âyet-i mezkûrede de dâhildir. Ve sıfât-ı sübûtiyye dahi bi-tarîki'l-iltizâm onda münderiçtir.[7a]

3.5. Kıyâm Bi-Nefsihî

Sıfât-ı selbiyyenin beşincisi kıyâm bi-nefsihîdir. Yani zâtiyle kâim olmasıdır. Zâtından ğayrı bir zâta muhtâc değildir. Bu dahî sıfât-ı selbiyyedendir. Zîrâ Hudâ'nın zâtiyle kâim olması ğınâ-yı mutlakdan ibârettir. Ve ğınâ-yı mutlak eşyâdan birine onun iftikâr ve ihtiyâcını selbden kinâyettir. Allâhu Teâlâ hazretleri cem'-i mâsivâdan ğınâ-yı mutlak ile müstağnî ve cümle mâ-adâ ona iftikâ-rı küllî müftekiridir.

3.6. Vahdâniyyet

Sıfât-ı selbiyyenin altıncısı vahdâniyyettir. Bu dahi Sıfât-ı selbiyyedendir. Bu sıfatın aslı “Lâ ilâhe illellah” kelimesidir ki ğayrın ulûhiyetini nefy ve Hakk'ın ulûhiyetini isbât eder.

Kelime-i tevhîdin ma'nâsı: Bu kadar bir ehad ki ulûhiyet ve ma'bûdiyet istihkâkı olan mekr-i Hudâ'yı bî-hemtâ celle şânühü vardır ki vacibü'l-vücûddur. Ve simâtı naks ve hudûsten münezzeh ve müberrâdır. Zîrâ kemâli tezellül ve inkisârdan ibâret olan ibâdete müstehak olan şol zâttır ki cemî'-i kemâlât onun için sâbittir. Ve cem'-i nakâyıs ondan meslûbdür. Ve cem'-i eşyâ vücûdda ve tevâbi' vücûdda ona muhtaçlardır. Ve kendi hiçbir nesneye hiçbir emirde muhtâc değildir. Nâfi', Dârr odur ve hiçbir nesne bir nesneye onun izni olmadıkça zarar ve nef' eylemeye kâdir değildir. Bu sıfât-ı kâmile ile muttasıf kimse Hak Teâlâdan ğayrı yoktur. Ve olmak dahi sâbit değildir. Ulûhiyet ile muttasıf olan zâtın muktezâsı vahdettir. Ve vahdetin hükmü dahi cem'-i avâlime mebde-i feyz ve terbiye olmaktır.[7b]

3.7. Hayat

Hakk-ı Hudâ'da bilinmesi vâcip olan sekiz sıfât-ı sübûtiyyeden evvelkisi hayattır. Allâhu Teâlâ hayydır. Hayat sıfatı onun zâtı ile kâim bir ma'nâdır ki sıhhat ilim ve kudreti mûciptir. Yani mevsûf için ilmi icâb eder. Cemi' sıfatların muktedâ ve

²¹ “Onun benzeri hiçbir şey yoktur.” Şûrâ, 42/11

pîşvâsı hayat Sıfât-ı şerîfesidir ki sâir sıfât onun vücûduna mütevakkıftır. Hak Teâlâ nûru'l-envar olmakla hayy denildi. Zîrâ hayatı zâtîyedir. Hariçten rûh ile ve dem ile değildir. İnsanda ve ğayrıda olduğu gibi. Hayat sıfatı onun zâtıyla kâim bir ma'nâdır. Ezeli ve ebedîdir. Ğayrın hayatına kıyâs olunmaz ve kûnhü üzere bilinmez. Allâhu Teâlânın hayatı kendi iledir ğayrdan değildir.

3.8. İlim

Sıfât-ı sübûtiyyenin ikincisi ilimdir. Yani Allâhu Teâlâ âlimdir. Ve ilim sıfatı onun zâtıyla kâim bir ma'nâdır ki cemi' ma'lumâta tealluk eder. Külliyyât olsun cüz'iyat olsun bir zerre yoktur ki ilm-i Hak'tan hariç ola. Kumların adedini ve yaprakların adedini bilir. Ve cümle eşyâ onun ilminde hâzırdır. İlmi cehl ve fikirden sonra değildir. Belki kadîmdir cemi' eşyâyı kûnhü üzere bilir. Allâhu Teâlâ'nın haber verdiği gibi إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ya yerde gökte bir şey hafî 'Yani Allâhu Teâlâ ²² değildir. Âlemde ne ki var ise küllî ve cüz'î imân ve küfür ilm-i ilâhiyeye hafî olmayıp ma'lûmudur. Allâhu Teâlâ'nın ilmi dahi hayat gibi zâtîdir. Ğayrdan müstefâd değildir. Ve halkın ilmi ârizîdir ki Hak'tan müstefâddır.[8a]

3.9. Semi'

Sıfât-ı subûtiyyeden üçüncüsü semi'dir. Yani Allâhu Teâlâ semi'dir. Yani her mesmû' olanı işitir. Allâhu Teâlânın işitmesi insan ve ğayrılar gibi kulak ile olmayıp ilmine müfevvaz bir ma'nâdır. Bize lazım olan ol sıfatı kendi bildiği üzere zâtına isnaddır.

3.10. Basar

Sıfât-ı subûtiyyeden dördüncüsü basardır. Yani Allâhu Teâlâ basîrdir ve basar onun bir sıfatıdır ki onunla kemâli nu'ût mubsırâtı münkeşif olur. Hak Teâlâ'nın rû'yeti câriha ile değildir. Onun için zulmette ve nûrda görmek ona birdir. Basar sıfatı dahi semi' sıfatı gibi müteşabihâtandır. Hak Teâlâ'nın görmesi vardır ve lâkin kendi bildiği üzere Allâh Teâlâ mesmû'atı sem'-i hakîkî ile idrâk eylediği gibi mubsırâtı dahi basar-ı hakîkî ile idrâk eyler. Ve ona gecede ve gündüzde rûşen olmadık nesne yoktur. Zîrâ idrâkî cariha ile değildir.

²² “Şüphesiz yerde ve gökte Allâh'a (cc) hiçbir şey gizli kalmaz.” Âli İmran, 3/ 5.

3.11. İrâde

Sıfât-ı subûtiyyeden beşincisi irâdettir. Sıfatı irâdet onun zâtı ile kâim bir ma'nâdır ki ekvân ve ahkâma ta'alluk eder. Ne kadar fi'il-i irâdî var ise fi'il-i beşer gibi ve ne kadar tabi var ise fi'il-i hacir ve şecer ve meder gibi cümlesi onun irâdesinden münba'istir. Her nesne onun irâdesiyle olmak rızâsını müstelzem değildir. Zîrâ küfür ve me'âsî gibi nesneler gerçi irâdesiyledir. Fe emmâ [8b] rızâsıyla değildir. Cenâb-ı Hakk'ın irâde-yi ilâhiyesinden gerek hayr gerek kabîlinden hiçbir şey hariç olamaz. Lâkin küfrân-ı ni'met kabîlinden olan şürûr ve me'âsîye asla râzı değildir. İrâde-yi ilâhiyye makdûrâtta bir şeyi tercîh ile onu bir zaman ve keyfiyete tahsîs edecek sıfât-ı celîleden ibârettir. Ta'bîr-i diğer irâde-yi ilâhiyye iki câizin birinin üzerine tercîhini iktizâ eder. Yani irâde bir sıfattan ibârettir ki mümkünün iki tarafının birini iktizâsını tesir eyler. Allâhu Teâlâ'nın irâde-yi ezeliyyesi taalluk etmemiş hiçbir nesne husûle gelmez. Lâkin kâfirin küfrü ve âsinin ma'siyyeti muktezâ-yı istidâtlarıdır ki irâde-yi cüz'iyelerini sarf etmekle Allâhu Teâlâ dahi halk eder ammâ rızâsıyla değildir.

Hazret-i Hak Subhâne ve Teâlânın bendesine atâ eylediği kast ve ihtiyârın iki ciheti vardır ki fiil ve terktir. Abdin iki cihete salâhiyeti olarak hâiz olduğu irâde sıfatını bir cihete tahsîs ve sarf etmesine binâen buna irâde-yi cüz'iyeye denir.

İrâde-yi cüz'iyeye demek her bir şahsın rûhunun meyelân ve hâhiş ve evsâfindan ibârettir. Rûhun meyl ve hâhişi herhangi tarafa müteveccih olursa ol tarafı irâde ve arzu etmiş olur. İrâde-yi cüz'iyeye her ne kadar irâde-yi külliyyenin zîri hükmünde ise de külliyyenin hükmü cüz'iyenin deverân ve liyâkatine tâbîdir. Hak Subhâne ve Teâlâ kemâl-i re'fetinden nâşi abdin fi'ilinde kendi hâlkını abdin kastına tâbi kılmıştır ki bendenin kastından sonra bendede fi'ili icâd buyurur. Bendenin fi'il[9a] ihtiyârı bendenin kesbiyle Hak Celle ve Alânın halkı mecmû'undan ibarettir. Kesb celb-i menfa'at veya def'-i mazarrât için bir fi'ile veya bir terke ikdâm etmek demektir. Kul kâsibdir yani ol fiile mahabbeti cihetinden kesb edicidir. Mahlûk ta'ayyunu ve ihtiyârı cânibiyle kesb edicidir. Hâlk eden Hâllâk-ı vahittir ki hayy ve kayyûmdur. Meselâ değirmeni su döndürür ve lâkin taş deverâne sebep olmakla mahâlliyet mülâhazasıyla kesb ve ihtiyâr derler. Herkesin ihtiyârı kendi elindedir ki bir nesnenin esbâbı yüzünden tarîkate sülûk ve husûlüne sarfı makdûr edince maksût hâsıl olur. İtikatta sırat-ı müstakîm her şeyin kazâ-i ilâhi ile vücûd bulunduğunu ikrâr ile beraber abde iskâtı fi'il

eylemektir. Fi'il ile murât ibâdet ve seyyiâtı kast ve irâde ve ikadır ki abdin medârı mu'âhaze ve isâbe ve ikâbı inde'l-Maturidîn ol hâldir. Meselâ kıyâmdan hâsıl olan heyet-i ika'a hâl derler ki kastı kalp ve irâde-yi cüz'iyedir. İnsan ne kesb ederse dünyâda ve âhirette başına gelen kendi kesbinin eseridir. Hayr ve şer Hudâ'dandır demek hâlkan ve hükmen Hudâ'dandır. Ammâ kesben ve irâdeten kulundur diye itikat eylemek lâzımdır. Hak Teâlânın ilm-i ezeli hükûmîdir.

3.12. Kudret

Sıfât-ı subûtiyyenin altıncısı kudrettir. Ve kudret bir sıfattır ki onun ecli için zâta işlemek ve terk eylemek sahîh olur. Yanî kudret bir sıfattan ibarettir ki mümkinâtın vücûd ve ademilerinde tesîr kılar. Allâhu Teâlâ kâdirdir. Ve kudret onun Sıfât-ı[9b] zâtiyyesidir ki her ne makûle makdûre ta'alluk etse bi-tavassut âlet vücûda gelir. Ve demişlerdir ki kudret-i müessire Allâhu Teâlâ'nındır. Ve lâkin abd mecbûr olmak lâzım gelmez, Zîrâ mahâll-i eser kudret-i ilâhiye olduğu cihetten kâsıptır. Hak Teâlâ tenzîfî meşiyet etmekle abdin hareketi cemâd menzilesinde olmak lâzım gelmez. Kul kâsıptır yani ol fi'ile muhabbeti cihetinden kesb edicidir. Nitekim değirmen su ile döner anın dönmesinde müessir olan fi'l-hakîka sudur lâkin taşlar ol devre mahâldir. Güya ol devir taşındır ve ona muzâfdir.

3.13. Kelâm

Sıfât-ı subûtiyyenin yedincisi kelâmdır. Kelâm Allâhu Teâlânın bir sıfatıdır ki; hâlk ve lisân ve ibâdet ve hurûf ve savt ile değildir. Hak Teâlânın kavli kelâm dedikleridir ki âlem-i gaybdan bir nesneyi şehâdete ibrazdır ki kekelemesi itibarıyla ol nesneye kelime ve ol tecellî-i gaybîye kelâm derler. Ta'bir-i diğerle kelâm-ı ilâhî gaybdan ve mertebe-i ilimden zâhir ve sâdır olmuş bir tecellî-i ilâhîdir. Allâhu Teâlânın kelâmı sukut-ı sâbıkdan olmadığı gibi onda sukût-ı lâhık dahi yoktur belki ezeli ve ebedî mütekellimdir.

3.14. Tekvîn

Sıfât-ı subûtiyyeden sekizincisi tekvîndir. Tekvîn ma'dûmu icâd ve mevcûdu ifnâ gibi ef'âl-i ilâhîde müessir olan bir sıfattır. İsbât-ı tekvîn lâzımdır ki, ulemâ-ı Mâturîdiyye onunla hidâyet-yâb olmuştur. Ve Eşâira ânın eşyâya izâfet ve ta'allukunu ziyâde bulmalarıyla Sıfât-ı izâfiyye diye demişlerdir.[10a]

Tekvîn sıfatı, Sıfât-ı fi'iliyyenin kâffesine sâdık bir Sıfât-ı ezeliyyedir. Mâturîdiyye indinde kudret sıfatının vücûda gelen şeylerde ta'alluk etmesinden ibaret değildir. Fakat âsârının isimlerine göre bu Sıfât-ı müessireye esmâ-yı kesîre itlâk olunur. Meselâ eseri mahlûk itibâriyle sıfatına hâlk ve mevsûf mukaddesine hâlik ve kezâlik eseri rızık olmak itibâriyle sıfatına terzîk ve mevsûfuna rezzâk ve hayat memât olmak cihetiyle ihyâ ve imâte tesmiye olunur.

Mütekaddimîn kelâmında tekvînin Sıfât-ı müstakille olmasına dâir sarâhat yoktur. Belki Tahavî'nin nakleylediği bir ibâresine nazaran İmâm-ı Ebû Hanîfe hazretleri de Eşâire'nin fehm eylediği üzere tekvîni kudretin ta'allukâtı hassasından ibâret kıldığı müstefâd olup tahlîk ve terzîk ihyâ imâte bunların emsâlini tekvîne râci kılmak her birini bi-ra'sihâ Sıfât-ı kadîmdir deyu bî-zarûre kudemâ-yı mütekessir isbât eylemekten bihter ve evlâdır.

Hak Teâlânın Sıfât-ı kâmileleri vardır. Ezcümle hayat, ilim, irâdet, kudret, semî', basar, kelâm ve tekvîndir ki kıdem ve ezeliyyet ile mevsûflardır ve Hazret-i Zât-ı Celle Subhânehû ile kâimlerdir.

Hak Teâlâ ibâdın hâliki olduğu gibi onların fi'illerini dahî hâlik odur. Hayr olsun gerek şer olsun bi'l-cümle onun takdîri ile. Ammâ hayırdan râzıdır şerden râzı değildir. Herçend her biri Hak Subhânehû'nün irâdeti ve meşîyyeti ile. [10b]

Bu âlem-i gaybda âzâ ve cevârih amel etmez. Ve araya cisim değil can ayağı bile gitmez. Zîrâ ikisi de mahlûktur. Her kim âlem-i gaybı âlemi şehâdete kıyâs ederse kıyâsı akîm olur. Ve i'tikâdı fesat bulur. Müzâk ehli olmayanlara elzem olan böyle me'ânî-yi gaybiyyeden yanî zât ve Sıfât-ı Hudâ'dan mebâhis etmemektir.

Hak akıl ile bilinse ve bulunsa nebî ve kitâba hâcet kalmazdı. Allâhu Teâlâ mahsûs değildir ki havâss-ı zâhire ile görüne ve ma'kûl değildir ki kuvâ-yı bâtına ile idrâk oluna. Pes enbiyâ ve mürselinden ve şer'-i mübînden ne vecihle bâliğ oldu ise ol vecihle itikâd kâfidir. Meğerki basîreti nûr keşf ile münevver ola ol vakitte tecellî-i ilâhî ile bi-hasebi't-tâkati'l-beşeriyye idrâk zât-i ilâhiyye hâsıl olur.

Suâl olunursa ki keşf mertebesinde itlâk ettikleri ayan nedir? Cevap budur ki vücûd-ı mecâzînin izmihlâli vücûd-ı hakîkinin inkişâf ve zuhûrudur. Yoksa Hakk'ı rü'yet sâir eşyâyı rü'yet gibi değildir. Zîrâ Hak Teâlâ keyf ve ayndan münezzehtir.

Kühn-i zâtı mertebesinde Hakk'a ne rü'yet ve ne ma'rifet taalluk etmez. Yani gayb ve hüviyet âlemine göre nazar ve idrâk ve keşf ve ayan ta'alluk etmez. Allâhu

Teâlâ buyurduki: ²³ لا تدرکه الابصار rütbe-i celâlinin ziyâde ululuğundan kimsenin idrâki onun künh-i zâtına ermez ve dîde (göz) ol makâmından onu göremez.[11a]

Hadiste (ان الله تعالى احتجب عن البصائر كما احتجب عن الابصار يطلبونه كما يطلبونه) kaynaklarda bulamadık.)

²⁴Yani Allâhu Teâlâ'nın künh-i zâtını tarîk-i akıl ve tarîk-i keşfle idrâk etmek mümkün değildir. Pes ehli semâ ve arz onu yerde ve gökte ararlar ve bulamazlar. Ammâ vicdânla bilirler. Esmâ ve sıfât ile arayıp bulurlar. «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ، قَالَ: «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ لَرَبِّهِ عَرَفَ رَبَّهُ لِنَفْسِهِ».

→İsbehânî'nin Hilyetü'l-Evliyasında geçtiğine göre, bu söz Sehl bin Abdullah'a aittir (El-İsbehânî, Ebu Nuaym Ahmed bin Abdullah, Hilyetü'l-Evliya, Es-Seade, Mısır, 1394, 1974, c.10, s.208). ²⁵kelâm-ı sâniye işârettir.

Mûsâ (as) buyurduki: “Seni nerede bulabilirim ya Rabbi? Cenâb-ı Allâh buyurduki, yâ Mûsâ, beni kastettiğin zaman bana ulaşırsın.” (Eyne ecidüke yâ Rabbî? Kâle: Yâ Mûsâ: İzâ kasadte ileyye fekad vasalte ileyye).

آسمان و زمینی کشت ایتسه ک
حقى بولمق ينه محال اولدى
آنى بولمق اكا توجهدر
بولان آنى بو جهتدن بولدى ²⁶

Vücûdu-ı insan cümle malın ve mülkünü câmidir. Pes değerini yerde gökte arayanlar değersiz kalır. Her sâlik değerini bi-cihet ve bi-keyfiyet kendinde aramak gerektir. Yani kasd-ı sahîh ile râh-ı (yol) vuslata sülûk gerektir.[11b]

3.15. Muhammed Rasûlullâh

Nokta-i sırr-ı sahîfe-yi âfâk ekmelü'l-enbiyâ ve efdalü'l-kâinât ale'l-ıtlak Muhammed Rasûlullah sallallâhu Teâlâ aleyhi ve alâ cemî'i'l-enbiyai ve'l-mürselîn teşrif-i âlem-i şühûd ve telakkî-i dâire-i vücûd eyleyip rahmet-i âmme ile müjde rûşen ve minnet-i tâmme ile mâye-i kemâl-i ins u cân oldular.

Cebel-i Hirâ'da vâki' mağara sağırede Cibrîl (as) evâil-i sûre-yi Alak olan “İkra bismirabbik” âyetlerini getirip kırk yaşında nübüvvet ile mu'allim ve birkaç günden

²³ “Gözler onu idrâk edemez.” En'âm, 6/ 103.

²⁴ “Şüphesiz Allâhu Teâlâ gözlere gizli olduğu gibi basiretlere de gizlidir. Sizin arzuladığınız gibi mele-i a'lâ da onu görmeyi arzular.”

²⁵ “Ya Rabbi seni hakkıyla tanıyamadık” kelâmı evvele nâzırdır ve “Nefsini bilen Rabbini bilir”

²⁶ Âsumân ve zemîni keşt (gezme) etsen. Hakk'ı bulmak yine muhâl oldu. Onu bulmak ona teveccühtür. Bulan onu bu cihetten buldu

sonra “Kum fe enzır” âyeti nüzûliyle risâlet ile dahi mükerrerem oldular. Ba‘dehu yevmen fe yevmen âyât ve sûre-yi Kur’âniyye mütezâyid ve ahkâm ve şerâyi‘ mütেকâmil olup yirmi üç senede mushaf-ı celil şirâze bend tekmiî oldu ve sinn-i şerîf-i nebevî altmış üçe bâliğ olmak akva’l-akvâdir. Cesed-i latîf-i nebevî hayat-ı dünyâda gibi ter u tâzedir.

Fahr-i Âlem gerçi riyâz-ı cennetten bir ravza olan kabrinde medfûndur ve lâkin haydır lâkin berzaha münâsip vecihle zindedir ve lâkin Fahr-i Âlem’in rûhu tâhir ve cesedi tayyibesinin alaka ve ittisâli sâirden ziyâdedir. şöyleki hayat-i dünyâya müşâbihdir.

Fahr-i Âlem hâlâ kabrinde haydır gerçi hayat-ı kabir hayat-ı berzahıyyedir fe-emmâ hayat-ı hissiyye ziyâde karibdir ki sâirlerde bu hâlet mutasavver değildir.[12a]

Fahr-i Âlem’in mizaçları a‘delü’l-emzec olup berakât-ı rûhaniyye dahi beden-i nazif ve latîflerine sâiri olmakla hâlâ nadaret-i cism-i şerîfleri hayat-ı dünyeviyye hâli gibidir ki zelûl ve teğayyür gelmemiştir. Hayatları hayat-ı hissiyye gibidir ki sâir nüfus-ı tayyibenin hayatından akvâdir.

Fahr-i Âlem’in cesed-i tayyibeleri hâlâ ter u tâze ve âlem-i berzaha lâıyk olan vecihle dâima zindedir. şöyle ki gayra kıyas olunmaz.

Fahr-i Âlemin a‘za-yı şerîfesini zam eden biz‘a-ı latîfe bi‘l-icmâ‘ arzın cümlesinden ve belki arş ve kürsîden dahi efdaldır.

Ümmehât-ı mü‘minînin ğayra haram olduğı onun içindir ki Rasûlullah (s.a.v) Hazretleri kabrinde hayat üzeredir dediler.

Allâhu Teâlâ buyuruyor ki: “Peygamberin eşleri onların anneleridir” (Ahzap 6). Yani ezvâc-ı mütahharanın ümmehatü’l-mü‘minîn olmaları Rasûlullah’ın (sav) vâlid hükmünde olduklarını iş‘âr eder.

Kur’ân’da gelir: ²⁷ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ yani İbrahim eb olunca hatunu Sâre dahi üm olur. Nitekim ²⁸ النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ nazmında nübüvvet-i nebeviyye fehm olunur.[12b]

İnsanın nesebi rûhunadır ve rûhun dahi insâbı Cenâb-ı Allâh ve Rasûlullah’adır. Nitekim Kur’ân-ı mübînde gelir: ²⁹ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ve hadîs-i şerîfte gelir:

²⁷ “Babanız İbrahim’in dinine uyun.” Hac, 22/ 78.

²⁸ “Peygamberin eşleri onların anneleridir.” Ahzap, 33/ 6.

²⁹ “Rûhumdan üflediğim zaman. “ Hicr, 15/ 29.

“Ben Allâhtanım (cc) müminlerde bendendir.” (Ey min feyzi nûrî). Havâss-ı ibâd bu neseb ehline gâlip olan havâss-ı rûhaniyet yani şevk, muhabbet, taleb, hilm, kerem ve takvâ-yı hakîkî gibi ahlâk-ı nübüvvettir.

Nebi-yi Zîşân efendimize Sıfât-ı ber-güzîdeden efdal ve ekremi ve ahlâkı hamîdeden eşref ve a‘zamı i‘tâ buyrulmuştur. Nitekim Cenâb-ı Alîm-i Lem Yezel Kur’ân-ı Kerîm’de, وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ³⁰ senâ-yı ilâhisiyle bu hakîkate şehâdet buyurmuştur.

Fahr-i Âlem’in huzûr ve meclisi ve nazargâh-ı Kur’ân’a mensûb idi. Hazret-i Âişe (r.a) buyurdu ki: “Onun ahlâkı Kur’ân- ahlâkı idi.” Onu gören ve kelâmını işiten ve harekât ve sekenâtın eden Kur’ân’ın sırrına vâsıl olurdu ve ma’nâ-yı muradı onun mushafından mütala‘a kılardı.

Cenâb-ı Nübüvvet ahlâk-ı Kur’ân ile tahâllukta zirve-i a‘lâya sâ‘id olmuştur. şüphe yok ki ale’l-cinân olan makâm-ı vesîle ona câygâh (mevki, makâm) olmak mensûsdur. “Onun ahlâkı Kur an ahlâkı idi” Yani ahlâk-ı Kur’ân ile tahâlluk ederdi. şöyle ki hemân Kur’ân demek Muhammed demek idi. Yani “Huluku [13a] hulku Kur’ân” ve âdeti âdet-i kitâb-ı kerîm idi. “Onun ahlâkı Kur an ahlâkı idi. Allâh rızâsı için gadaplanır ve hoşnut olur.” Yani herkes ki Kur’ân hışm tuta sâye-i rızâ-yı seyyidü’l- enâm onun üzerine düşmezdi ve herkesden ki Kur’ân râzı oldu hışm-ı Huda’nın etrafında dolanmaz.

Cenâb-ı Âişe (r.a) dahi huluk-ı Nebi suâl olundukta, “Onun ahlâkı Kur’ân’dı” diye cevap verdi. Yani zevâhir-i Kur’ân ile âmil olduğundan mâ-adâ bevâtınına dahi mâlik ve sıfatı Hak ile kâim idi ki insan-ı kâmile şeref-i hakîkî bu ma’nâ ile hâsıl olur.

Hüsün ve melâhetin mecmû‘u Fahr-i Âlem’den gayrıda tecelli etmemiştir. Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz hazretlerinin tamam-ı hüsnü zâhir olmamıştır. Eğer zâhir olsaydı ona bakmaya gözler tâkat getiremezdi ve hakîkatı üzere onun mecmû‘u evsâfını bilmek müşkildir.

Fahr-i Âlem’in ef‘âl ve ahvâline ve şemâiline müteallik olan nukûlun ihtilâf üzerine olması bi-haseb-i enzarü’n-nâzirîn veya bi-hasebi’t-tecelliyât ve’l-hâlât idi. Zîrâ her tecellinin kalb ve kalıpta bir eseri ve her nazarın bir ta‘alluku vardır.

³⁰ “Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.” Kâlem, 68/ 4.

Allâhu Teâlâ ile Fahr-i Âlem (s.a.v) ile herkesin bir türlü mu‘âmelesi vardır.[13b] Hâlka izâfetle olan hucbu kesire-i dest-i himmetle ref‘ edip cânâna bi-perde nazar olan hicâbı hâlka göredir. Zîrâ kimi berzahta kimi ayne’l-yakîne ermiştir ve ayne’l-yakîne vâsıl olanlar dahi merâtib üzerinedir. Külliyyet ile bî-hicâp olmak enbiyâ ve kümmel-i evliyâ hâlidir ki onlar tecellî-yi ebediyye mazharlardır.

Hazret-i Âişe’den rivâyet olunur ki: “Rasûlullah (a.s)’dan daha güzel ahlâklı kimse olmadı. Ashâb-ı kirâm ve ehl-i beyt’inden hiçbir kimse onu “lebbeyk” demekten başka bir şey ile çağırmadı. Bundan dolayı Cenâb-ı Allâh, وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ³¹

Rasûlullah’ın (a.s) vasfını soran bir kimseye Hazret-i Ali buyurdu ki: “Onun ahlâkını ben nasıl anlatabilirim. Cenâb-ı Allâh onun ahlâkını yücelterek buyurdu ki: Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.”

Enes (r.a) buyurdu ki: “Rasûlullah (a.s)’a hazarda ve seferde hizmet ettim. VAllâhi yaptığım bir şeyi bunu niye şöyle yaptın yapmadığım bir şeyi bunu niye şöyle söyle yapmadın” demedi.

Hazret-i Âişe (r.a) buyurdu ki: “Bir gece iğne elimden düştü. Nebi (a.s) içeri girdi. Mübârek yüzünün nûrundan iğneyi buldum”. Nebi (a.s) buyurdu ki: “Ben ziyâde faydalıyım.”[14a]

Fahr-i Âlem’in ruhları, rûh-ı câmi‘ olduğu gibi cisimleri dahi kâmil idi. Onun için şemâil ve hilye-i şerîfleri isticmâ‘ ve istikmâlde sâirlerden ziyâde idi. Ve bir peygamber ol i‘tidâl üzere gelmiş idi. Allâhu Teâlâ en güzel yaratıcıdır.

Ecsâd-ı enbiya asılda ayıptan pâk hâlk olmuştur. Velâkin Fahr-i Âlem hazretleri mizaçta cümleden esah ve cesedde cümleden ekmel idi.

Hazreti Âişe (r.a) Peygamber efendimizin medhi hakkında buyurdu ki:

فلو سمعوا في مصر أو صاف خده
لما بذلوا في سوم يوسف من نقد
لولحي زليحا لو رأين جماله
لأثرن بالقطع القلوب على الأيدي³²

³¹ “Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin” buyurdu . Kâlem, 68/4.

³² “Eğer Mısır’dakiler onun (Hz. Muhammed’in) yanağının vasıflarını duysalardı. Yusuf’u satın almak için bir fiyat biçmezlerdi. Eğer Züleyha’nın meyve soyan kadınları onun alnını/yüzünü görselerdi. Ellerini keseceklerine kalplerini kesmeyi tercih ederlerdi.”

(Şerhu'z-Zerkani ala'l-Mevahibi'l-Ledünniye, 4/390)

Peygamber Efendimiz Hazret-i Âişe'ye, “Ey Âişe, senin iki beytin vardı onları bana okur musun?” dermiş. [14b]

Abdullah bin Revaha (r.a) Peygamber Efendimizi medihle alakalı şöyle buyuruyor:

وفينا رسول الله يتلوا كتابه
إذا انشق معروف من الفجر ساطع
أرانا الهدى بعد العمى فقلوبنا
به موقنات أن ما قال واقع
يبيت يجافى جنبه عن فراشه
إذا اشتغلت بالكافرين مضاجع³³

Abdullah bin Revâha (r.a) Peygamber Efendimizi medihle alakalı şöyle buyuruyor:

لولم تكن فيه آيات مبينة
لكان منظره ينبيك بالخير³⁴

Hasan bin Sâbit (r.a) Peygamber Efendimizi medihle alakalı şöyle buyuruyor:

ما إن مدحت محمدا بمقالتني
لكن مدحت مقالتني بمحمد³⁵

Sâriye Deylemi (r.a) Peygamber Efendimiz medihle alakalı şöyle buyuruyor:

فما حملت من ناقة فوق ظهرها
أبر وأوفى ذمة من محمد³⁶

Sevad bin (r.a) Kârib Peygamber Efendimiz medihle alakalı şöyle buyuruyor:

³³ “Şafak söktüğü ve tanyeri ağardığı sırada ne mutlu bize ki Rasûlullah aramızda bulunuyor ve Kur’ân okuyor. Dalâlet ve sapıklıktan sonra bize doğru yolu göstermiş ve gönüllerimizde ona tereddütsüz inanmıştır. O Allâh’ tan her ne tebliğ etti ise vuku bulmuştur. Müşrikler yataklarında uyurken o yanını döseğinden uzaklaştırmış olarak gecelerdi.”

³⁴ “Şayet onun hakkında apaçık âyetler olmasaydı bile onun açıklığı sana muhakkak haber getirirdi.”

³⁵ “Ben sözlerimle Muhammed’i (a.s) medh edemem lâkin Muhammed (a.s) ile sözlerimi medh ederim (överim).”

³⁶ “Hiçbir deve sırtında Muhammed (a.s)’den daha vefalı ve iyi bir zimmet taşımadı.”

فكن لي شفيعا يوم لا ذو شفاعة

بمغن فتيلًا عن سواد بن قارب³⁷

Bilâl-i Habeşî (r.a) Peygamber Efendimize hitâben şöyle dedi:

قد مجد البلال يا رسول الثقلين

راجيا بشفاعتك عند ملك العلام³⁸

Hasan bin Sâbit (r.a) Peygamber Efendimiz'i övgü hakkında şöyle buyuruyor:

لولم تكن فيه آيات مبينة

[16b] كانت بديهته تأتيك بالخبر³⁹

Hasan Bin Sâbit (r.a) Peygamber Efendimizi övgü hakkında şöyle buyuruyor:

ألم تر أن الله أرسل عبده

ببرهانه والله أعلى وأمج

أغر عليه للنبوّة خاتم

من الله مشهود يلوح ويشهد

وضم الاله إسم النبي مع اسمه

إذا قال في الخمس المؤذن أشهد

وشق له من اسمه ليجليه

فدو العرش محمود وهذا محمد⁴⁰

³⁷ “Sen peygamberlerin Allâh’a vesile kılınmaya yakın olanısın, ey kerem sahibi güzel insanların oğlu Senden başka hiç kimsenin şefâ’atının geçmediği gün Sevâd bin Kâribe şefâ’at eyle.”

³⁸ “Ey ins ü cin Peygamberi Bilâl (r.a) her şeyi bilen Melik’in huzurunda senin şefâ’atini ümit ederek seni övdü.”

³⁹ “Şayet onun hakkında apaçık âyetler olmasaydı bile onun açıklığı sana muhakkak haber getirirdi.

⁴⁰ “Görmedin mi Allâh Teâlâ kulunu burhaniyla gönderdi. Allâh Teâlâ en yüce ve en şerefli dir. Ona peygamberlik için bir mühür verdi. Allâh (cc) tarafından onaylı parlayan bir mühür. Müezzin beş vakit ezanda “eşhedü” dediği zaman Allâhu Teâlâ Peygamberinin ismini kendi ismine

Ka‘b bin Zubeyr’in (r.a) Peygamber Efendimizin huzûrunda söylediği şiir:

إن الرسول لسيف يستضاء به

مهز من سيوف الله مسلول⁴¹

[17a]

Abdullah bin Revaha (r.a) Peygamber Efendimizin huzurunda söylediği şiir:

إنى تفرست فيك الخير أعرفه

والله يعلم أن ما خاننى البصر

أنت النبي و من يحرم شفاعته

يوم الحساب فقد أرزى به القدر

قتبت الله ما آتاك من حسن

تنبت موسى و عيسى كالذى تصروا⁴²

Fâtimatü’z-Zehra (r.a) Peygamber Efendimizin kabrini ziyâreti esnasında söylediği beyt:

صببت على مصائب لو أنها

صببت على الأيام صرن لياليا

bitiştirmiştir. Onu yüce kılmak için isminden ona bir parça verdi. İşte bu arşın sahibi hamd edilen buda Muhammed’dir (a.s).”

⁴¹ “Rasûlullah her şeyin kendisi ile aydınlandığı bir nûrdur. şerri kesip atmak için çekilmiş Allâh’ın kılıçlarından biridir.”

⁴² “Sezinlediğim hayrı senden beklerim. Allâh biliyor gözüm aldatmaz beni. Sen Peygambersin kim senin şefâ’atinden mahrûm kalırsa hesap günü kader onu önemsemez. Allâh seni hayırda sâbit kılsın. Mûsâ ve İsâ’yı (a.s) sâbit kıldığı gibi.”

ماذا على من شم من تربة أحمد

أن لا يشم مدى الزمان غواليا⁴³

[17b]

Arabi, Peygamber Efendimizin kabrine gelince şöyle buyurdu:

يا خير من دفنت بالترب أعظمه
وطاب من طين القاع والأكم

نضى فداء لقبر أنت ساكنة
فيه العفاف وفيه الجود والكرم⁴⁴

İmâm-ı Bûsûrî (r.a) Peygamber Efendimizi medh etme konusunda şöyle buyurdu:

وأحسن منك ما لم تر قط عيني
وأجمل منك ما لم تلد النساء
خلقت مبرنا من كل عيب
كأنك قد خلقت كما تشاء⁴⁵

18a]

Mevlânâ Câmi kuddise sırruh hazretlerinin Peygamber Efendimize na‘tı:

وصلى الله على نور كز و شد نورها پیدا

⁴³ “Benim üzerime dökülen musibetler belâlar gündüzler üzerine yağsa idi gündüzler gece olurdu. Ahmed ‘in (a.s) türbesinin toprağını koklayan zaman boyunca gâilelere maruz kalmasın.”

⁴⁴ “Ey yeryüzündeki efendilerin en hayırlısı ve en büyüğü! Onların güzel kokularıyla yeryüzünün alçak ve yüksek yerleri güzelleşmiştir. Senin bulunduğun kabre benim nefsim feda olsun. Orada iffet orada cömertlik ve şeref vardır.”

⁴⁵ “Gözlerim senden daha iyisini görmedi. Analar Senden daha iyisini doğurmadı. Her ayıp ve kusurdan pak yaratıldın. Sanki sen dilediğin gibi yaratıldın.”

زمین از حلم او ساکن فلک از عشق او شیدا
از و در مهر دلی دردی از و در هر سری شوقی
از و در هرتی دردی از و در هر سری سودی
محمد أحمد و محمود که وبرا خالق بستود
از و شد جود هر موجود از و شد دیده ها بنا

اگر نام محمد را نیاوری شفیع آندم

نه آدم یافتی توبه نه نوح از غرق نجینا
نه ایوب از بلا راحت نه یوسف حرمت و حشم
نه عیسی را مسیحا دم نه موسی را ید بیضا
[18b]
منور عالم از رویش معطر خلد از بویش
معنبر آن دو کیویش دو نه شب یلدا

دو چشم نرکیشش راکه ما زاغ البصر خواند
ز زلف عنبرینش راکه واللیل إذا یغشی
ز سر سینه اش جامی ألم نشرح لك بر خوان
ز معراجش خبر خواند سبحان الذی أسرا⁴⁶

⁴⁶ “O nebinin nûrundan başka nurlar doğdu. Onun ahlâkı ile yeryüzü sükûnet buldu. Aşkından gökyüzü mestu hayran oldu. Her kafada ona bir sevda ve her tende ona bir iştiyak var. Onu yaratan Ahmed, Mahmud, Muhammed diye övdü. Tüm mevcûdat o nebinin cevherinden yaratıldı. Nice körler onunla görür oldu. Eğer Hazret-i Muhammed’in adını şefâ‘atçi yapmasaydı ne Âdem (a.s) tevbe edebilirdi Ne Nûh (a.s) boğulmaktan kurtulabilirdi. Ne Eyyûb (a.s) beladan rahat bulurdu. Ne Yûsuf (a.s) hürmet-i haşmete ererdi. Ne Îsâ (a.s) mesih denirdi. Ne Mûsâ (a.s) a yed-i beyzâ verilirdi. Efendimiz hürmetine bütün âlem nûrlandı. Efendimizin kokusuyla huld cennetide

وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ - وَالضُّحَىٰ hakkında ehl-i tabirden ahvâl-i kesîre vardır. Bazı ehl-i ma‘ârif duhâ Fahr-i Âlem’in rû-yi rûşenine işaretler. ‘Ve’l-leyl’ onun mûy-i siyâhından kinâyettir demişlerdir.”

نکین ختم رسالت محمد عربی
شفیع روز قیامت محمد مختار
اکر نه واسطه روی وموی او بودی
خدای خلق نکفتی قسم بلبل و نهار⁴⁷

[19a]

Süleyman Çelebi, Peygamber Efendimizi medh hakkında şöyle demiştir:

له النسب العالی فلیس کمثله
حسیب نسیب محسن متکرم
جلیل بتاج المکرمات مخصص
جميل بآلاء البهاء معمم
فما الکون الا خلة و محمد
طراز بأنوار النبوة معلم⁴⁸

Hüseyin Fuzûlî, Peygamber Efendimize na‘atinde şöyle demiştir:

مرور عمری ثنای رسول ایله کچورم

اولنده⁴⁹

ایدم آنی ارمغان اهل فبور

kokulandırıldı. Onun tenindeki benler misk u anber gibi kokar. Onun iki zülfü (şeb-i yeldâ gibi) uzun ve siyahtır. Onun iki gözünde biz her zaman مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ⁴⁶ okuruz. Onun anber kokulu iki zülfü ki وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ⁴⁶ hakikatının remzi olmuştur. Onun sîne-i şerîfine ‘elem neşrahleke sadrak’ kâsesi diye yâd edildi. Onun mi‘râcını niçin sorarsın ki zâten makâmı ‘sübhânellezi esrâ.’”

⁴⁷ Son Peygamber Arabistanlı Muhammed (a.s) Kıyâmet gününde şefaathçi olarak seçilmiştir. Efendimizin zülfü gece karanlığı gibi nûr yüzü gün aydınlığıdır. Eğer zülûf ve yüz bir vasıta olmasaydı Hudâ geceye ve gündüze yemin etmezdi.”

⁴⁸ “Onun yüce bir soyu vardır. Benzeri yoktur. Asil soylu yardımsever ve cömerttir. O muhteremdir şeref tâcının en güzeli ona tahsis edilmiştir. Güzeldir güzellik sarığı ona sarılmıştır. Kâinat ancak Muhammed (a.s) dost oldu. O nübüvvetin nûrlarıyla bir nakıştır eğitimlidir.”

Mahbûblar Muhammed Rasûlullah sallAllâhu Teâlâ aleyhi ve sellem için beşerdir deyip ve sâir beşer gibi tasavvur ettiler. Nâçâr münkir oldular ve sâhib-i devlet olanlar ki onu unvân-ı risaletle ve rahmet-i âlemîn bilip ve sâir nâsdan mümtâz gördüler. Devlet-i imân ile müşerref olup ehl-i necâtan oldular.[19b]

Hind bin Ebi Hâle dedi ki:

“Peygamber Efendimiz (a.s) azametli ve heybetli idi. Mübârek yüzü ayın on dördü gibi parlıyordu. Vechimiz risâlet penâhının hüsn ve lem‘anını temsil tarîkiyle tefhim etmiştir. Yoksa âlemde Rasûl-i Ekrem efendimize mümâsil mevcûd yoktur. Yani vech-i şerîfleri bedr olsa mâh (ay) gibi münevver idi. Orta boyludan uzunca idi, uzun ve ince değildi. Mübârek başları büyük idi, [20a] mübârek saçları kıvırcık ve düz arasında idi. Rasûl-i Ekrem efendimizin ra’s-i şerîfinde olan şa‘r-i şerîfleri iki bölük olsa hâli üzere ibkâ ve mübârek başlarının iki cenbinde irsâl ederler idi. Rasûl-i Ekrem efendimizin mûy-i (saç) mübârekleri bi-nefsihi ve müteferrik ve iki bölük olsa mübârek başlarının iki canibine irsâl etmeyip mecmû‘ olduğu hâl üzere terk ederlerdi. Rasûl-i Ekrem efendimiz mübârek saçlarını çoğaldığı vakit mübârek kulaklarının yumuşağını geçerlerdi.[20b] Rasûl-i Ekrem efendimizin reng-i şerîfleri hamrla muhtelat nûrânî idi. Yani bir beyaz kimsenin hamamdan çıkmış olup kendisine kızılılık arız olduğu vakitteki rengi gibi idi. Yani ebyazı melih (sevimli güzel şirin) idi. Alnı geniş idi.”

Ümmü Ca’bed’in kavlince mübârek kirpikleri uzunca idi ve mübârek gözlerinin beyazı gayet beyaz ve siyahı gayet siyah idi ve beyazında humrat var idi. Rasûl-i Ekrem efendimizin cebn-i sa‘âdetleri yani mübârek alnı ve alnının iki tarafı açık idi. Rasûl-i Ekrem efendimizin mübârek kaşları yay gibi tarafı gözün ucuna uzamış idi. Tavil ve mukavvis ve rakik ve birbirine mülâkî olmak garip idi ve çatık değil idi. Yani mübârek ebrûları mâbeyninde bir ince aralık görünürdü.[21a] Rasûl-i Ekrem efendimizin iki ebrûları arasında bir damar var idi ki gadab ol damarı tahrik ettikte ol damar zâhir olurdu. Gadab vaktinin ğayrıda görünmezdi. Peygamber efendimizin burnu kemer burun idi. Düşünmeden bakan bu eşemm zannederdi.

⁴⁹ “Ömrümü senâ-yı Muhammed (a.s) ile geçireyim. Öldüğümde onu ehl-i kubûra armağan edem.”

Rasûl-i Ekrem efendimizin mübârek burnunun kaşları tarafı yüksekçe ve üstü ince idi. Enf-i sa‘âdetlerinde bir nûr var idi. Dikkatle nazar etmeden nazar eden kimse burnunun kamışının ortası yüksek ve üst tarafı düz ve uç tarafı alçak ma‘nâsına olan eşemm zan ederdi. Dikkatle nazar ettikte agna olduklarına hükmederdi. Efendimiz mübâreklerinin ganasının hüsnü ve ol nûrun lem‘anı mübârek enf-i sa‘âdetlerini teemmülden men eder idi.

Rasûl-i Ekrem efendimizin mübârek sakalları azîm idi ve gür idi. Mübârek yanakları düz idi. Mürtefi ve yumru değil idi. Fem-i dürr-i bâr-i sa‘âdetleri vâsi ve mübârek dişleri seyrekçe ve inci gibi tane tane idi.[21b]

Peygamber Efendimiz (a.s) şöyle buyurdu: “Yürüyün müferridûn sizi geçti” Ashâb-ı Kirâm, “Müferridûn kim yâ RasûlAllâh? diye sorunca Peygamber Efendimiz, “Allâh’ı zikreden erkek ve kadınlardır” buyurdu.

Rasûl-i bâ-safâ nebiy-yi pür-vefâ Muhammed Mustafâ sallAllâhu aleyhi ve sellem efendimizin Medine-i Münevvere’ye hicretlerinde Hazret-i Sıddîk-i A‘zam refik-i nebiy-yi ekrem olup Mekke-i Mükerreme hâricinde cebel-i Nûr’da vâki mağaraya girdiler ikisinden mâ-adâ ricâl ve nisâdan kimse yoktu.

Ğâr-ı şerîf penâhında küffar-ı Kureyş onları cüst u cû eyledikleri Hazret-i Sıddîk’in manzari oldukta kalb-i şerîfleri mahzûn olduğu Rasûl-i Ekrem efendimize ayân olup وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أُولَئِمُ تُؤْمِنُ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لَيَطْمَنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِيَنَّكَ سَعْيًا وَاعْلَمَنَّ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ⁵⁰ isrine sâlik olup onları müşâhede arzusunda bulundu.

Kureyş’in indifalarıyla ferc bade’s-şidde zuhûr eyledikte Rasûl-i Ekrem efendimiz onları müşâhede ve zikrullahâ müdâvemet üzere mücâhede ile olduğu sırada ve emre tevekkuf eylediği tefhim [22a] ve ihfâ ile zikr-i hafiyi ilkâ ve ta‘lîm buyurdular. Ol vakit Rasûl-i Ekrem efendimiz ve Cenâb-ı Sıddîk dahi nişîn idi. Mübârek gözleri kapalı olduğu hâlde kelime-i tevhidi üç kere ilkâ ile vâkîf sırrı “Allâh bizimle beraberdir.” (Tevbe 40) eyledi. Bu bâzgeşt sened-i müselsel ile müttetik ruvât-ı tarîkindir.

⁵⁰ “Cünûd hazırlar ve bize nâzırlar ve bizi hıfz ile satırlardır.” Hazret-i Sıddîk “Ancak kalbim tatmin olması için. “ Bakara, 2/ 260 .

Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem ğâr-ı şerîfte refîk-i şefîk Hazret-i Ebûbekr es-Sıddîk radıyAllâhu Teâlâ anh hazretlerine tarîk-i zıkr-i hafîyi lisânen telkin ve nisbet-i muhabbet-i zâtıyyeyi ifâza ile “Allâhu Teâlâ benim kalbime neyi akıttıysa bende onu Ebu Bekr’in kalbine akıttım” buyurdular.[22b]

3.16. Yâr-I Ğâr-I Seyyidü’l-Beşer Hazret-İ Ebûbekir Sıddîki’l-Ekber (Radıyallâhu Teâlâ Anh)

Ol şeyhü’ş-şefîku’l-vesîk Hazret-i Ebûbekr es-Sıddîk radıyAllâhu Teâlâ anh silsile-i hafıyye-i hafıyye gûyende sâni olmuştur.

Tarîkat-ı alıyye-i Nakşbandî ekâbirinin tarîk-i nisbet-i hubbiye cihetinden Hazret-i Sıddîk-i A‘zam efendimize menûbdur. Hâcegân tarîki bu nisbet-i hubbiyeyi muhâfazadan ibarettir.

Sıddîk-i A‘zam efendimiz cihet-i kemâl ile ol surûr-i enâm sallAllâhü aleyhi ve sellem efendimizden ahz etmekle bu devlet-i mâneviyyenin sultânı sâhib-i dîvânı olmuştur.

Peygamber Efendimiz buyurdular: “ ما صب الله شيئاً على صدرى الا وصيبتة على صدر أبى بكر “ Cenâb-ı Allâh benim gönlüme neyi akıttıysa bende onu Hazreti Ebu Bekrin gönlüne akıttım.”

Yani Allâhu Teâlânın bana ihsân ettiği esrârı bi’l-cümle Hazret-i Sıddîk’ın sadrına sab ve teblîğ eyledim.

Rasûlullah sallAllâhu aleyhi ve sellem efendimiz ğâr-ı hicrette Hazret-i Sıddîk-ı[23a] A‘zam’a zıkr-i hafîyi lisânen telkin ve nisbet-i hubbiyeyi ifâza buyurdu. Onlar dahi zıkr-i lisân ile ihfâ tarîki üzere sahâbiye telkin ve ifâza ettiler ve ba‘zı sahâbi dahi bazı tabi‘îne telkin ve ifâza eylediler.

Nisbet-i hubbiyye-i Sıddîkıyye kâbiren an kâbir evliya-yı izâm ve meşâyıh-ı kirâm beyninde teselsül etti. Tâ ki Abdulhâlik Guçdevânî hazretlerine Hazret-i Hızır (a.s) zıkr-i kalbîyi hubb-i nefes tarîkiyle ta‘lîm etti. Ondan sonra Hâce hazretleri ihfâ tarîkiyle zıkr-i lisânîyi terk edip zıkr-i kalbîye hubb-i nefes tarîkiyle meşgûl oldu.

Hulefâ-yı Râşidîn’in evvelî ve eimme-i dînin ale’l-ıtlak efdali Hazret-i Ebûbekr es-Sıddîk el-Atîk radıyAllâhu Teâlâ anh efendimizin zaman-ı câhiliyette isimleri Abdu’l-ka‘be idi. Hâdim-i Ka‘be ma‘nâsınadır. İptidâ meb‘as-ı nebevîde ricâlden sâbiku’l-kül olup kemer-bend-i İslâm olup lisan-ı hazret-i nübüvvetten Abdullah ile

müsemma oldular. Tesmiye-i mezkûrede Cenâb-ı Sıddîki teşrif-i tâm vardır. Zîrâ Abdullah eşref-i esmâ-yı nebeviyyedendir. Ve Ebû Bekir tefeülen künyeleridir.

Cenâb-ı Sıddîk-ı A'zam'ın Ebû Bekir ile tekniye buyrulduğu adet-i Arap üzere tefeül tarîkiyle ve illâ Bekr'le müsemma veledi yoktur. Ba'zılar demişlerdir ki: Ebû Bekirle mekni olduğu hısal-ı hamidiyye ibtikâr ve mesârîğdan ötürüdür. Onun için pîrlerden ibtidâ kemer-bend-i İslâm olan Ebû Bekir'dir.(radıyAllâhu Teâlâ anh) [23b]

Hazret-i Ebû Bekir radıyAllâhu anh efendimizin lakab-ı şerîflerinden biri de atîktir. Sebebi bu oldu ki bir gün Rasûl-i Ekrem sallAllâhu ve sellem efendimiz mübârek yüzüne nazar edip “Bu ateşten azâd olmuştur.” buyurdular. Yani bu Allâh (cc)'ın nârından azâdli kuludur. Bunun üzerine bu lakapta şöhet buldu.

Menâkıb-ı celîlelerinde mezkûr “Sen cehennemden azâd olunmuşsun.” “Cehennemden azâd olunmuş bir kimseyi görüp sevinmek isteyen Ebû Bekir'e baksın” hadîsleri hep bu lakab-ı aliyyeyi telmîhen sâdır olmuştur ki azâb-ı âhiretten azâd oldukları hakkında tebşîr-i celîldir.

Hazret-i Ebû Bekir radıyAllâhu anh efendimizin lakab-ı şerîflerinden biri de sıddîktir. Hazret-i Rasûlullah sallAllâhu aleyhi ve sellem Mekke'den Medine-i Münevvere'ye hicrete me'mûr oldukları zaman Cebrâil aleyhisselâmdan sordular ki benimle kim hicret edecektir. Cevap verdi ki, Ebû Bekir Sıddîk radıyAllâhu Teâlâ anh işte ol günden beri ism-i şerîfi Sıddîk-i Ekber oldu.

Sıddîkın ma'nâsı kesîru's-sıdk demektir ki eseri her hâlde bilâ-tevekkuf tasdîktir. Çünkü evvel-i şeyh-i şefîku'l-vesîk Hazret-i Ebûbekr es-Sıddîku'l-atîk Sultânü'l-Enbiya aleyhi's-selâtü ve's-selâm efendimizi tasdîken mubâderet buyurmuşlardır.[24a]

Sıddîk kendisinden asla kizb sudûr etmeyerek kâffe-i akvâl ve ahvâlinde dâima sâdık ve lisânıyla izhâr ettiğini kalp ve ameliyle de muhakkik ve musaddik olan zâttır ki velâyet-i kübrânın son derecesi bulunan bu makâm-ı Sıddîk'ın fevkinde nübüvvetten başka daha bir derece yoktur.

Ebu Mihcen es-Sakafî radıyllahu anh hazretlerinin Ebûbekr es-Sıddîk radıyAllâhu anh efendimize olan şu hitâbı iclâlinden ism-i şerîfinin Sıddîk-ı Ekber olduğu nümâyandır:

و سميت صديقا و كل مهاجر

سواك يسمي باسمه غير منكر

سبقت الى الله والله شاهد

و كنت جليا في العرش المشتهر⁵¹

Bedir günü Peygamber Efendimiz ve Hazret-i Ebû Bekir için Sa'd bin Mu'âz hurma dallarından çadır yaptı.

Yani Bedir gazâsında zât-ı Cenâb-ı risâlet penahiyi güneşten sakınmak için Sa'd bin Mu'âz Hazretleri hurma dalından çadır tertib eylemişti.

Rasûl-i Ekrem Efendimiz anda ikâmet[24b] buyurmuş Sıddîk-ı Ekber Efendimizi dahi refakatine muhtâr-ı hâmî kılmışlardı.

Rasûl-i Ekrem sallAllâhu ve sellem efendimiz Hasan bin Sâbit radyAllâhu anh hazretlerine buyurmuşlar ki: “Hiç Ebû Bekir hakkında medhe dâir bir şey söyledin mi?”, “Ne‘am yâ RasûlAllâh” diye cevap verince buyurmuşlar ki: “Oku ben dahi Sıddîk’ın na‘tini istimâ‘ edeyim”. Hasan radyAllâhu anh şu şiiri okudu:

و ثانى اثنين فى الغار المنيف و قد

طاف العدو اذ يسعد الجبالا

كان الحبيب عظيم الرسل كلهم

من البرية لم يعدل به رجلا⁵²

⁵¹ “Sen sıddîk diye isimlendirildin ve senden başka her muhâcir kendi adıyla isimlendirilir. Bu garipsenmez. Allâh‘ye (cc) ulaştın ve buna Allâh (cc) şâhit. Sen o bilinen meşhûr çardakta yüceydin.”

şu beyitler Hasan bin Sâbit radyAllâhu anhin Sıddîk-ı A‘zam Efendimiz hakkındaki mersiyesindendir.

إذا تذكرت شجوا من أخى تضنى

فاذكر أخاك ابا بكر بما فعلا

خير البرية أتقاها و أعدلها

الا النبى و أوفاه بما فعلا [25a]

والثانى الصادق المحمود مشهده

و أول الناس منهم صدق الرسلا⁵³

Ğār-ı Hicret’te refik-i Nebevî olmak Hazret-i Ebû Bekir’in hassa-i fezâilindendir. Zîrâ herkes öyle hareket-i hâilede insana yâr olm⁴az. Öyle mahâll-i zîkde yanında bile bulunmaz. Belki onunla yâr-ı vefâdar gerekdir ki ol zehri yılan ile müptelâ olmuş iken yine hâlâvet-i muhabbet damağından gitmeyip bezm-i ülfetine tefrika vermedi.

şeyh Sa‘dî-i şîrâzî (KS)

ای یار غار سید و صدیق و نامور

مجموعة فضائل و کنجینہ صفا

مردان قدم بصحبت یاران نها ده اند

⁵² “Yüksek mağarada iki kişiden biriydi. Dağa çıktığında düşman etrafta dolaşıyordu. Bütün peygamberlerin en yücesinin sevgilisi idi. İyilikte hiçbir adam ona denk değildi.”

⁵³ “Kardeşimin güveninden bir üzüntü hatırlarsan, kardeşinin Hz. Ebû Bekir’in yaptıklarını hatırla. İnsanların en hayırlısı en adaletlisi en takvâlisidir. Ancak Peygamber müstesnâ yaptıklarıyla ona en vefâlisidir. şehâdeti övülen en sâdık ikincidir. İnsanlardan Peygamber’i (a.s) tasdik edenlerin ilkidir.”

لیکن نه همچنانکه تو در کام اژدها

یاران بودکه مال و تن و جان فدا کن

تا در سبیل دوست ببایان برد وفا

ترياک در دهان رسول آفرید و حق

صدیق راجه غم بود از زهر اژده⁵⁴

[25b]

Sıddîk-i A‘zam Efendimizin ğār-ı hicrette sâhib-i Rasûlullah olduğu este‘izu billâh “(Biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak Mekke’den çıkardıkları zaman ona bizzât Allâh (cc) yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyordu. Hani o arkadaşına üzülme çünkü Allâh bizimle beraberdir diyordu.” (Tevbe 40) âyet-i kerîmesi ile sâbittir.

İbn-i Abbâs ve gayrı müfessirîn icmâ‘ ettiler ki este‘izu billâh “Temizlenmek için malını hayra veren en muttaki kimse o ateşten uzak tutulacaktır O, hiç kimseye karşılık bekleyerek iyilik yapmaz. Ancak yüce Rabbinin rızâsını istediği için yapar. Elbette kendisi de hoşnut olacaktır.”(Leyl 17-21) âyet-i celîlesi hakk-ı Hazret-i Sıddîk’ta nâzil olmuştur. “Etkâ”dan murâd odur.

İmâm-ı Fahr-i Râzî bu âyet-i kerîme ile Sıddîk-ı Ekber radiyAllâhu Teâlâ anh hazretlerinin efdaliyetine istidlâl eylemiştir. Zîrâ ki “Allâh (cc) katında en değerli olanınız, Ona karşı gelmekten en çok sakınanınızdır.” (Hucurat 13) âyet-i kerîmesi hükmü üzere bu ümmetin ekremi muhâtabıdır. Hudâ celle ve alâ indinde bu ümmetin

⁵⁴ “Ey ismi meşhur olan Efendimizin mağara arkadaşı! Hazinele deryâsı ve fazîletler mecmûası! Ebû Bekir Efendimiz erkek gibi duruşuyla Efendimizin sohbetine ayak bastı. Sadece tehlikenin (ejderhanın) ağzına durmadın. Sen öyle bir arkadaşsın ki vücûdunu mâlını mülkünü Efendimiz yoluna fedâ ettin. Arkadaş herşeyini fedâ edebilendir. Arkadaşlık yolunu dostluk ömrünü vef ile bitirebilen arkadaşdır, dosttur.”

etkâsıdır. Ve çünkü Hazret-i Sıddîk nâss-ı sâbık hükmü üzere bu ümmetin ekremi dahi indellahi Teâlâ nâss-ı lâhika hükmü üzere onlar ola radyAllâhü Teâlâ anh.

Ĝār-ı şerîften çıktıkları vakit Rasûl-i Ekrem Efendimiz buyurdular.” أبشر يا أبا بكر “ ان الله تجلى للخلق عامة وتجلي لك خاصة Yani yâ Ebâbekir sana müjdeler olsun ki Hak Celle ve Alâ cemî‘-i nâsa ammeten ve sana hassaten tecellî eder. Ol vakit Hazret-i Sıddîk bir hizmet-i azîme de bulundu ki ol inâyete lââyık olup cemî‘i sahâbiden efdal oldu.[26a]

Hazret-i Ebû Bekir Sıddîk radyAllâhu anh beden ve malı ile Allâh ve Rasûlullahâ sâbit hizmetler kıldı, vâki oldu.

İnfak-ı küllî Sıfât-ı sıddîkdır ki cemî‘ mâlını huzûr-ı Rasûl’e getiripte, “Âilene ne bıraktın yâ Ebâbekir?” deyu suâl buyrulunca “Onlara Allâh ve Rasûl’ünü bıraktım.” cevâbını verdi. Yani ehil ve evlâdına Allâh ve Rasûlü alıkoydum cümle varımı tarîk-i rızâ da bezl ettim dedi ve Hazret-i Sıddîk radyAllâhü anh bu mertebe ile ser-efrâz (üstün) olup ashâbdan hiçbir fert ona mu‘âdil olmadı. Onun için mukarreb-i hazret ve mukaddem-i ehl-i hilâfet oldu.

Hazreti Sıddîk radyAllâhu anh cemî‘ mâlını huzuru Rasûle getirip kendi bir köhne ridâyâ büründükte cemî‘ melâike ona teşebbühen ol sûrete girdiler ve onun hey’eti üzerine tecerrüd hırkasında göründüler.

Üç Sıfât-ı kâmilenin mecmû‘u Hazret-i Sıddîk’a münhasırdır ki esbekıyyet-i imânı mâlının infakı ve nefsinin bezli ile cem‘ eyleyen odur ve bu devlet bu ümmette ondan gayriye müyesser olmamıştır.

Peygamber Efendimiz buyurdu ki: “ من أراد أن ينظر إلى ميت يمشى بين الأحياء فلينظر “ Kim diriler arasında yürüyen bir ölüye (nefsânî arzularını öldüren) bakmak isterse Ebû Bekir’e baksın.”[26b]

Onun cesedi zinde ve nefsi mürdedir. Zîrâ ta‘allukattan fenâ-yı küllî bulmuştur ki tegallüp ve teharruku hakkında onun için mülk ve mâlını bezl ve vücûdunu fî sebîlillah hizmete kaydetmiştir.

Resülü Ekrem sallAllâhu ve sellem Efendimiz:

“Allâhu Teâlâ’nın üç yüz altmış hulk-ı haseni vardır ki bir kimse muvahhid olup bu ahlâktan biriyle Allâhu Teâlâ’ya mülâkî olsa ehl-i cennet ola.” Bu esnâda Hazret-i Ebûbekr es-Sıddîk radyAllâhü Teâlâ anh suâl etti ki: “Yâ Rasûlullah bu ahlâktan bende bir hulk var mı?” dediğinde Cenâb-ı Nübüvvet sallAllâhu aleyhi ve sellem buyurdular

ki: “Yâ Ebâbekir bu ahlâkın yalnız biri değil küllüsü sende mevcûttur ve bu ahlâkın Hak Teâlâ’ya ehabb-ı sehâ dedikleri sınıftır.” me’âlinde olan “Tamamı sende var yâ Ebâbekir Allâhu Teâlâyâ en sevimli olanı cömertliktir.” müjdesiyle mücâb olmuştur.

Bundan fehm olunur ki Hazret-i Sıddîk Cennet’in sekiz kapısında bile def’aten vâhideten dâhil olsa gerektir. Zîrâ ebvâb-ı semâniyyenin cümlesinden duhûle sebep olan a‘mâli câmi’ olmuştur. Pes her hâlkın cezbiyle Allâhu Teâlâ’ya mühtedîdir ve lâkin birbirlerine nisbetle tefavvütleri vardır. Meselâ sehâ ile tehâlluk eden sâirden akrebdir. Ve kezâlik âlim-i billah olanlar sâirlere kıyâs olunmaz. şol cihetten ki ilim sıfatullahındır.

Hisâl-i hamîdenin menba‘ı muhabbet-i zâtiyye-i ehadiyedir ki hâssaten süveydâ-yı kalbi Muhammed [27a] ittihâd-ı ma‘nevî tarîkıyla kalb-i Sıddîk’ta zâhir olmuştur. Bu nisbet-i şerîfeye zikr-i hafıyye ta‘bîr olundu. Hazret-i Sıddîk-ı Ekber’den Selmân-ı Fârîsi ahz etti ve ondan Kâsım bin Muhammed bin Ebûbekr es-Sıddîk ahz etti.

Sıddîk-i Ekber radyAllâhu anh hazretleri Fahr-i Âlem Efendimizin âlem-i butûna rucû’undan sonra onun firâkı gamıyla zaîfû’l-hâl oldu. Hicretin on üçüncü senesi Cemaziye’l-âhiresinin yedinci isneyn günü ki iğtisal etmişti. Havanın burûdetinden on beş gün mahrûm olup cemâ’ate çıkmadı. Altmış üç yaşında olduğu hâlde sene-yi mezkûre Cemaziye’l-âhiresinin yirmi üçüncü Salı gecesi beyne’l-mağrib ve’l-işâ vedâ’-ı âlem-i fânî kılmış ve hâtime-i kelâmı “Benim canımı müslümân olarak al ve beni iyilere kat.” (Yusuf 101) âyet-i kerîmesi olmuştur.

Yine ol gece amelen bi’l-istihbâbi’t-ta‘cîl techîz ve tekfîn Rasûl-i Ekrem Efendimizin tabutuna vaz’ olunup vasiyetleri mûcibince Ravza-i Mutahhara’ya îsâl ve arz ile “Es-selâmü aleyke yâ Rasûlullah, bu Ebû Bekir’dır. Senin âsitânına gelmiştir” demişler. Bu kelimât tamam olmaksızın sitâre-i şerîfi açılıp kapının âvâzı gelmiş. “Seveni sevdiğine kavuşturun.” sadâsı cümle Ashâb-ı Kirâm tarafından işitilmiş. Ve hasebi’l-emr hücre-i şerîfe cânib-i yesârda serleri Rasûl-i Ekrem Efendimizin omuzları beraberine konulup defnedilmiştir.

Peygamberler ve meleklerden sonra mahlûkâtın en fazîletlisi Hazret-i Sıddîk-ı A‘zam efendimizin mübârek vechi ve sakalı beyaz ve mübârek alnı mürtefi’ ve mübârek gözleri çukurca[27b] ve mübârek sakalının iki tarafları seyrek ve kendileri za‘îfû’l-beden ve kamet-i şerîfleri uzunca idi. Kalb-i şerîfleri haşyetullah ve hubb-ı Rasûlullah ile mafzûn idi.

Sıddîk-ı A‘zam radıyAllâhü anh buyurdu ki: “Anlamaktan âciz kalmak idrâktir.” Ve yine buyurduki: “Ey onu bilmekten âciz olan kimse sıddîkıyyeti bilmenin kemâli budur.”

Es-selâmu aleyke yâ Ebâbekr es-Sıddîk, es-selâmu aleyke yâ hâlîfete rasûlilleh. Es-selâmu aleyke yâ sâhibe rasûlillah. Mağarada ikinin ikincisi es-selâmu aleyke. Malının tamamını Allâh ve Rasûlullah sevgisi uğrunda infak eden hatta bir abâ giyen Allâh Teâlâ senden en güzel şekilde râzı olsun. Cenneti, menzilin evin ve barınağın yapsın. Es-selâmu aleyke hulefânın birincisi ve âlimlerin tâcı ve Peygamber Efendimiz Muhammed Mustafa’nın (a.s) akrabası Allâh’ın rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun.[28a]

3.17. Cenâb-I Ğarîbî'l-Ma'Dûd Min Âli'r-Rasûl Selmân-I Fârisî El-Mükerrem El-Makbûl Radyallâhu Teâlâ Anh

Bu silsile-yi Sıddîkıyye'nin üçüncü merd-i ser-bülendi (büyük zât) Selmân-ı Fârisî hazretleridir. Sohbet-i Rasûlullah ile müşerref olup Rasûl-i Ekrem Efendimize intisâbından sonra Hazret-i Sıddîk-ı A'zam'dan ahz-i tarîkat ve te'allüm-i zikr-i hafî buyurmuştur.

Selmân radyAllâhü anh Fârisü'l-asıl iken ednâ-sı zünûbden mukaddes ve mutahhar olmakla Ehl-i Beyt-i Rasûl'e muzâf oldu. Yani hakkında "Selmân Ehl-i Beytimdendir." buyruldu.

Hazret-i Selmân yüz altı yaşında ve daha ziyâde olduğu hâlde hicretin otuz beşinci senesinde Bağdâd'ın cânib-i şarkiyyesinde kâin Medâyin kasabasında âlem-i fânîye vedâ' buyurmuştur.

İrtihâli garîb oldukta hâtûnuna demiş ki bir miktar misk var idi ne ettin, onu su ile helle edip ol suyu benim başımın dâiresine saç ki şimdi bir kavm gelse gerek ne insten ola ne cinden. Hâtûnu demiştir ki, emrini yerine getirdim ve dışarı çıktım.[29a] Hânenin derûnunda es-selâmu aleyke yâ velîyyAllâh, es-selamu aleyke yâ sâhibe rasûlillah sadâsı geldi. İçeri girdim ki rûhu müfârakat etmiş ve firâş üzerinde şöyle yatmış ki sanarsın uykudadır.

Selmân-ı Fârisî radyAllâhu Teâlâ anh hazretleri, buğday benizli ve ziyâde gökçek yüzlü ve uzun boylu idi. Elbisesi izar ve ridâ ve imâme idi. Mübârek sakalının ekseri siyah idi.

Selmân-ı Fârisî hazretleri buyurdu ki: "Yani sen Cenâb-ı Hakk'ı görür gibi âmil olup nefsinı mevtâdan addeyle." [29b]

3.18. Pîşvâ-Yı Ehl-İ Tarîk Ve Hafîd-İ Hazret-İ Sıddîk Kâsım Bin Muhammed Radyallâhu Teâlâ Anh

Cenâb-ı Kâsım bin Muhammed Ebûbekr es-Sıddîk sâhibü'l-ulûm en-nâfi'a ve'l-hakîka hazretleri bu silsile-i celiyye-i Sıddîkıyye'nin dördüncüsüdür. Kendileri ekâbir-i tâbi'înden ve fukahâ-yı seb'adandır. Zamanının ferîdi idi. Nisbet-i irâdetleri Selmân-ı Fârisî radyAllâhu Teâlâ anh hazretlerinedir.

Cenâb-ı Kâsım bin Muhammed hazretleri yüz sekiz tarihinde intikâl-i dâr-ı ukbâ ile Bakî'-i şerîfde mütevârî-i hâk-ı rahmet olmuştur.

Cenâb-ı Kâsım hazretleri esmer benizli ve siyah sakallı ve kara gözlü ve sakalının iki tarafları az ve boyu uzunca idi ve mübârek alnında secde âsârından bir alâmet yani nûr var idi ve haşyetullahtan başı eğri idi ve gözlerinin yaşı dâima cereyan ederdi.

Hazret-i Sıddîk-ı A‘zam efendimize mensûb olan tarîkat-ı aliyye-yi Nakşbendî nisbeti Kâsım bin Muhammed bin Ebûbekr es-Sıddîk’tan İmâm Ca‘fer-i Sâdık’a resîde oldu.[30a]

3.19. Mukassım-I Füyûzât-I Hakâyık İmâm Ca‘Fer-İ Sâdık Radıyallâhu Teâlâ Anh

İmâm-ı Ca‘fer-i Sâdık ed-dâim fî müşâhedeti’l-hâlik hazretleri silsile-i tarîkat-ı Nakşbendî’de beşinci merd-i dil-pesenddir. Vâlideleri Ümmü Ferde Kâsım bin Muhammed hazretlerinin kerîmesidir. Cenâb-ı İmâm cedd-i mâderisi olan Kâsım bin Muhammed bin Ebû Bekir Sıddîk hazretlerinden tarîkat-ı hafıyyeyi ahz eylemiştir. Onun için “Beni Ebû Bekir iki kere doğurdu.” buyurmuş ve sûrî ve ma‘nevî itibariyle Sıddîk-i A‘zam radıyAllâhu anh hazretlerinin evlâdından olduğunu duyurmuştur.

Cenâb-ı İmâm kendi pederi İmâm Muhammed Bâkır’dan ve onlar dahi kendi vâlid-i şerîfleri İmâm Zeynelâbidin’den ve onlar dahi kendi vâlid-i şerîfleri İmâm Hüseyin hazretlerinden ve onlar dahi kendi vâlid-i büzürgvârları Emîrü’l-Mü’mînîn Ali keremAllâhu vecheh radıyAllâhu anh hazretlerinden tarîkat-ı cehriyyeyi ahz ve te‘âtı buyurmuşlardır.

İmâm Ca‘fer-i Sâdık’ta olan nisbet Sıddîk-i Ekber meşâyih-i Nakşbendî’ye ve nisbeti Ali keremAllâhu vecheh dahi turuk-ı sâire meşâyihine vâsıl olmuştur. Ehl-i Beyt’e müntehâ olan silsileye cihet-i nefâset ve şeref ve izzetten ötürü silsiletü’z-zeheb demişlerdir. Sülûk-i Hazret-i Emîr ile sülûk-i Hazret-i Sıddîk’ı cem‘ eylemek devleti İmâm Ca‘fer-i Sâdık hazretlerine müyesser olmuştur.[30b]

İmâm Ca‘fer-i Sâdık hazretleri altmış beş ve bir rivâyette seksen yaşında iken yüz kırk sekiz tarihinde irtihâl ile nihân-ı (sır) hâk-ı ıtırnak bakî‘-i cennet misâl oldu.

İmâm Ca‘fer-i Sâdık hazretleri beyazlığı kırmızılığa karışmış güzel yüzlü ve cism-i şerîfi nûrlu ve ra’s-i şerîfi büyükce idi ve kesîru’l-ilm idi.

İmâm Ca‘fer-i Sâdık şöyle buyurmuşlardır:

“Bir kul Allâhu Teâlâ’yı vahdaniyet ve azamet ile zikreylese Hak Teâlâ ol kula hilm ve re’fet ile ukûbetini te’hîr eyler.”[31a]

3.20. Sultânu’l-Uşşâk Sekrânu’l-İstiğrâk Rehber-İ Sâmi Cenâb-I Bâyezîd-İ Bistâmî Kuddise Sırruhu’l-Azîz

Sultânu’l-ârifîn burhânü’l-vâsilîn Ebâ Yezîd-i Bistâmî kaddesAllâhu sırrahü’l-azîz hazretlerinin asıl isimleri Tayfûr ve pederinin ismi İsâ’dır.

Cenâb-ı Bâyezîd tarîkatın imâmı ve hakîkatın pîri ve şerî’atın muktedâ-bihi ve mezhebi Hanefî idi. Horasan’da Bestâm kasabasında yüz altmış yahut yüz seksen sekiz tarihinde âlem-i şuhûd olup hayli muammer olmuşlardır.

Sultanu’l-ârifîn Ebû Yezîd Bistâmî hazretlerinin tasavvufta intisâbı İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık radiyAllâhu anh hazretlerinedir. Ve onların tertibleri İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık hazretlerinin rûhâniyetlerindendir. Ve nakl-i sahîh ile sâbittir ki şeyh Ebû Yezîd’in velâdeti İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık hazretlerinin vefâtından sonradır.

Cenâb-ı Bâyezîd-i Bistâmî sermest-i sahbâ-yı ma’rifet ve mahmûr-ı şarâb-ı muhabbet idi. İçilecek şarâb bu şarâpdır ki sâkîsi şâhidi gayb ve te’sîri feyzi la-reybdır. Rahîk-i ulûm-ı ledünniyyeden nûş ve sahbâ-yı ezvâk-ı mâneviyyeden cânını mest ve medhûş edenler mülâhaza-i mâsivâdan hâlâs bulurlar.[31b]

şarâb-ı muhabbeti nûş eden mir’ât-ı dilini levamî-i envâr-ı kudsiyye ile rûşen edip ukûs-ı nukûş-ı esrâr-ı ezel ve ebede karşı kâbil kılar ve onun vakit ve hâlini bervecihle sâfî eyler ki mutlaka sevâib-i gayriyeti mahv olur ve derûnî kesret-i tecellî-yi vahdetle fenâ bulur.

Cenâb-ı Bâyezîd hicretin iki yüz altmış birinci senesi şa’bânın on beşinci günü ni’am-ı câvidân-ı ukbâ olmuşlardır.

Ehl-i dîn Bâyezîd Hak âgâh (261)

Mısra’ı irtihâllerine tarih düşmüştür. KaddesAllâhu sırrahu ve nefa’nâ bi-berakâtihi ve füyuzâtıhi

Cenâb-ı aynü’l-ârifîn Bâyezîd-i Bistâmî hazretleri ğarkâb-ı fenâ olduğu hâlde şöyle demiştir:

چارجیز آورده ام شاهاکه در کنج تو نست

نیستی و حاجت و عجز و نیاز آورده ام⁵⁵

Sultânu'l-ârifin Bâyezîd-i Bistâmî kaddesAllâhu sırrahu'l-azîz hazretleri buyurmuşlar ki: Otuz sene mücâhede ettim, ilimden ve ilme mütâbâ'attan güç bir şey bulamadım.

Ve buyurmuş ki evliyâullaha mahabbet et ki sana da mahabbet etsinler. Cenâb-ı Hak onların kulûb-ı safiyesine senin isminlede nazar buyurur da sana mağfîret eder.[32a]

Cenâb-ı Bâyezîd-i Bistâmî hazretlerinin mübârek levni beyaz ve mübârek sakalı seyrek ve boyu uzunca idi ve şemâil-i şerîfesi Ebûbekr es-Sıddîk radiyAllâhu Teâlâ anh hazretleri gibi idi.

Cenâb-ı Bâyezîd-i Bistâmî kuddise sırruh buyurmuştur ki:

Hâlkın ekseri bu dünyaya gelip gittiler ve elezz-i eşyâ olan ma'rifetullahı tatmadılar.

3.21. Serмест-İ Sahbâ-Yı Aşk Ve Hakikat Ve Sekrân-I Bâde-İ İrfân Ve Mahabbet Cenâb-I Şeyhü's-Şüyûh Ebu'l-Hasen Ali Bin Ca'fer Harakânî Kaddesallâhu Sırrahu'l-Âlî

Cenâb-ı şeyh Ebu'l-Hasen Ali bin Ca'fer Harakânî bu silsile-i celiyye-i Nakşbendî'de yedinci. Tasavvufta intisâbı sultânu'l-ârifin Ebu Yezid Bistâmî Hazretlerinedir. Sülûkte terbiyeleri Ebu Yezid Bistâmî Hazretlerinin rûhaniyetleridir. Veladeti Cenâb-ı Bâyezîd'in rihletinden müddeti medide sonradır.

Mervidir ki Hazreti şeyh terbiyei Bâyezîde gittiği zaman ayak üzere durarak vazifei ziyareti ifadan sonra ey Bari Hüdâ Bâyezîd'e atâ ve bahş ve ona [32b] buyurduğu libâsı mârifetten bir nasipte izzet ve celalin hakkı için Ebul Hasan kuluna

⁵⁵ “Ey şah bende olan dört şey senin hazinende yoktur: Yok olmak, ihtiyaç, âcizlik, yalvarış. Yani bende olan dört noksanlık sende yok ey pâdişah.”

ihşan ve ilbâs eyle. deyu tazarru ve niyazda bulunup avdet ederdi ve esnâ-yı avdetde terbiye-i şerîfe-i Bâyezîd'e asla arkasını dönmezdi ve yatsı abdestiyle sabah namazını kılardı. On iki sene sonra işaret-i rûhaniyyet-i Hazret-i Bâyezîd ile irşâda gelip neşr-i tarîkına me'mûr oldu.

Cenâb-ı şeyh Ebu'l-Hasen Ali bin Ca'fer Harakânî hazretlerinin tasavvufta bir nispeti de Ebu'l-Muzaffer Türk Tûsî'ye ve onun dahi şeyh Arabî'ye ve onun dahi şeyh Muhammed Mağribî'ye ve onun dahi Bâyezîd-i Bistâmî'yedir.

Hâce-i Harakânî kuddise sırruhu'l-azîz hazretleri dört yüz yirmi beş tarihinde aşûre gecesini irtihâl ile ertesi Salı günü sâkin-i bahbuha-i cennet oldu. Kabr-i şerîfleri Bestâm muzâfâtından Harkan karyesinde.

Hâce Ebu'l-Hasan Harakânî orta boylu ve güzel yüzlü ve kumral renkli ve büyükçe gözlü ve geniş alınlı bir zâtı âlî-kadr idi.

Hâce Harakânî hazretleri bir gün ashâbına sordu: “Ne şey yeğdir? Yani en iyi şey [33a] nedir?” dediler ki: “Ey şeyh ne sen söyle?” buyurdu ki: “Bir gönül ki cümle anda onun yârı ola.”

Ve buyurmuştur ki “Sûfî odur ki yok ola yani fenâ tahsil etmiş ola” ve yine demiştir ki sûfilik, yokluktur.”

Ve Hazret-i Hâce'ye sordular ki. “Sıdk nedir?” buyurdu ki: “Sıdk odur ki gönül tekellüm eyleye yani gönlünde olanı söyleye.”

Ve Hazret-i Hâce'ye sordular ki, “İhlâs nedir?” buyurdu ki “Her ne şey ki Allâh için işlersin ihlâstır ve her ne şey ki hâlk için işlersin riyâdır.”

Ve buyurmuştur ki: “Hergiz bir kimse ile sohbet etmeyiniz ki sırrullah diye size ol bir gayri söz söylemeye.”

Ve buyurmuştur ki: “Talep eyle ki gözün yaşı zuhûra gele. Hak Teâlâ ağlayanları sever.”

Ve buyurmuştur ki: “Vâris-i Rasûl şol kimsedir ki onun fi'iline iktidâ eyleye ol kimse değildir ki kâğıtlar yüzünü karalaya.”[33b]

3.22. Neşvân-I Rahîk-İ Hubbu's-Samedî Mevlânâ Hâce Ebû Ali Fârmedî

Kaddesallâhu Sırrahu'l-Azîz

Hâce Ebû Ali Fârmedî hazretleri ricâl-i sıddîkân meyânında sekizincidir. Künyesi Ebû Ali'dir. Nâm-ı şerîfi Fazlullah bin Muhammed'dir. Tûs'ta Farmed denilen karyeye mensûbtur. Meşâyihın pîşvâsı ve zamanının kutbu idi.

Tasavvufta intisâbı iki tarafadır. Biri şeyh Ebu'l-Kasım Gürgânî-i Tûsî'yedir. Biri de şeyh-i Büzürgvâr Ebu'l-Hasen Harakânî hazretlerinedir.

Cenâb-ı Hâce hikâyet buyurmuştur ki: Bir müddet şeyh Ebu'l-Kâsım Gürgânî hazretlerinin hizmet-i şerîflerinde bulundum. Aşk ve şevkim tezâyüd ettiğinden şeyh Ebu'l-Hasen Harakânî hazretlerinin hizmet-i şerîflerine vardım. Hadden efzûn fuyûzâta mazhar oldum.

Hâce Ebû Ali Fârmedî kuddise sırruh hicret-i Nebevî'nin dört yüz kırk yedi tarihinde terk-i âlem-i mevt buyurmuştur.

Hâce Ali Fârmedî hazretleri orta boylu, esmer benizli, çatık kaşlı, siyah gözlü idi ve fem-i şerîfleri vâsi' idi ve kesîru's-şefkat idi.[34a]

3.23. Gavsu's-Samedânî Mevlânâ Hâce Yûsuf-İ Hemedânî Kaddesallâhu

Sırrahu'l-Âlî

Hâce Yûsuf-i Hemedânî hazretleri ashâb-ı kulûb silsilesinde dokuzuncudur. Künyesi Ebû Ya'kûb'dur. Pederi Eyyûb bin Yûsuf bin Hüseyin bin şu'ayb el-Hemedânî'dir. Hâce hazretlerinin tasavvufta intisâbı Ebu Ali Fârmedî hazretlerinedir. Meşâyih ve fukahâdan olup kerâmât ve makâmâtı mütevâtirdir.

Cenâb-ı Hâce, Hemedan kurbunda Bûzencird karyesinde dört yüz kırk tarihinde dünyaya gelmiştir. Sâhib-i hâl ve kâl evliyâ-yı kâmilîndenn idiler. Mezhebi Hanefî'dir. Uzmâ-yı pîrândan istifza ederek va'az ve nesâyihle hâlkı müstefid buyurmuşlar. 525 tarihinde Herat'tan Merv'e giderken yolda rihlet-i âhiret ve hemen orada defin terettüb olundu. İrtihâlinden müddet-i medîde sonra İbnü'n-Neccân nâmında bir mürîdi cesed-i mübâreklerini Merv'e nakletmiştir. Kabr-i mübârekleri Merv'dedir. Altmış yıldan ziyâde seccâde-nişîn-i meşîhat ve irşâd olmuştur.

Hâce Yûsuf-i Hemedânî hazretleri buğday benizli ve cism-i şerîfleri zayıf ve küçük idi ve mübârek sakalında beyaz var idi. Zühd ve takvâda İmâm-ı A‘zam Efendimiz gibi idi.

Cenâb-ı Ârif-i Rabbânî Ebû Ya‘kûb Yûsuf bin Eyyûp Hemedânî hazretlerine suâl ettikler ki bu tâife-i celîle yüzlerine nikâb çektikleri vakitte biz bilelim ki selâmette kalalım. Buyurdular ki her gün se-pâre mikdârı güftâr-ı ma‘ârif-i âsârından kırâat ediniz.[34b]

3.24. Kutbu’r-Rabbânî Ser-Hâlka-î Hâcegânî Mevlânâ Abdulhâlik Gucdevânî Kuddise Sırruhu’l-Azîz

Hüccetü’t-tarîk Mevlânâ Abdulhâlik-i Guçdevânî, hâcegânın sır defteri ve bu hânedân-ı silsilenin ser-hâlka ve mehteridir. Tarîka-tı Hâcegân meyânında onuncudur.

Hazret-i Hâce, 22 yaşında iken zikr-i kalbî dersini Hızır (a.s)’dan almıştır. Hızır (a.s) emretmiştir ki su havzının içine gir ve suya dal ve gönlüne zikri “Lâ ilâhe illAllâh Muhammedü’r-Rasûlullah”. Hazret-i Hâce dahi öyle yaptı ve bu sebkı alıp kâr-ı hakîkate meşgûl oldu.

Hazret-i Hâce’nin pîr-i sebıkları Hızır (a.s)’dır. Ve pîr-i sohbetleri Hâce Yûsuf-i Hemedânî’dir. Gerçi Hâce Yûsuf’un ve meşayihinin tarîkatları zikr-i alaniyedir. Lâkin Hâce Abdulhâlik Hızır (a.s)’dan zikr-i haffîye ile me’mûr olduğundan Hâce Yûsuf-i Hemedânî onu tağyîr eylemedi ve buyurdu ki Hızır (a.s)’dan me’mûr olduğun vech ile meşgûl ol.

Cenâb-ı Hâce Abdulhâlik-i Guçdevânî hazretleri ba’zı tahrîrât-ı şerîfesinde yazmıştır ki 22 yaşında idim Hâce-i zinde dilân Hızır (a.s) beni şeyh-i Büzürg-i Rabbânî Hâce Yûsuf-i Hemedânî hazretlerine ısmarladılar ve beni terbiye etmeyi vasiyet eylediler.

Hâce Yûsuf Hazretleri Maverâünnehir’de bulundukça hizmet ve mülâzemetlerinde bulundum ve ondan çokca feyiz buldum.[35a]

Hâce Abdülhâlik Hazretleri 575 sene-i hicretinde mevlid-i şerîfleri olan ve Buhârâ’ya 6 fersah uzakta bulunan Guçdevân nâmı karyede irtihâl buyurmuşlardır.

Hâce hazretleri uzun boylu, güzel yüzlü ve mübârek başı büyükçe ve levn-i şerîfi beyaz ve göğsü vâsi‘ idi.

şu sekiz kelime Hâce Abdulhâlik Gucdevânî hazretlerinin kelimât-ı şerîfesindendir ki hâcegân tarîkının binâsı onun üzerinedir.

Hûş der-dem, nazar-ber-kadem, sefer-der-vatan, hâlvat-der-encümen, yâd-kert, bâz-geşt, nigâh-daşt, yâd-daşt ve gayr îh heme pendâşt yani bunlardan gayrısı hep zayi'dir.

Bu tâife-yi aliyyenin mustalahâtı cümlesinden üç kelime dahi vardır ki biri vukûf-ı zamânî ve biri adedi ve biri dahi vukuf-ı kalbîdir ve cümlesi 11 kelime olur.

Hûş-der-dem: Yani iki nefes mâbeynini hıfzında şöyle sa'y eyleye ki gaflette [35b] girip yukarı gelmeye yani gerektir ki her nefes huzûr ve âgâhlık ile sarf oluna.

Nazar-ber-kadem: Gidip gelmekte ve her yerde nazarı kademine ola.. Tâ ki onun nazarı olmaya ve bakmayacak yere ta'alluk etmeye.

Sefer-der-vatan: Sıfât-ı tabi'yye ve beşeriyyeden sıfât-ı melekiyyeye ve sıfât-ı zemîmeden sıfât-ı hamîdeye intikâl eyleye.

Hâlvat-der-encümen: Yani zâhirde hâlk ile bâtında Hak Teâlâ ile olasın. Zikirle iştigâl ve onda istiğrâk bir mertebeye erişe ki zikrin kalbe galebesi sebebi ile pazara girince hiçbir söz ve âvâz işitmeye. Hâlkın birbiri ile söyleştiği ve dertli âvâzlar hep zikir görünür.

Yâd-kert: Lisânın kalp ile zikrinden ibarettir. Zikr-i kalbî ile diye lisânı ile demiye ve habs-i nefesinde sabreyleye. Zikirden maksût oldur ki gönül Hak Sübhâne ve Teâlâ'dan mahabbet ve ta'zim vasfı ile âgâh ola. Eğer erbâb-ı cemiyet sohbetinde bu âgâhlık hâsıl ola, hülâsa-i zikir hâsıl oldu.[36a]

Gönül Hak Sübhane ve Teâlâ'dan âgâh olmak zikrin mağzıdır. Ehl-i dil sohbetinde bu âgâhlık hâsıl olmazsa tarîk oldur ki zikre iştigâl gösterilir ve iştigâlde âsân olan tarîk oldur ki nefesini göbeği altına hapseyleyip dudağını dudağına ve dilini damağına bir vecihle yapıştırı ki nefesi derûrunda fâsıla olmaya.

Hakikat-i dil şol müdrike-yi derrâkten ibarettir ki her tarafa gider ve dünyayı ve mesâlih-i dünyayı o fikreder ve tarfetü'l-ayn yerleri ve gökleri ve tamam-ı âlemi seyretmek ona müyesserdir. Onu cümle fikirlerden bîzâr eyleyip ve sanavber sûretinde olan yürek dedikleri et pâresine müteveccih eyleye ve anı zikretmekle meşgûl ede.

Bâz-geşt: Zâkir gönlüyle zikrede onun akabinde yine gönlüyle der ki "Îlâhî ente maksûdî ve rızâke matlûbî". Yani yâ Allâh, benim maksûdum sensin ve senin rızândır."

Zîrâ bu kelimeyi bâz-geşt her hatıra geleni nefyeder. Tâ ki zâkirin zikri hâlis kala baz-geşt Hak Sübhâne ve Teâlâ'ya rücû'undan ibarettir.

Nigâh-daşt: Bu mürâkabe-yi havâtırdan ibarettir. şöyle ki bir demde nice kere zikrede hâtırı gayrı yere gide.[36b]

Yâd-daşt: Hak Sübhâne'den dâima âgâh olmaktan ibarettir. Zevk ve vicdân tarîki üzere huzûru gaybet ibaretiyle de ta'bîr etmişlerdir. Yâd-daşt denilen ma'nâ gönülde hubb-ı zâtî vasıtası ile hâsıl olur.

Vukûf-ı Zamânî: Her demde kendi ahvâline vâkîf olmaktır. Sâlik bile ki her nefesi huzûr ile mi geçer yâ gaflet ile mi geçer? Vukûf-ı zamânî inde's-sûfiyye muhâsebeden ibarettir. Muhâsebe oldur ki her geçen sâ'ati muhâsebe ederler. Gafletle mi yâ huzûr ile mi geçer gör der. Eğer ki noksan ile geçti ise amele baştan başlayalar.

Vukûf-ı Adedî: Zikirde adede riâyetten ibarettir. Asıl maksût zikr-i kalbîdir. Adet riâyetini bir fâide-i zâideden zikri çok demek şart değildir. Her ne kadar derse huzûr ve vukûf ile demek gerektir. Tâ ki ona fâide müterettip ola. şâh-ı Nakşbend hazretleri buyurmuştur ki vukûf-ı adedî ilm-i ledünnînin evvel mertebesidir. Yani muvâsalat-ı kurb ve ilm-i ledünnî evvel mertebede mekşûf olur.

İlm-i ledünnî bir ilimdir ki ehl-i kurba ta'lîm-i Subhânî ve tefhîm-i Rabbânî ile hâsıl olur. Delâil-i aklî ve şevâhid-i naklî ile olmaz. İlm-i yakîn ile ilm-i ledünnî ortasında fark oldur ki ilm-i yakîn zât ve Sıfât-ı ilâhî nûrunu idrâkten ibarettir ve ilm-i ledünnî Hak Sübhâne ve Teâlâ'dan ilhâm tarîki ile idrâk ve fehm-i kelimâttan kinâyedir. [37a]

Vukûf-ı Kalbî: Zâkir Hak Sübhânenen âgâh olmaktır. Bir vecihle ki gönülde Hak Sübhâne ve Teâlâ'dan gayrı hiçbir şey olmaya ve bir ma'nâsı da odur ki zâkir sanavberi's-şekil olan ve gönül denilen et pâresine müteveccih olup onu zikre meşgûl ede ve zikirden mefhûmu zikirden gâfil ve zâhil olmaya. Zikirden hulasa-i maksût vukûf-ı kalbidir.

Hakîkat-ı dilin nişânesi o genc-i bî-pâyân vîrânesi olan kalb-i sanavberi's-şekle teveccüh eyle ki hakîkate yol bulasın ve bu harîften sebk al ki ilm-i ledünnî ile âlim olasın.

Hâce Abdulhâlik'in (ks) kendisinden sonra gelen 4 hâlîfesinden biri Hâce Ârif-i Rîvgerevî hazretleridir. Hâce Abdulhâlik-i Guçdevânî hazretleri esrâr-ı tarîkatı tefsîr ve hadîs ve fıkıh ve akâid ve tehzîb-i ahlâka dâir kesb ve te'lifâtı müdârese ve müzâkere ile

setr ve muhâfazaya riâyet ve tadrîs-i ulûmu münevverinde teslîk ve irşâda riâyet buyurduğu ve kendisinden sonra bu tarîkin erbâb-ı kemâli tarafından dahi o kâideye murâd olunduğu husûsu ricâl-i tarîka-ı hafîyyenin hâcegân ve Abdülhâlik-i Guçdevânî hazretlerinin dahi ser-hâlka-i hâcegân ile sebep olmuştur.

3.25. Münselih-İ Hicâb-I Beşerî Kutbu'l-Aktâb Mevlânâ Hâce Ârif-İ

Rîvegerevî Kuddise Sırruhu'l-Azîz

Hâce Ârif-i Rîvegerevî hazretleri bu silsile-i hâcegânın on birincisidir. Türk meşâyihinin etkîyâsından ve evliyâ-yı Hudâ'nın uzmâsındandır. Pîr-i rûşen zamîrleri Abdülhâlik-i Guçdevânî hazretlerinin irtihâlinden sonra seccâdenişin-i irşâd olmuştur.[37b]

Hâce Ârif hazretleri pek çok muammer olmuştur. Hâce Abdülhâlik hazretlerinin hayatlarında tûl müddet hizmetinde bulunmuş ve sonra 140 sene daha ber-hayât olmuştur.

Ol sâhib-i kemâlât Mevlânâ Hâce Ârif-i Rîvegerevî hazretleri 715 yedi yüzonbeş sene-i hicriyesinde terk-i âlem-i nâsût ile Rîvgerev karyesinde defîn-i hâk-ı ıtırnâk olmuştur. Nevverallâhu mazce'ahû.

Hâce Ârif-i Rîvgerevî hazretlerinin mübârek levni beyazlığı kırmızılığa karışmış idi. Ve mübârek yüzü bedir olmuş ay gibi idi ve misk ve amber gibi râyiha-i tayyibesi yayılıyordu. Mübârek gözleri büyük ve kaşları ince idi ve mübârek boyu orta idi.[38a]

3.26. Menba'-I Kemâl-İ Sûrî Ve Ma'nevî Hâce Mahmûd Encîrfağnevî

Kuddise Sırruhu'l-Azîz

Hâce Mahmûd Encîrfağnevî ricâl-i silsile-i hâcegân meyânında on ikinci zât-ı sutûde-sıfâttır. Hâce Ârif-i Rîvgerevî hazretlerinin hâlîfesidir. Hâce Mahmûd hazretleri şehir-i Buhârâ'ya karib Eykeni kasabasında mukîm olmuştur. Dülgerlik ile meşgûl olup vech-i ma'îşetlerini o yüzden kabûl buyurmuştur. Kerâmet ve havârikı lâ- yu'âd ve lâ-yuhsâdır. 715 yahut 717 tarihinde irtihâl-i dâr-ı bekâ buyurmuşlardır. Kabr-i mübârekleri Eykeni'dedir.

Hâce Mahmûd Encîrfağnevî orta boylu, beyaz renkli, siyah sakallı, güzel yüzlü güzel burunlu ve mübârek ağzı vâsi', beyaz imâmeli idi.

3.27. Vâlih-İ Muhabbet-İ Mevlâhu'l-Ganî Hâce-İ Azîzân Ali Er-Râmîtenî

Kuddise Sırruhu'l-Azîz

Hâce-i Azîzân Ali Râmîtenî (ks.) meyân-ı hâcegânda on üçüncüdür. Hâce Mahmûd Encîrfağnevî'nin hâlîfesidir. Buhârâ'ya iki fersah mesâfede Râmîtan [38b] nâmında büyük bir kasabada dünyaya gelmiştir. Silsile-i tarîkatı aliyye ashâbı meyânında Hâce-i Azîzân Ali lakabıyla müştahir oldukları gibi “Hâce Nessâc” dahi denir idi. Helâl lokma tahsîli için çulhâlık sanatı ile meşgûl olurlardı.

Cenâb-ı Hâce-i Azîzân hazretleri 130 yaşında olduğu hâlde 715 senesi Zilka'de 28. Düşenbe günü beyne's-salâtin âric-i me'âric-i lâhût olmuştur. Kabr-i mübâreki Harezm'dedir.

Cenâb-ı Hâce-i Azîzân hazretlerinin mübârek boyu mevzûn ve mütenâsibü'l-a'zâ idi. Ve zâhiren hâl ve şânı avâm hâl ve şânı gibi idi.

Hâce-i Azîzân hazretlerine sordular ki: “İmân nedir?” buyurdu ki: “Kendin ve peyvesten” yani üzülp ulaşmak yani mâsivâdan kesilip Hakk'a ulaşmaktır. Hâce Hazretleri çulha olduğundan san'atlarına münâsip cevâp verdi.[39a]

3.28. El-Mukbilu Ala'llâh Ve Limâ Sivâhu'n-Nâs Kutbu'l-Evliyâ Eş-Şeyh

Muhammed Baba Es-Semmâsî Kuddise Sırruhu'l-Azîz

Hâce Muahmmmed Baba Semmâsî tarîkat-ı hâcegân-ı azîzânda on dördüncüdür. Hâce-i Azîzân Ali Râmîtenî hazretlerinin hâlîfesidir. Müddet-i medîde pîr-i rûşen zamîrinin hizmetinde bulunarak fevâid-i azîme ve füyuzât-ı kesîra hâsıl eylemiştir.

Baba hazretlerinin Râmîten karibinde mevlid ve medfenleri olan Semâsî karyesinde ufak bir bağı var imiş. Gâh gâh onu kendi mübârek eli ile budarmış. Ve onu budamakta çok eğlenir kalırlarmış. Hikmeti bu imiş ki hâl ve keyfin galebesinden kendinden geçip ve mübârek elinden bıçağı düşermiş ol gaybet hâlinde eğlenir kalırlarmış.

Hâce Muhammed Baba Semmâsî hazretleri 755 tarihinde âlem-i ukbâya rihlet buyurup belde-i Semâs da defîn-i hâk-ı gufrân olmuştur.

Hâce Muhammed Baba Semmâsî hazretleri orta boylu, küçük yüzlü, esmer benizli idi. Vech-i şerîfinde âlâmet var idi. Yani nûr-ı ilâhîye mazhar olmuştur.[39b]

3.29. Menba‘U‘l-Me‘Ârif Ve‘l-Kemâl Seyyidü’s-Sâdât Seyyid Emîr Külâl Kuddise Sırruhu‘l-Azîz

Seyyid Emîr Külâl hazretleri Hâce Muhammed Baba Semmâsî hazretlerinin ecille-i ashâb ve efdal-i hulefâsındandır. Zamanın ulemâ ve evliyâsı meyânında ilm-i şerî‘at ve tarîkat ve mağfîret husûsunda hâiz kasbu’s-sebk olup şeref-i siyâdetle de pîrâste idi. Mahâll-i velâdeti Semâs’a 5 fersah mesafede vâki‘ Sûhâr nâmı beldedir. Kendisi çömlekçilik sanatı ile meşgûl imiş. Buhârâ ehli Külâl diye çömlekçiye derler.

Seyyid Emîr Külâl hazretleri 20 yıl miktarı Hâce Muhammed Baba Semmâsî hazretlerinin hizmetlerinde bulunmuştur. Her hafta Düşenbe ve Perşembe günleri Hâce hazretlerinin sohbet ve mülâzemeti için Sûhâr’dan Semâs’a varıp gelirlermiş.

Seyyid Emîr Külâl hazretleri Muhammed Baba Semmâsî hazretlerinin tertibi ile mertebe-i tekmiîl ve irşâda erişinceye değin hâcegân kaddesAllâhu esrârahüm tarîkına bervecihle meşgûl imişler ki bir fert onların ahvâline muttali‘ değilmış.[40a]

Seyyid Emîr Külâl hazretleri 772 senesi Cemaziye‘l-ülâ’nın 8. Perşembe günü sabah namazı vaktinde intikâl ve Sûhâr’da müterassıd-ı eltaf-ı Zü‘l-Celâl oldu.

Seyyid Emîr Külâl hazretlerinin mübârek kaşları çatık ve boyu uzun ve kolları uzunca, mübârek levni esmer idi. Ve mübârek sakalının bazı mahâllerinde beyaz var idi. Ve tevâzu ve tezellül sâhibi idi. İtiraz ve inâd gibi şeylerden müberrâ idi. Kendisinden öyle bir şey sâdır olmadı.

3.30. İmâmu’t-Tarîka Şems-İ Felekü‘l-Hakîka Zü‘l-Feyzi‘l-Cârî Ve’n- Nûru’s-Sârî El-Ma‘Rûf Bi-Şâh-I Nakşbend Muhammed Bahâüddin El-Üveysî El-Buhârî Kaddesallâhu Sırrahu‘l-Âlî

Ehlullah beyninde ve ricâlullah meyânında ser-bülend Hâce Muhammed Bahâüddin Nakşbend hazretleri bu tarîkat-ı hakîkatın on altıncı zât-ı celîlidir. Hâlka îsal-i feyz için kendine tarîkat-ı cedîde inâyet buyrulmuştur. Velâdet-i bâhirü’s-sa‘âdeti 718 tarihinde Buhârâ’da Kasr-ı Ârifân nâm karyede vâki‘ olmuştur.[40b]

Hâce Muhammed Bahâüddin şâh-ı Nakşbend hazretlerine ta‘lîm-i tarîkat Seyyid Emîr Külâl hazretlerindendir.

Lâkin bi-hasebi‘l-bâtın Üveysî’dir. Terbiye ve icâzeti Hâce Abdülhâlik Gucdevânî hazretlerinin rûhâniyetindendir. Müşâhededesinde kelimât-ı kesîre vâki‘ olmuş

ve Seyyid Emîr Külâl hazretlerinin hizmetine vâsıl olmak işaret buyrulmuştur. Bu işarete binâen nefes-i canıyla teveccüh edip Seyyid Emîr Külâl hazretlerinin hizmetine vusûl ile tarîk-i hafî üzere zikre meşgûl olmuştur.

Cenâb-ı Hâce Muhammed Bahâüddin hazretlerine Nakşbendî itlâkında vücûh-i telkîbden biri kendi tarîklarında rehber olan ihvânın levh-i dillerinde mahabbetullahi nakş eyledikleridir.

Vücûh-ı telkîbden biri dahi nükûş-ı ağıârı levhi dilden terâşîde ve tathîr edip ism-i zât olan Allâh zikrine iştigâl ve onu takrîr ve tasvîr ettikleridir. Nitekim demişlerdir:

معنى نقشبند آن باشد
که ز دل نقش غیرتبراشد
نقش الله را بصفه دل
بنکار دجو کامل و واصل
[41a]

نقش بندد بلوح دل از ذات

محو سازد نقوش موجودات⁵⁶

Vücûh-ı telkîbten biri de sâliklerin dil-i senginlerinde Allâh ism-i celâlini takrîr ve tasvîr cihetiyle Nakşbendlik san'atının âsâr-ı rengini “Taşa nakşetmek gibi” olup ol san'at erbâbının yerleri dahi Hazret-i Bahâüddin olmakla “Nakşbend” lakabı ihyâ ile ser-bülend oldular.

تو نقش نقشبندان را چه دانی

⁵⁶ “Nakşbend’in anlamı varsa geldiyse bil ki bu kalbinde ki günahları yontar kerter. Kalp safhasında Allâh’ın nakşı kâmil ma’nâda yazar. Kendine de ulaştırır derece de tamdır. Büyük nakkâşın nakşı Allâh’ın nakşı kalp levhasından bütün nakışları kaldırır.”

تو شکل پیکرجانراچه دانی

درخت سبز داند قدر باران

تو خشکی قدر بارانراچه دانی⁵⁷

şâh-1 Nakşbend (ks) buyurmuştur ki: “Biz üç kişi idik, tarîk-1 Hakk’a sülûk ettik. Ammâ benim himmetim cemî‘ mâsivâdan Hak Teâlâ’nın inâyeti erişerek beni cemî‘ mâsivâdan geçirip maksadıma eriştirdi.”

Cenâb-1 şâh-1 Nakşbend, on beş gün başını secdeye koyup Allâhu Teâlâ’dan [41b] âsân ve sehl bir tarîk istedi ki elbette mûsıl ola. Du‘âsı makbûl olup tarîkat-1 Sahâbe-i Kirâm’a müşâbih tarîkat-1 cedîde ilhâm ve ihsân olundu.

Nisbeti azîze-i mahabbetullah tohumunu Yesrib ve Bathâ’dan alıp hak (toprak) Buhâra’ya neşr ve ilkâ buyuran ve seng-i hârâ gibi kalplerinde kasâvet ve ğılzât ve nisyân-1 Hak olanların tasarruf ve terbiye ile ğıll u ğıştan ve kedûrât-1 mâsivâdan pâk eden Hâce-i müşkil Hazret-i Nakşbend Muhammed Bahâüddin’dır. Nitekim demişlerdir:

سکه که در یثرب و بطحا زدند

نوبت آخر بخارا زدند

از خط آن سکه نشد بهرمند

جز دل من نقش شه نقشبند

آن کهر پاک نه هرجا بود

معدن آن خاک بخارا بود⁵⁸

⁵⁷ “Ey nefis sen nakşedenlerin nakşından ne anlarsın . Sen evin iskeletinden yapısından ne anlarsın. Yağmurun değerini yeşil ağaç bilir. Sen kuruyken yağmurun değerini ne bilirsın.”

⁵⁸ “Bu sikke ilk önce Yesrib sonra Batha ve son olarak Buhârâ’da basıldı. Bu cevherin ve sikkenin varlığı kimseye menfaat vermedi. Sadece kalpleri gönülleri nûrlandırdı. Oralara sevgi nakşetti. Bu temiz cevherin tek kaynağı her yerde değil sadece Buhârâ’dadır.”

şâh-ı Nakşbend hazretleri buyurmuştur ki tarîkımı bir vaz‘ üzere vaz‘ eyledim ki ashâb-ı kebâir yani cürm-i ekber olan tâife tarîka gelsin.[42a]

Bu tarîkat-ı aliyyeden maksût zât-ı ilâhî celle şânuhuya devâm-ı huzûr melekesinin husûludur ki karn-ı Sahâbe-i Kirâm’da buna ihsân tabir ederlerdi.

şâh-ı Nakşbend Hazretlerinin tarîkat-ı şerîfelerinin gidişi kalp ile devâmı teveccühtür. Ve kalbin Hak Sübhâne ve Teâlâ hazretlerine teveccühüdür. Ve mezkûru mülâhaza ile zikr-i kesîrdir. Ve ferâiz ve sünen-i me’sûreye iktisâr ile her şeyde ekl ile şûrbde ve libâs ve mesken ve me’lûfâtda ve âdâtta tavassuta riâyetle ve havâtırdan hıfz-ı kalp ile ve şeyh-i muktedânın huzûr ve ğaybetinde riâyet-i âdâb iledir.

şâh-ı Nakşbend Hazretleri buyurmuşlardır ki: “Tarîkat edepten ibarettir. Tarîka sülûkun şartı edeb-i ma‘Allâh edeb-i ma‘a Rasûlillah, edeb-i ma‘a’ş-şeyh olmak üzere üçtür.

Edeb-i ma‘Allâh, sâlik için arştan ferşe kadar mevcûd olan eşyânın kâffesini Allâhu Teâlâ hâlk etti cümlesi Allâhu Teâlâ’nın âşinâ-yı izzetine baş koydular. Bunların kâffesi fenâ sıfatıyla mevsûfturlar, itikâdında bulunmaktan ibarettir.

Edeb-i ma‘a Rasûlillah, sâlik sa’y edip kendini, “Bana tâbi olun ki Allâh’ta sizi sevsin.” makâmına eriştirmektir.[42B]

Edeb-i ma‘a’ş-şeyh, sâlik şeyhinin nâib-i Rasûlullah olduğu ve hâlkı Hakk’a da’vet ile me’mûr bulunduğu itikâdında bulunmak ve şeyhinin huzûr ve ğaybetinde ta’zîm ve tekrîme riâyet etmekten ibarettir.

Hâce hazretlerine sormuşlar: “Tarîkınızda zikr-i cehrî ve hâlvet ve semâ var mıdır?” Buyurmuşlar ki: “Tarîkımızda onlar yoktur. Bizim mebnâ-yı tarîkımız hâlvet-der-encümen bi-zâhir bâ-hâlk ve bi-bâtın bâ-Hak”

از درون شو آشنا وز برون بیگانه وش

انچنین زیبا روش کم می بود اندر جهان⁵⁹

⁵⁹ “İçine tanıdık dışına yabancı gibi ol. Çünkü içindeki güzellik gibi dünyada güzel yok.”

Hâce hazretlerine sormuşlar ki, dervişlik size mevrûs mudur yoksa kesbi midir? Buyurmuşlar ki: “Rahmân olan Allâh’ın cezbelerinden bir cezbe ins ü cinnin ibâdetine bedeldir.” Bâyin-i sa’âdet müşerref şodem. Yani bu sa’âdetle müşerref oluşumuz cezbe-i Rahmânî iledir (Bursevî, İsmail Hakkı, Tefsûru Rûhu’l-beyan, 9, 365).h

Hâce hazretleri buyurmuşlar ki: “Nefy-i vücûd nezdîk mâ akrabe turukest lâkin cüz bi-terk-i ihtiyâr ve dîd-i kusûr-ı a’mâl hâsıl neşved”. Yani varlık ve benlik denilen ve hâle göre herkeste mevcût olan Sıfât-ı rezîleyi nefyetmek bir cüz akreb-i turuktur. Lâkin nefy-i vücûd denilen fazîlet kendi ihtiyârını terk etmek ve kusur-ı a’malini görmek ile müyesser olur.[43a]

Hâce Hazretleri buyurmuşlardır ki: “Tarîk-i mâ sohbetest ve der hâlvet şöhrestest ve şöhret âfet ve hayriyet der cem’iyettest cem’iyet der sohbet bi-şartı nefy bûden der yek-diger” Yani bizim tarîkımız sohbettir. Hâlvette şöhret vardır ve şöhrette âfet vardır. Hayriyet cem’iyettedir. Sohbet dahi ashâbın her biri kendini nefy ve âheri ibkâ edip zâtını diğerde ifnâ şartıyla sohbettedir.

Sohbet zamm-ı sâd ile lügatte mutlak mülâzemetdir. Bir sâ’at olursa da örfte kesret-i mülâzemet ve tûluliyete derler.

Demişlerdir ki: Sebeb-i sohbet cinsiyettir. şol kimse ki evsâfta meselâ tâ’at ve ma’rifet gibi âhir mecânî olup onun hüsn-i hâliyle mütehâllık ola, şükr-i belîğ lâzımdır.

Sohbet-i cismâniye yüzünden istifâde âsândır. Ve onlara ki sohbet ve mücâhede feth ve mükâşefe hâsıl olmuştur. Bunların ekser-i hâllerini fehmi edemeyip şerbet-i cünûn içmişlerdir. Ve dîvânelik zincirine geçmişlerdir. Herhâlde Hak’tan yâ bizzât veyâ bi’l-vasıta teyit ve inâyet lâzımdır. Ve illâ gâyeti bi-ilhâd veyâ zındıka veyâ cünûndur, ne’ûzü billâhi Teâlâ.[43b]

şâh-ı Nakşbend hazretleri buyurmuştur ki eğer bu tarîkin tâliplerinden bir cemâ’at sohbet edeler. Hayr ve berekât çok hâsıl olur. Ümittir ki ona mülâzemet ve müdâvemet imân-ı hakîkiye müntehâ ola.

Hâce Hazretleri buyurmuştur ki dostân-ı Hudâ’nın sözlerini sem’-i cân ile istimâ’ eyleyeler ve esnâ-yı sohbetle kendi hâline vâkıf olup zaman-ı sâbık ile zaman-ı lâhikı müvâzene ede, onlar da tefâvüt yani mi,sâlinde terakkî bulursa ve meyelân-ı cânib-i Hakk’ı his ve müşâhede ederse ol sohbeti ganimet ad ederler.

Cenâb-ı Bahâüddîn hazretleri buyurmuştur ki: “Tarîkat-ı mâ urve-i vüskâset çeng der zeyl-i mütâba’at Hazret-i Risâlet sallAllâhu aleyhi ve sellem zi denest ve

iktidâ-i bi-âsâr-ı Sahâbe-i Kirâm kerdenest ve derîn-i tarîk-i bândek amel-i fütûh bisyârest ve ri'âyet-i mütâba'at-ı sünnet kâr büzrin her ki ezin tarîkat-ı mâ rev bekr dâned hatar-ı dîn dâred” Yani bizim tarîkımız urve-i vüskâdır. İsr-i Rasûlullah’a iktizâ ve âsâr-ı Sahâbe-i Kirâm’a iktidâdır. Bu tarîkte a‘mâl-i kalîle fütûh-ı kesîreye vesiledir. Ammâ ri'âyet-i sünnet güç bir haslettir. Bu tarîkten her kim ki yüz çevire dinine hatar mukarrerdir. Çünkü nisbet-i sünnetten gayri kâr onda kâr değildir.[44a]

şâh-ı Nakşbend hazretleri buyurmuştur ki yani bana bir tarîk-i inâyet buyurmuşlardır ki onda mahrûmiyet yoktur. Sâlik bu tarîkte feth ve fevâid-i kesîre bulur. Fazl-ı ilâhî ile füyûzât-ı kesîreye nâil olur. Bizim tarîkımızda mücâhede yoktur. İttibâ'-ı sünnet ve amel-i bi-azîmet ile murâda erişilir. Biz fazlyânız biz murâdânız yani bulduğumuz füyûzât-ı merâtibi nâ-mahsûr olan fazl yani amelin sevabı üzerine olan ziyâdelik bâbındandır. Ve biz murâdız yani muhtâr ve mütebâyız ki bizim işimiz cezebât-ı Rahmâniyye iledir.

Ve Hâce hazretleri buyurmuştur ki yani bana şol kerâmeti atâ buyurdular ki belâ benim vâsıtamla geri döner yani def' olur. Belâlarda bana ilticâ ediniz.[44b]

Bir şahıs Hâce hazretlerinin huzûrunda demiş ki fülân kimse hastadır. Hâtır-ı şerîfinizin teveccühünü diler. Buyurmuş ki, “Ol niyâz haste ba‘dezân teveccüh hâtırı şikeste”. Yani ibtidâ alîl ve marîz olan o kimsenin niyâz ve rücû'u gerektir ki sıhhate teveccüh derîn fâidemiz olup te'sîr eyleye. Yani teveccühde niyâz şart oldu demektir.

Zikr-i hakîkî ile telyîn-i kalb etmemiş olan tâife huzûr-ı dilden mahrûm ve şuhûd-ı Hak'tan mahcûplardır. Ve demiştir ki nezğa-i şeytân ile hatara hâsıl olur. Ve hatara dahi meksle fikret ve fikret dahi lebsle azîmet sûretini bulur. Bu azîmet terk ile tedârik olunmazsa eser-i zâhire aks edip zelle zuhûr eder. Zelle dahi hiss-i ric'at ile tedârik olunmazsa kasvete müeddî olur. Kasvet dahi mu'âlece olunmazsa a'zâ ve kuvânın cümlesi mahâll-i âfet olur.

Tarîkat-ı hâcegân-ı azîzânın terbiyeleri kâsiyyu'l-kalb olanları ğıll u ğışten pâk ve kedûrât-ı mâsivâdan musaffâ eder. Kalpleri safâ ve hulûsta zerr-i hâlise benzer ve itikâdât-ı hasene ve niyyât-ı fâzıla ve ulûm-i celîle ve tecelliyât-ı ilâhiyye nakışlarıyla nakş olunur. Ve a‘mâl-i sâliha şu'beleriyle zînet kılınır.[45a]

şâh-ı Nakşbend kaddesallâhu sırrahu'l-azîz hazretleri sinn-i şerîfleri yetmiş üçü mütecâviz olduğu hâlde 791 Rebî'u'l-ülânın üçüncü Pazartesi gecesi makâm-ı indiyet

ile mükerrer olmuşlardır. “Kasr-ı Ârifân “ terkihi tarih-i intikâlidir ve bu beyt dahi tarih-i intikâlidir:.

تاریخ وفات قطب اوتاد

يك نقطه ينه بر آخر صاد⁶⁰

şâh-ı Nakşbend Muhammed Bahâüddin (ks) hazretleri orta boylu vücudu mukaddesleri dolgunca ve mübârek sakalı büyük ve beyazı siyahına idi. Vech-i sa‘âdetleri değirmi ve yanakları biraz kırmızıya hâil ve iki kaşı arası açık ve mübârek gözleri kestane karası elâ ve mübârek boynu nûrânî idi ve dâimâ ibâdullâhı tarîk-i Hakk’a irşâda meşgûl ve İmâm-ı Ebû Hanîfe (r.a) hazretlerinin mezhebine mensûb idi. Kaddesallâhu Teâlâ bi-esrârihi ve nevveranâ bi-envârihi.

şâh-ı Nakşbend hazretleri cenâzeleri önünde bu beytin kırâetini tekrar olunmak üzere vasiyet buyurmuşlar:

مفلسانیم آ مدہ در کوی تو

شیء لله از جمال روی تو⁶¹

[45b]

3.31. Miftâh-ı Hazâinü’l-Esrâr Kutbu’l-Aktâb Eş-Şeyh Muhammed El-Buhârî El-Ma‘Rûf Bi-Alâüddin Attâr Kuddise Sırruh

Hâce Alâüddin Attâr hazretlerinin ism-i şerîfleri Muhammed’dır. Aslında Harezmi’den imişler. Buhârâ medreselerinin birinde tahsîl-i ilimle meşgûl olmuştur. Hâce Bahâüddin Nakşbend hazretleri Hâce Alâüddin hazretlerini oğulluğa kabûl ve sonra dâmâdlık şerefiyle mümtâz buyurmuştur.

Hâce Alâüddin Attâr hazretlerinin envâr-ı velâyet ve âsâr-ı hidâyetleri alâ vech-i’l-etem zuhûr bulup yümn-i sohbet ve hiss-i terbiyeleriyle çok tâlipler pâygâh-ı bu‘d ve noksândan pîşgâh-ı kurb ve kemâle erdiler ve tekmîl ve ikmâl mertebesini buldular.

Hâce Alâüddin Attâr hazretleri maraz-ı âhirlerinde yani Hak Subhâne ve Teâlâ’nın inâyeti ve Hâce Bahâüddin hazretlerinin nazar ve himmeti ile eğer murâd

⁶⁰ Târîh-i vefât kutb-ı evtâd.Yek nokta yine bir aher sâd (791)

⁶¹ “Müflisleriz köyünde ey şah, cemâline kılınız şey’en lillah”

olunsa cümle âlem maksud-ı hakîkate ve mertebe-i velâyete vâsıl olurlardı lâkin Hak Subhâne ve Teâlâ hazretlerinin buna rızâsı yoktur.

کر نشکستی دل دربان راز

قفل جهانرا همه بکشاد می⁶²

[46a]

Hâce Alâüddin Attâr Hazretleri buyurmuşlardır ki: “İndirâc-ı nihâyet der bidâyet ki hasa-i tarîkat Hazret-i Hâce est pür nüvist ez tasarruf-i peygamber-i Hudâ der evvel sohbet-i şerîf o sallallâhu aleyhi ve sellem. Dilhâ-yı sahâbe çeşme-i hikmet ve efdal-i mî geşt ez evliya ve hemîn sülûk ve teslîk ve tasarruf ve nisbet-i şerîfe tâ zamâne-i dırâz bâkî mând”

Hâce Alâüddin Attâr Hazretleri buyurmuşlardır ki: “Hâce hazretlerinin tarikatının bir hususiyeti olan sonun başlangıçta derç olması Allâh’ın Resûlünün tasarrufundan bir nurdur ki onun, sallallâhu aleyhi ve sellem, şerefli sohbetinin başında sahabenin gönülleri evliyadan hikmet ve en yüce fazîlet pınarlarına dönüştü ve bu tasarruf ve şerefli nisbet uzun süre baki kaldı.”

Hâce Alâüddin Attâr hazretleri sekiz yüz iki senesi Receb’in yirminci Çarşamba gecesi yatsı namazından sonra âric-i me’âric-i kurb olmuştur. Kabr-i şerîfleri karye-i Çıgânyân’dadır.

Hâce Alâüddin Attâr Hazretleri’nin maraz-ı âhirde kelâm-ı şerîfleri gâh rızâ ve vecd ve mahabbete ve gâh aşka ve şevke ve meveddete ve gâh nasîhat ve hikmete müte‘allik vâki‘ olurdu. Ve gâh hâlka du‘â-ı hayr ederdi. Ve mübârek zebânlarından cârî olan kelimât-ı şerîfedden biri şu beyt idi:

مانیستانم و عشقت آتش است

منتظر تا آتش اندر نی فتد⁶³

[46b]

⁶² “Sır kapısının nöbetçisinin kalbini kırmadıysan sen dünyada ki bütün kilitleri açmış gibisin.” buyurmuş oldukları mervîdir.

⁶³ Bizler kamışlıgız sen ise ateşsin. Bekleriz ta ki neyin içine ateş düşsün.

Hâce Alâüddin Attâr hazretleri orta boylu, esmer benizli ve gökçek yüzlü idi ve mübârek sakalı büyük idi. Hudû‘ ve huşû‘ kendisinde ziyâde idi.

Hâce Alâüddin Attâr hazretleri buyurmuştur ki: “Tevâzu ol vakit makbûl olur ki ol tevâzu hâssaten Hudâ için ola.”

Ve buyurmuştur ki: “Beş vakit namazın akabinde ve müzâkere-i ilimden sonra yirmi kere istiğfâr kelimesini demek sa‘y-i teveccühe mededdir.”

Ve buyurmuştur ki: “Bu zamanda ki zikr-i hafîye meşgûllerdir mi‘de ile derler kalp ile değil.”

Ve buyurmuştur ki: “Dâima ehlullah ile musâhabet etmek akl-ı me‘âdın ziyâdeliğine sebeptir.”

Ve buyurmuştur ki: “Hâmûşluk üç sınıftan gerektir ki ol sınıflardan hâli olunmaya. Yâ vâki‘ olan hataranın hıfzında veya gönül ki zikir ile gûyâ ola, onun mütâla‘asında veyâ gönle keder eden ahvâlin müşâhadesinde.”[47a]

3.32. Mevrid-İ İnâyet-İ Bârî Mevlânâ Ya‘Kûb-I Çerhî El-Hisârî Kuddise Sırruhu’l-Âlî

Hâce Ya‘kûb-ı Çerhî hazretleri Hâce Alâüddin hazretlerinin kibâr-ı ashâbından ve efdal-i hulefâsındandır. Hâce Muhammed Bahâüddin şâh-ı Nakşbend hazretlerinin sohbet-i aliyyeleriyle müşerref olmuştur. Aslında Gazne karyelerinden Çerh karyesindendir. Hazret-i Bahâüddin şâh-ı Nakşbend’in terbiyesiyle pâygâh-ı bu‘d ve noksândan kurb ve kemâle vâsıl olmuştur.

Hâce Ya‘kûb-ı Çerhî hazretleri kabûl-i sûrîden mukaddem rüyâsında mürîd-i azîzân ol deyu tenbîh ve kabûl-i ma‘nevî ile tebşîr olunduğunu kimseye izhâr eylemedi. Hâce Bahâüddin şâh-ı Nakşbend ile hîn-i mülâkâtta “Ben azîzânım” kelâmıyla rüyâ-yı mektûmunu keşf ve izhâr buyurmuştur.

Hâce Ya‘kûb-ı Çerhî hazretleri buyurmuştur ki: “şâh-ı Nakşbend hazretleri bu fakîri vukûf-ı adediye meşgûl kıldılar. Buyurdular ki ol ilm-i ledünnî bu sebkdir ki Hızır (a.s) Hâce Abdülhâlik Gucdevânî hazretlerine ta‘lîm etmiştir.

Hâce Ya‘kûb-ı Çerhî hazretleri Hâce Bahâüddin Nakşbend hazretlerinin intikâlinden sonra Hâce Alâüddin Attâr hazretleriyle sohbet etmiştir. Hâce Ya‘kûb hazretleri buyurmuştur ki:[47b] “Hâce Bahâüddin Nakşbend hazretleri bize

buyurmuştur ki Hâce Alâüddin Attâr ile musâhabet kıl. Hâce hazretlerinin musâhabetinden sonra bir nice müddet Bedahşân'da eylendim. Hâce Alâüddin hazretleri Çağânyân'da mutevattın idi. Bu fakîre mektûb gönderip dedi ki Hâce hazretlerinin vasiyeti bu idi ki sizinle beraberce olalım şimdi fikriniz nedir? Mazmûn-ı mektûba müttali' olduğumda Çağânyân'a geldim. Ve Hâce Alâüddin Attâr hazretleri âhirete intikal edinceye kadar mülâzemetlerinde oldum. Vefâtlarından üç gün geçtikten sonra Çağânyân'dan Hulfetû cânibine geldim.

Hâce Ya'kûb-ı Çerhî hazretleri sekiz yüz elli bir senesinde irtihâl-i dâru's-sevâb ederek Hulfetû karyesinde defin-i hâk-ı ıtırnâk olmuştur.

Hâce Ya'kûb-ı Çerhî hazretleri orta boylu ve beyaz renkli ve güzel yüzlü ve beyaz sakallı idi. Ve mübârek sakalının iki tarafı az idi ve mübârek cephesinde beni var idi.

Hâce Ya'kûb-ı Çerhî hazretlerinin sûre-i Mülk'ten âhir-i Kur'ân-ı Kerîm'e değin bir Fârisî tefsiri vardır ki Tefsîr-i Çerhî denilmekle meşhûrdur. şu beytler onda mestûrdur:

کر مرا دوزخ بسوزد خاکساری کو بسوز
ور مرا جنت نباشد بوستانی کو مباح [48a]

من سلك اصحاب كهفم بر در مردان مقيم
بر در ديكر نكردم استخوانی کو مباح⁶⁴

3.33. Mürûcu'd-Dîn Mukavve'l-Meşreb En-Nakşbandî El-Ma'Rûf Bi-

Hâce-İ Ahrâr Eş-Şeyh Ubeydullah Es-Semerkandî Kuddise Sırruh

Nâsır-ı şerî'at ve revnak-bahşâ-yı tarîkat Hâce-i Ahrâr Ubeydullah es-Semerkandî hazretleri Hâce Ya'kûb-ı Çerhî hazretlerinin ekâbir-i hulefâsındandır.

⁶⁴ “Eğer beni cehennem yakacaksa ey Allâhım, bana iyilik et, dünyada iken yak âhirete bırakma. Eğer cennet nasibim değilse bu dünyâda ki her şeyi yok et. Ben Ashâbı Kehf'in gezen köpeğiyim. Benim yerim mukim olan gönül ehli kapısıdır. Ben her kapıya gitmem ondan da kemik istemem.”

Velâdet-i bâhiri's-sa'âdeti 806 senesi Ramazân'da Taşkend muzâfâtından Bâğistân nâm karyede vâki' olmuştur.

Reşahâtü Ayni'l-Hayât nâm kitâbı 929 tarihinde vefât eden Ali Safi ibn Hüseyin el-Vâiz el-Kâşifî müstakillen Hâce Ahrâr hazretlerinin evsâfını zıkr ve beyânı zimmetinde cem' ve te'lîf etmiştir.

Hâce-i Ahrâr hazretleri buyurmuştur ki: “Hâce Ya'kûb-ı Çerhî hazretlerinin sohbetiyle müşerref olduğumda kendilerinin şâh-ı Nakşbend hazretlerinin hizmetine ne sûretle [48b] yetiştiğini hikâye ettikten sonra mübârek elini uzatıp buyurdu ki Hâce Bahâüddin Nakşbend hazretleri benim elimi alıp buyurmuştu ki senin elin benim elimdir. Her kim senin elini tuta benim elimi tutmuştur. Bu el, Hâce hazretlerinin elidir. Tut bende hemen bi-tevekkuf mübârek elini tuttum. Hâcegân kaddesallâhu Teâlâ esrârahumu'l-aliyyete tarîkasını bana ta'lîm buyurdu.

Hâce-i Ahrâr hazretleri doksan yaşında olduğu hâlde sekiz yüz doksan beş senesi Rebî'u'l-ülânın sonunda Cumartesi gecesi vakt-i işâda rahmet-i Hakk'a ulaştı. Mezar-ı pür-envârı Semerkand'dadır.

Hâce hazretleri üç ay miktârı marîz olmuştur. Dâima salât-ı mektûbenin evkâtını hıfz edip ol vaktinde edâ etmeye âzim-i ikdâm ve ihtimâm ederlerdi. Za'f-ı beden nihâyete erişti. Sene-i mestûranın Rebî'u'l-ülâ sonunda akşam namazı vakti oldu mu diye sordu. Oldu diye cevap verilince akşam namazını işaretle edâ buyurdu. Ve yatsı namazı vakti azıcık geçmişti ki nefes-i mübârekleri munkatı' oldu. A'lallâhu Teâlâ deracetehu fî illiyyîn ma'allezîne en'amallâhu aleyhim mine'n-nebiyyîne ve's-sıddîkîne ve's-şühedâi ve's-salihîn ve haşernâ ma'ahüm âmîn.[49a]

Kıt'a:

بهشت و صد و نود پنج در شب شنبه
که بود سلخ مه فوت احمد مرسل
کشید خواجه دنیا و دین عیید الله
شراب صافی عیش ابد ز جام اجل

قرارگاه دلش باد در مدارج قرب

معارج درجات مشاهد کمل⁶⁵

⁶⁵ “Cennet yüz doksan beş Cuma gecesi işte bunlar Ahmed-i mürselinin Peygamber Efendimiz'in vefât ayını belirler. Allâh'ın kulu tüm malını ortaya koysa da ecel derdine çare bulunmaz. Bu ecel

Hâce Ubeydullah Ahrâr Semerkandî hazretlerinin kâmeti uzun ve levn-i şerîfi esmer ve cism-i latîfi azîm ve mübârek sakalı büyük idi ve ba‘zı yerlerinde beyaz var idi ve gökçek yüzlü idi.

Hâce Ahrâr hazretleri buyurmuşlardır ki: “Hâcegân kaddesallâhu esrârahumu’l-aliyyete tarîkının hâsıl ve nefîcesi Hak Teâlâ cânibine teveccüh ve ikbâldir. Ber vech üzere ol teveccüh ve ikbâlde asla külfet ve meşakkat olmaya.[49b]

Hâce Ahrâr hazretleri buyurmuştur ki: Gönülde gizli olan mahabbet âşikâre ola.”

Ve buyurmuştur ki: “Bir kimsenin sohbetinden bir keyfiyet hâsıl eyleyiniz. Ol keyfiyeti yani nispeti hıfz etmenin tarîki oldur ki o kimse ile bir vechle mu‘âmele oluna ki gönül ondan nefret eylemeye. Zîrâ nisbetin zuhûruna sebep mahabbet husûludur. Her gâh ki tâlibde kerâhet hâsıl ola mahabbet zâil olur. Mahabbet zâil olduğu gibi bu nispet dahi nâ-peydâ olur.”

Ve buyurmuştur ki: “Maksûd-ı küllî oldur ki latîfe-i müdrikenin dâima ikbâl-i Hak cânibine ola. Bu ikbâl sende hâsıl olmak gerektir ki sana mukbil demek sâdık ola.”

Ve buyurmuştur ki: “Hâlvet der encümen oldur ki pazara giresin. Pazar hâlkının âvâzı kulağına girmeye, bu azîzlerin meşgûllükleri vardır. Bu tarîki âsân ad etmemek gerektir.

Ve buyurmuştur ki: “Hâcegân tarîkasını âsân sanırlar. Hâce Muhammed Pârsâ hazretleri bu kemâle sûriyye ve ma‘neviyye sâhibi iken yine hâcegân resâilini yanından ayırmazlardı. Ve mühim olduğu için dâima Risâle-i Kudsiyye’yi yanında bulundurup mütala‘a ederdi.”[50a]

Ve buyurmuştur ki: “Bu tarîktan murâd dâima gönül zevk ve lezzet tarîki üzere Hak Teâlâ’dan âgâh ola.”

Ve buyurmuştur ki: “Amel-i mahbûb edinmek gerek huzûr ve cem‘iyeti değil. Zîrâ ameile muvâzabat cem‘iyet ve huzûru mûciptir. Ve huzûr ve cem‘iyete futûr yol

şerbeti içilecek. Dışarda bizi kandıran çok olabilir. Onlara kanmamak için karargâhımız dinimizdir.”

bulur. Huzûr ve cem‘iyete futûr ve vukû‘u mûcib-i keseldir. Amel bunun hilâfidır. Sonra bu iki beyti okumuştur”:

خالقا تا این در سکم باطن است
راه جانم سوی او نا ایمنست

یا بحکم شرع در کارش فکن
یا بکلی در نمکسارش فکن⁶⁶

Ve buyurmuştur ki: “Mürîdin teveccühü pîrin iki ebrûsu arasına gerektir. Ve pîri cemi‘ evkâtta kendinin ahvâline muttali‘ ve hâzır bilmek gerektir. Tâ ki pîrin heybet ve azameti onda tasarruf eyleyip onun huzûruna mülâyim olmayan nesneler mürîdin bâtınına mürtefi‘ ola.”

Ve buyurmuştur ki: “Fenâ-yı mutlakın ma‘nâsı oldur ki bi-tarîki‘z-zevk evsâf ve ef‘âlin kendine isnâdını eyleye. Pes cümle sıfatı âriyet ettiğini bilmek gerektir ki gönül Hak Subhâne ve Teâlâ’nın gayrısında munkatı‘ olup pâk ve mutahhar ola.[50b]

Ve buyurmuştur ki: Vasl-ı hakikat oldur ki bir sebîl-i zevk gönül Hak Teâlâ ile cem‘ ola. Çünkü bu ma‘nâ dâim ola, devâm-ı vasl derler, nihâyet-i vasl budur. Hâce Bahâüddin Nakşbend hazretlerinin biz nihâyeti bidâyette derc ettik buyurdıklarından murâdları dahi budur. Ve yine onların biz vasita-i vusûluz artık değiliz. Bizden munkatı‘ olup maksûda ulaşmak gerek dedikleri dahi işte bu vusûldür.

Hâce-i Ahrâr hazretleri Hak Subhâne ve Teâlâ’nın ğınâ-yı zâtîsi ve hâlkın onun hakikatini idrâkte aczi beyânında şu beyti okurdu:

دلّال غمش رغبت جنبازان دید
زد نعره و فریاد که صد جان بجوی⁶⁷

[51a]

⁶⁶ “Ey pîr batında içimde umudum yok ama sevilenin dergâhının yoluna ümidim var. Peşine düştüklerinin kapısını şerî‘at hükmü ile aç. Tüm kapılar açılmasa da vazgeçme yine peşine düş.”

⁶⁷ (Ey kalbim gel sevgilinin hâline iyice bak. Feryat eden gönül sevdiğinin yüzü elbisesinin içinde ara.)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çevirisini yaptığımız Adnân Tortûmî Efendi'nin *Silsilenâme-i Nakşbendî El-Halidî El-Müceddidî* adlı eserini incelediğimizde gördük ki, müellif yazdığı eserde sadece tasavvuf ve tasavvuf silsilesi hakkında bilgi vermekle yetinmeyip akâid, kelâm, siyer gibi birçok alanda bilgi vermiştir. Risâlesinde Arapça, Farsça terkîpler ve şiirlere de yer veren Adnân Tortûmî Efendi, eserine Cenâb-ı Allâh'ın sıfâtlarını anlatarak tasavvufun neticesi mâhiyetindeki mârifetullâha işâret ederek başlamıştır. Eserin başında Allâh'ın zâtî ve subûtî sıfâtları hakkında bilgi barındıran kısım, kelâm ve akâid alanında önemli bilgiler vermektedir. Öyleki henüz konusun başında “ Allâh-u Zül-celâl (cc) bütün kâinâtın başlangıcı, bütün mevcûdâtın kaynağıdır...” şeklinde başlayan açıklamalar vahdet-i vücud gibi kelâmî açıdan çok önemli olan bir konuya işâret etmiştir.

Yine eserde şahıslar tanıtılırken Hz. Peygamber'e (sav) ve sahâbeye dâir bilgiler vermesi ve bir takım farsça- arapça beyitler içermesi eserin siyer alanına katkısı ve edebî yönünü de göstermektedir.

Bu bilgilerin yanında eser, içerdiği tasavvufî bilgilerle ön plana çıkmaktadır. Özellikle hakkında bilgi verdiği şahıslar ve şahısların tasavvufî görüşleri eserin ön plana çıkan özelliklerindendir.

Müellifin hakkında bilgi verdiği ilk zât Hz. Peygamber'dir (sav). Hz. Peygamber'i (sav) anlatırken Hz. Âişe, Hz. Fâtıma, Abdullah bin Revâha (ra), Hasan bin Sâbit (ra), Ka'b bin Züheyr (ra), Bilâl-i Habeşî (ra), İmâm Bûsîrî (ra), Sevad bin Kârib (ra), Mevlânâ Câmî (ra), Süleymân Çelebi (ra), Sâriye Deylemî (ra), Hüseyin Fuzûlî (ra), Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (ks), şeyh Sa'dî-i şîrâzî (ks) hazretlerinin beyitlerinden ve Hz. Âişe (ra) Hz. Enes (ra) Hind bin Ebi Ya'la ve Ümmü Cabed'in (ra) sözlerinden yararlanmıştır.

Daha sonra Hz. Ebu Bekir (ra) hakkında bilgi vermiştir. Hz. Ebu Bekir'in Hz. Peygamber'le (sav) hicrette mağarada konakladığı zaman kendisine zikri hafîyi telkîn ettiği bilgisi çevirili eserde mevcuttur. Bu bilgi kanaatimizce Hz. Ebu Bekir'in (ra) tasavvuf silsilesindeki önemini ve silsilenin Hz. Peygamber'den (sav) Hz. Ebu Bekir (ra) vasıtasıyla gelmesinin de en önemli işaretidir.

Müellifin, hakkında bilgi verdiği mutasavvıflardan kanaatimizce en önemlilerden birisi, Nakşibendî tarikatının öncüsü olan Şah-ı Nakşbend hazretleridir. Ona göre büyük günah işleyen kişi dahî tarîkate kabul edilir, tarîkatin temelini edep olduğunu ifâde etmiştir. Zikir konusunda zikri hafîyi tercîh etmiştir. Halvet, semâ ve cehrî zikrin tarîkatında olamadığını şu cümle ile ifâde etmiştir: “ Tarîkımızda zâhiren halk, bâtinen hak ile olmak vardır.” Sohnete ve cemiyete çok önem vermiştir. Abdulhâlîk-ı Gücdüvânî'nin (ks) rûhâniyetinden üveysî olarak feyiz aldığı bilinmektedir.

Müellifin hakkında bilgi verdiği diğer bir önemli mutasavvıf da Alâuddîn Attâr hazretleridir. O da tevâzu, zikri hafî ve ehlullâh ile beraber olmak konusunda müridlerini irşâd etmiştir.

Nakşibendî tarikatının en önemli mutasavvıflarından birisi Abdulhâlîk-ı Gücdevanî'dir.(ks) Ona dâir en çok ön plana çıkan konu haccân binâsının temelini oluşturan kelimât-ı şerîfesidir. Hûş-der-dem, nazar-ber-kadem, sefer-der-vatan, halvet-der-encümen, yâd-kerd, bâz-geşt, nigâh-daşt, yâd-daşt gibi önemli terimlerle nakşbendîlik tarîkatını sistemleştiren kişi olarak bilinmektedir. Hafî zikri tercîh etmiştir. Müellif bu şekilde mutasavvıflar hakkında değerli bilgiler vermiştir. zikri cehrî Abdulhâlîk-ı Gücdüvânî ile terkedilerek zikri kalbiye geçilmiştir. Müellifin hakkında bilgi verdiği bu şahısların görüşleri tasavvuf da mühim konulardan olduğu bilinmektedir.

Biz de, daha önce çevirisi yapılmamış olan bu güzîde eserin günümüz alfabesine çevirisini yaparak içerdiği önemli bilgilerin ulaşılabilirliğini kolaylaştırarak sahaya katkı sağlamayı amaçladık.

KAYNAKÇA

BURSEVÎ, İsmail Hakkı, Tefsûru Rûhu'l-Beyan, 9, 365

BUHARÎ, Muhammed bin İsmail Ebu Abdullah, Sahih, mhk. Muhammed Zuheyr bin Nâsır, Daru Tavki'n-Necat, 1422

CEBECİOĞLU, Ethem, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Silsile maddesi, Anka Yayınları, 3.baskı; Pakalın, Mehmet Zeki, Tarih Deyimleri ve Terimleri, Meb, s.226

EL-CA'FERÎ, Muhammed bin Hasan bin Arabî, El-Fükrü's-Sâmî, Daru'l-Kütübi'l-İlmî, 1416/1995

EL-HÂNÎ, şeyh Abdulmecid bin Muhammed, Hedaikü'l-Verdiyye, mhk. Dr. Asım İbrahim el-Kayyali, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Lübnan, 2010

ES-SÂFÎ, Mevlânâ Hüseyin bin Ali, Reşahât, mhk. Dr. Asım İbrahim el-Kayyali, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1439/2018 s.35

EBU'L-FETH, Muhammed bin Muhammed bin Ahmed, Uyuni'l-Eser, mhk. İbrahim Muhammed Ramazan, Daru'l-Kâlem, Beyrut, 1414/1993

EBU DAVUD, Süleyman bin Davud el-Cârut, Müsned, mhk. Dr. Muhammed bin Abdulmuhsin et-Türkî, Daru Hicr, 1419/1999

FAYDA, Mustafa, Hz. Ebû Bekir, DİA

GAZALÎ, Ebu Hamid Muhammed bin Muhammed, İhyaî Ulumu'd-Din, Daru'l-Ma'rife, Beyrut

HACI HÂLİFE, Mustafa bin Abdullah el-Kostantinî, Selemü'l-Vusûl, mhk. Mahmud Abdulkadir Arnavud, İstanbul, Türkiye, 2010

HÂKİM, Ebu Abdullah Hâkim Muhammed bin Abdullah bin Muhammed, el-Müstedrek, mhk. Mustafa Abdulkadir Ata, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1411/1990

İBN MULAKKÎN, Siraceddin Ebu Hafs, El-Akdu'l-Mezheb, Eymen Nasru'l-Ezherî,
Daru'l-Kütübi'l-İlmi

İBN HANBEL, Ahmet, Ebu Abdullah, Müsned, mhk. şuayb Arnavut, Müessesetü'r-
Risale, 1421-2001

İbn Cevzî, Cemaleddin ebu'l-Ferec, Tebsıra, Daru'l-Kütübi'l-İlmi, Beyrut, 1406/1986

İBN İSHÂK, Muhammed bin İshak bin Yessar el-Medenî, Siyer, mhk. Süheyl Zekkar,
Daru'l-Fikr, Beyrut, 1398/1978

İBN HİŞAM, Abdülmelik bin Hişam bin Eyyub, Siretü'n-Nebevi, mhk. Taha Abdurrauf
Sa'd, şirketü't-Tabeati'l-Fenniyyeti'l-Müttehida

KOÇYİĞİT, Talat, Hadis Tarihi, Ankara: AÜİF Yayınları 1988, s. 176

KUŞEYRÎ, Abdulkerim bin Hevâzin, er-Risale, mhk. İmam Dr. Abdulhâlim Mahmud,
Daru'l-Ma'rife, Kahire

PAKALIN, Mehmet Zeki, Tarih Deyimleri ve Terimleri, Meb, s.227

SÜHEYLÎ, Ebu'l-Kasım Abdurrahman bin Abdullah, mhk. Ömer Abdusselam,
Ravdu'l-Enfi fi şerhi Siretü'n-Nebevi, Daru İhyai't-Türasi'l-Arabi, 1421/2000

TOSUN, Necdet, Semmâsî, DİA

TİRMİZÎ, Muhammed bin İsa bin Sevre, Sünen, mhk. Beşşar İvad, Daru'l-Garbi'l-
İslâmî, Beyrut, 1998

TEBERÂNÎ, Süleyman bin Ahmed bin Eyyüb, Mu'cemu'l-Kübra, mhk. Hamdî bin
Abdulmecid, Mektebetü İbn Teymiye, 2.baskı

USTA, Muhiddin, Tabibzade Mehmet Şükrü Efendi ve Silsilename-i Sufiyye İsimli
Eseri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2006

ULUDAĞ, Süleyman, Ali Ramîtenî, DİA

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Erdal AVCI

Doğum Yeri ve Târihi: : Çarşamba-11.09.1981

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Bildiği Yabancı Diller : Arapça

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Diyanet İşleri Başkanlığı/ İmam-Hâtib/Vaiz/Müftü

İletişim

Telefon : 05445564525

e-posta Adresi:

Târih : 19\07\2019

EK1: Çeviri Metin Nüshası.

الله تعالی کند ذات اقدس ابد موجود و ازلگی کند یکی ابد در
وجودی کند ذاتی و وجودی که غیره صفات و کلام زیرا وجود ممکن
مستحق وجود واجب است آنچه صفات هاله و باطل و همه می و باقی دیدی

واجب مفضی استقائ نامدر امانت اثری احباج الی غیره
وجود واجب بر ذات شریف ملاحظه اولی که واسع و محیط اولی جمع مراتب

الله تعالی از لب بر یعنی ابتدای بود و ابد بر یعنی اشیای بود
و همه تعالی بر و وجود و وجود و الی الیه و استقامت عبادت و شریکی
بود

الله تعالی کند ذاتی ابدی صفات ابدی جمع صفات همه ازلگی
ذات اولی و علم و قدرت و کبر و صفات اولی و کبر و کبر و کبر و کبر
و ذات همه ابدی قاعده

صفات ثبوتی ذاتی اول صفات که ذات مقدس اضدادیه منصف اولی
جاست و کلام صفات و علم و قدرت و کبر و صفات ثبوتی ذاتی ابدی
مضامین مشتمل اولی و صفات و علم و کبر و کبر و کبر

صفات فعلیه اول صفات که ذات مقدس اضدادیه منصف اولی
صفت و غضب یکی تغییر دیگر صفات فعلیه اهدات مضامین منصف اولی و ذات
و ابداع و امانت و احباج و تزیین و انعام و تهنیت یکی

صفات سبیه اثباتی جاست اولی و سبیه سبیه کل اولی صفات در قدم و وقت
و قدوسی یکی

هفه ابدی ابد و وجودی و وحدت و وجودی و قدم و باقی و هواد
مخالفتی و بنف و خفا می که بوندر صفات سبیه در و سائر صفات کماله می یعنی
صبات و علم و قدرت و ارادت و وسیع و بصیر و کلام و تکیه صفات که
بوندر صفات ذاتی ثبوتی در نظر تزیین ابدی ذات و صفات و افعال و کبر
و نظری اولی یعنی از عاده و قبول

اسماء صفتی اوج قدرت اولی اسماء ذاتی اسم الله و اسم همه
یکی اینجایی اسماء صفات اسم می و علم یکی اولی اسماء افعال اسم
خالق و راز و کبر

هو خداده اوده رت صفت بختی واجب - بر ندره البی صفات
سیر - که اولکی و هوو اکتی بی قدم او حبی بیفا و - و حبی مخالفه
لکوارت شعی بیام بقیه الشعی و صابند -

الها واجب لولا ما انقطعت
واما بعد
اما بعد ففت بامكانه

صلى جميع بصير عالم لا
ذو قدرت وكلام غير الهان

۱۔ وجہی

و هو برهنة ان ذات وجهه ظهوره ريد بهي ذات الاله في ظهوره به قطع نظر وجود
الاله في ظهوره باعتبار بله در ذات كبري وهو محضه كه آتاه نفعه ونفعه يوفيه
مع هذا وهو الاله انه اوله بهي محب ونفعهم ابيو به برعبارنه بهي ان ذات كبري
اوله اوله بقدره وكله

صفات الاله ذات الوجود بالذات
 صفات الاله ذات الوجود بالذات
 صفات الاله ذات الوجود بالذات

وهو ذات الوجود بالذات
 هو تعالى بكونه صفات كائنه ذاتا وحقيقته
 هو تعالى بكونه صفات كائنه ذاتا وحقيقته
 هو تعالى بكونه صفات كائنه ذاتا وحقيقته

ان الله تعالى ذات الوجود بالذات
 ان الله تعالى ذات الوجود بالذات
 ان الله تعالى ذات الوجود بالذات

ذات الوجود بالذات
 ذات الوجود بالذات
 ذات الوجود بالذات

هو تعالى ذات الوجود بالذات
 هو تعالى ذات الوجود بالذات
 هو تعالى ذات الوجود بالذات

صفات الاله ذات الوجود بالذات
 صفات الاله ذات الوجود بالذات
 صفات الاله ذات الوجود بالذات

هو تعالى ذات الوجود بالذات
 هو تعالى ذات الوجود بالذات
 هو تعالى ذات الوجود بالذات

ان الله تعالى ذات الوجود بالذات
 ان الله تعالى ذات الوجود بالذات
 ان الله تعالى ذات الوجود بالذات

ذات الوجود بالذات
 ذات الوجود بالذات
 ذات الوجود بالذات

هو تعالى ذات الوجود بالذات
 هو تعالى ذات الوجود بالذات
 هو تعالى ذات الوجود بالذات

ان الله تعالى ذات الوجود بالذات
 ان الله تعالى ذات الوجود بالذات
 ان الله تعالى ذات الوجود بالذات

ذات الوجود بالذات
 ذات الوجود بالذات
 ذات الوجود بالذات

۲ — قله

صفات سیه نه انجمنی قدم — قدم علی الصبح صفت سیه نه —
 زیاده ضاده عدم سیه نه عبارت — الله تعالی ازلی و بیک ابتدائی
 بود — و یکدم — قدیم و وجودی عدم این صیغه اولیایه ذات صفات نه در

۳ — بقا

صفات سیه نه او صبحی بقا در — و بقا در حق علی الصبح صفات سیه نه در —
 زیاده اول وجوده و ضاده اوله عدمی سیه نه عبارت — الله تعالی ازلی و بیک ابتدائی
 بود — و یکدم — و ابدی و بیک ابتدائی بود — و یکدم — یعنی عبارت قدیمی صیغه تعالیه عدم
 سیه نه و عدم لایحه — لایحه و یکدم —

۴ — مخالفته للحوائش

صفات سیه نه در بخشی مخالفته للحوائش — یعنی ذات و صفات و افعال نه در —
 مخالفته — جسم و جسمی نه لوازم و مواضع آنده الیه محله — آنگونه دانسته و صفات نه
 و افعال نه بر نه بکثر — زیرا تا نه علی « بی کثرتی » اوله ذات مفید که
 ذاتی صلی بود — و ذاتی صلی او بجمه صفات و افعال و حق صلی اوله — زیرا صفات
 ذات و افعال و حق صفات تا بعد — نه در صفات سیه نه و ایل آب مذکوره ده و افاده
 و صفات تبیین و حق بطریقه التزام آنده نه در —

۵ — قیام بنفسه

صفات سیه نه شخصی قیام بنفسه در — یعنی ذاتیه قائم الیه — و آنکه نه غیری بر ذات
 محتاج دکل — بود و حق صفات سیه نه در — زیرا خداوند ذاتیه قائم الیه غای مطلقه
 عبارت — و غای مطلقه استیاده بر نه اندک افتاد — و اضیاضی سیه نه کتابت — الله
 تعالی هفتگی جمیع ماحووده غای مطلقه ایست متن و وجه ماعدا اما افتاد کلی این
 مقدر —

۶ — وحدانیت

صفات سیه نه شخصی وحدانیت — بود و حق صفات سیه نه در — بود و صفات
 اصلی « لا اله الا الله » کلمه سیه نه که غیر از الوهیتی حق و صفات الوهیتی ایات
 ای —

مضای کلمه توحید : بود — بر اهد کم الوهیت و معبودیه استخفافی اوله
 مگر مضای ای لفظا جل تانه وار در که واجب الوجود و سمات نفی و وحدت نه
 متناهی و محدود — زیرا کلی نه لا و کما نه عبارت اوله عباده صفحه قول دانند که
 جمیع کمالات آنکه ایست تا بعد — و جمیع نقایص آنکه صلی و جمیع ایات و وجوده
 و نقایص وجوده اکا محتاج در — و کندی هیچ بر نه به هیچ بر آمده محتاج دکل —
 نافع و ضار آور — و هیچ بر نه بر نه به آنکه ازلی اوله فخر و تقی اینک قادر دکل —
 به صفات که مسمی این منصف که نه تعالی نه غیری بود — و اوله حق تا به دکل —
 الوهیت این منصف اوله ذات مفید و وحدت کلی و حق جمیع عوالم صلی
 فیه و تزییم اوله —

— حیات — ۱

هو ضاده یعنی واجب اولیه که صفات ثبوتیه و نه اولیسی حیاته - الله
نعالی می در حیات صفی آنک زائده قائم بر مضاده که صحت علم و قدرت می موجب - یعنی
موصوف ایچونه علمی ایجاب اید - جمیع صفات منقضا و یسوا سی حیات صفت می و یسوا که
سائر صفات آنک وجودیه متوقفه - هو نعالیه اولیوار اولیله می دیدی - بر حیات
زائده در خارجیه - روح ابد و دم ابد و کلید انسانه و غیریه اولیله می که حیات
صفی آنک زائده قائم بر مضادر و اید - واجب - غیر که حیاتیه فاس اولیله و کلید
اولیه بلطف الله تعالی که حیاتیه کدی اید - یعنی ذاتی اقتضای اید در غیریه کلید

r — c —

صفات نبویه و نبویه انجمنی علمیه - یعنی الله تعالی عالمه - و علم صفی از آن دانسته
فانتم به مضار که جمیع صفات نبویه ای - کلیات و اخصیات اولیه بر قدره بر قدره که
علم مقدسه خارج اوله فوטרک عدوبی و بیافرک عدوبی بیور - وجه آب است علم
حاضر - علمی حیل و قدره صد و کلدر - بکلمه فیه جمیع استانی کنه اوله - نه بیور
کما اضرا الله علیه علم « الله الله یخفی علیه شیء فی الارضه و لا فی السماء » یعنی الله تعالی
برده و کو که به بی صفی و کلدر - عالمه نه که وایه کلی و جزئی اجماله و کفر علم الیه
صفی واجب معلومیه - الله تعالی علم صفی حیاتی کنی و انبیه بر قدره مستفاد و کلدر
و صفات علمی عارضیه که مقدسه مستفاد -

۴ — س —

صفات ثبوتیه و نه او حقیقی است - بعضی الله تعالی سبب - بعضی لهر مجموع
اولی ایست - الله تعالی استیلا و غیره بر کبی قولاً و افعلاً و محبوب علمیه مفروضه
به مصادر - بنده لازم اولاده اول صفتی کنده یباید یکی او زنده دانسته اسناد و

بعضی — ۴

صفات شریفه در و جبین بصر در بقی الله تعالی بصر در و بصر اند
در صفت که انکه کمال نفوس مبصران ضلالت اولور همه تعالی اند و بی خارجه
ایده رکله انکونه فکند و نور و کورمت الی بر در بصر صفی دخی سیم صفی کی
ضال اند همه تعالی کور می وارد و لکه کسی بیدکی او زره الله تعالی
مستحقانی سیم صفی ایم ادران ابجدکی کی مبصرانی دخی بصر صفی ایم ادران ایم
والا کیم زره و کوند زره و سه اوله نه بوقدر زیرا ادرانی خارجه ایم رکله

— اوراقه — .

صفات جوئے و شیمی ارادت - صفت ارادت اینک زانیه قائم بر مصداق که
اکوانه و احکامه تعلیم اید - نه قدر فعل ارادی و ارایه فعل ترکیبی و نه قدر طبیعی و ار
ایه فعل مجز و ترکیبی و مدبر کی همه سی اینک ارادت نه منصفه - لکن نه اینک ارادت نه
اولی - ضایع ضلیم و کلدر - نه پاکیز و معاصی کی نه لکن نه ارادت نه در فاما

زانچه بهر که گفته مقوله مقدوره تعلوه اینست بی توسط آلت وجوده کلام و دیگر که
فدست مؤثره الله تعالى است در و کلمه عید میجو. اولی لازم کلمه بر اصل اثر فدرست
الیه اول یعنی چینه به کلام. معنی ثانی از حق تعالی مثبت این کلمه عید در حدیثی عباد و مؤثره
اولی لازم کلمه. قول کلام بر این اول فعلی چینه که باید چیده. شایم
و کرمه صواب در و زمانه و در و مؤثر اولی فی الحقیقه خود در کلمه کلام اول
دوره محدود کوبا اول دور طاعت و اما مضافه.

کلام

صفات بونی در به پنج کلام در کلام الله تعالى است بر صفتی که علم و کلام
و عبارت و صرف و صوت است در کلام. معنی ثانی از حق تعالی کلام و دیگر که علم
چینه به به نه بی شراعت ابراز در که کلمه است عبارت اولی که علم و اول چینه
غیبی به کلام و دیگر تغییر و کلام الیه غیبی به و مرتبه علم به ظاهر و صادر
الکلمه به چینی الیه. الله تعالى است کلامی سکوت سابقه به اولی یعنی کلمات است که
لا معنی و بی بود. بکم از بی و ابی فکلام.

تکوین

صفات بونی در به پنج کلمه در کلمه معدوم ایجاد و موجودی
افتاکی افعال الیه مؤثر اولی به صفت. اثبات کلمه لازم که علمای مانع
از کلام بنباب اولی در و تا عده این اثبات اضلاع و تعلق زیاده بولید به صفات اضلاع و دیگر

نکوبه صفی صفات فعیه نه کافه نه صادره به صفت از لیه در مانع
عفت نه قدرت صفات وجوده کلمه شمره نقطه اینست به عبارت به و کلام
نقطه آثار نه اسم به کوره به صفت مؤثره به اسمای کثیره الهیه الیه
مؤثر اثری مخلوقه الیه عبارت به صفت ضاعه و موصوف مقف نه فالیه و کلام
اثری که الیه عبارت به صفت نه به و موصوفه نه زاده و صیات و صیات
اولی جملی احیا و امانه نسیم الیه.

نقطه به کلام نه نکوبه صفت صفت اولی در اثر صراحت بود
کلمه کلام و نه نقل ابی به عبارت به نظر امام ابو حنیفه حضرتی و ائمه
فهم ابی اوست نکوبه قدرت نه نقضا نه فاعله نه عبارت نه فعیه یعنی
صفت اولی که تخیله و نه به احیا امانه بوندن افتاکی نکوبه جامع فیله هر بی براسه صفت فعیه
بر بی ضروری به قوی فکرات اثبات الیه به بهر و اولی در

مؤثره صفات کلامی وارد. از جمله حیات و علم و ارادت
و قدرت و وسیع و بهر و کلام و نکوبه در که قدم و از لیه ابی
موصوفه در و حضرت ذات جل جلاله ابی فاعله در

معنی ثانی عباد و خالق اولی یعنی کلمات فعیه یعنی خالق و در هر اولی که
شراطیه بالجه اند تقدیری الیه در اما فعیه را ضعیف کرده را ضعیف و کلام
هر چینه هر بی معنی نه ارادت و معنی ابی در

بوعالم غیب و اعضا و جوارح عمل اینم و او را به جسم کل جان باغی بجهت کبریا
 ابکیب و مخلوق در هر یک عالم غیبی عالم شراست قیاسی است بر قیاسی عظیم اولور
 و اعتقادی و ارباب اولور مذاکره الهی اولیا ندر الزم اولایه بپای معانی و غیبیه
 یعنی ذات و صفات خداوند صابغه انجامد -

مع عقل ایند یعنی و بپای و کتاب حاجت فاعز دی است تعالی
 محسوس و کلام که مواسی ظاهره ایند کورینه و مقبول و کلام که قوای باطنه ایند
 اولی اولی اینها و مرتبه در و شرح صیه در و و جهل بالغ اولی و اولی
 اولی و اعتقاد و فیدر مگر که بصیرتی نور کشف ایند مؤثر اول اول و فزده
 تجلی الهی ایند بحسب الصفة البشریه اولی ذات الهی مطلق اولور

بوال المله در سکه کشف مرتبه سده المله ایند صریح عیان در جواب بود که
 وجود مجازینک الضحی و فنق و هو و مضیق الکاف و ظهور به کجاست هفتی و
 سائر انبیاء رؤیت کن و کلام را به معنی تعالی کیف و ایند نه منزه

که ذات مرتبه سده هفتی و رؤیت و معرفت تعلو اینم یعنی غیب و کوهیت
 عالمه کوره نظر و ادراک و کشف و عیان تعلو اینم قال الله تعالی « لاند که
 الابصار » نه جلالت زباده اولو لفتنه که نیک ادراکی اند که ذات
 ایند و بر دپه اول مقامه آبی کور

و فی الحقیقت « انه الله تعالی استجب عنه البصار كما استجب عنه الابصار
 و انه الملاء الاعلی بطلبونه كما نطلبونه » یعنی الله تعالی که ذاتی طریقه ذاتی
 طریقه عقل و طریقه کشفه در ان اینم حکم و کلام بر اهل سما و ارضه آبی برج
 و کور که آرا لر و بوله ماندر اما و عیان به بولر و اس و صفات ایند آبی
 بولر « ما عرفناک مع مصرفک » کلام اول ناظر در و « مع عرف
 نقه فقد عرف به » کلام ثانی به اشارت -

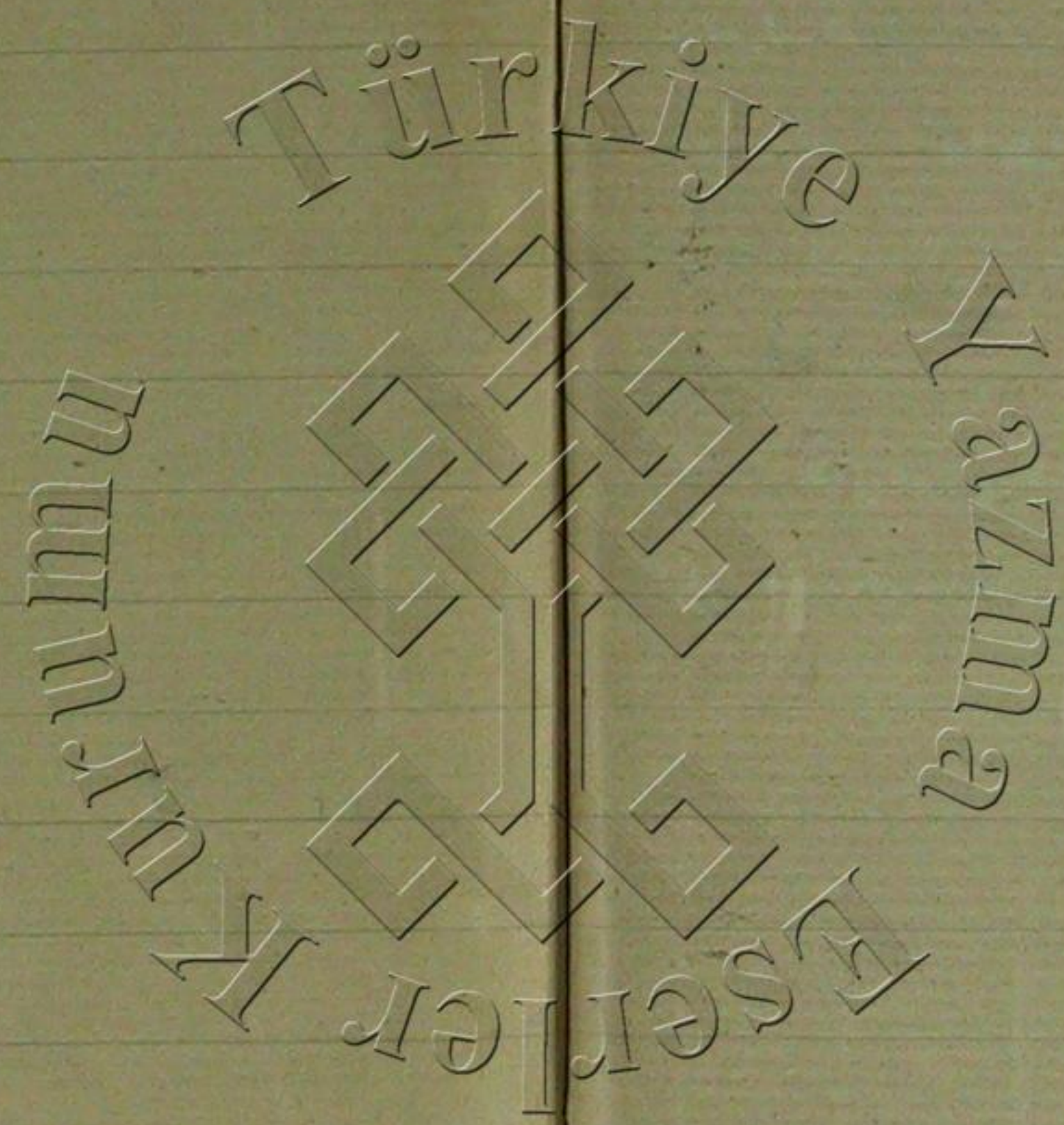
قال موسی علیه السلام « ایه اجدک باری قال یا موسی اذا قصدت
 الی فقد وصلت »

آسمانه و زمینی کشف ایند که
 هفتی بپای به صول اولی

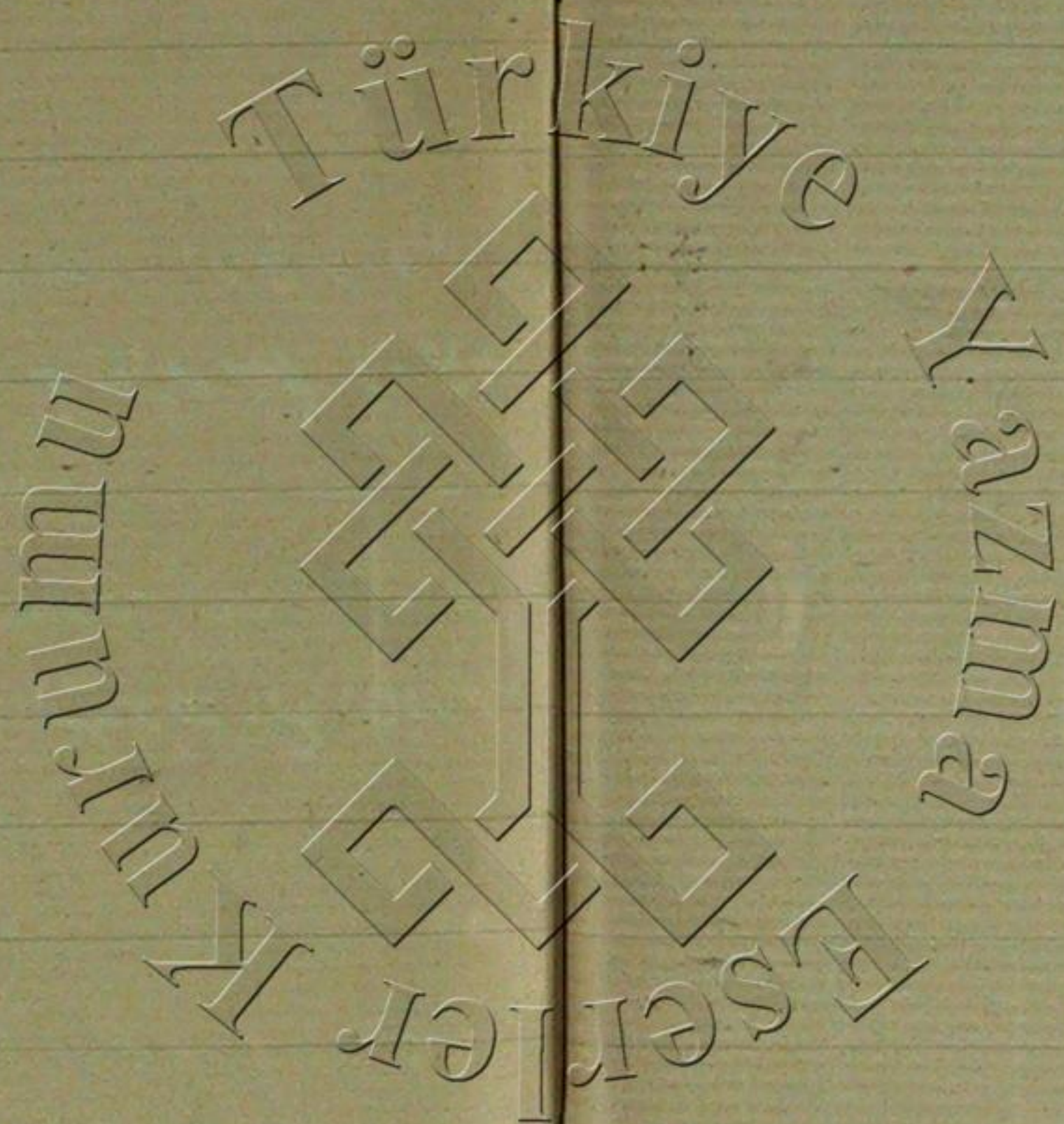
آبی بپایه اما نوجده
 بولایه آبی بوجده به بولای

وجود ایند به حله ملک و ملکونی جامع در پس تکرینی برده کور که آرا یا ندر
 تکرین فاکور هر سالک تکرینی بی جهل و بی کیفیت کند به ارمه کور که یعنی قصه
 صحیح ایند راه و صفت سلوک کور -

12

12

محمد رسول الله

نظم سر صیغه آفانه اکمل الانبیاء و افضل الطائفات علی الامم محمد
رسول الله صل الله تعالی علیه و علی جمیع الانبیاء و المرسلین قد یف عالم شریک و توفیق
دائرة وجود ابدی رحمت عام ابد مرده رساله و منت نامه ابد کمال انسی و جانیه
اولید

میل صادره واقع واقع مفاخره صیغه ده جبریل علیه السلام اوائل سورة علی
اولیه «اقرأ باسم ربك» آیت قرآنی نور و جبهه قرآنی با شنده نوشت آیت معنی و بقیع
کونه صکره «فمفاتیح» آیت ترویلیم رسالت ابد رضی صکره صکره بعد و بقیع
قبول آیت و سورة قرآنی متزاید و احکام و شریعی نظام اولیه تیرها و جبهه ده
مصرف میل شرازه بند تکمیل اولی و سه شریف نوی الحنه و جبهه بالغ اولیه قوی
الاقواله جبهه لطیف نوی هیات دیاده کج تر و نازده در

فخر عالم کریم ریاضه جندیه بر و فخره او و ده قریزه مدفوندر و کجیه
نکه بر زخمه مناسب وجه زنده در و کجیه فخر عالم روح طاهر و جبهه جبهه سنه
عقد و انضای سانه زنده زیاده در سینه که هیات و پیام مابره

فخر عالم حاله قریزه حی در کریم هیات فخر هیات بر زخمه در فاما هیاتیه
زیاده قریب که سانه زنده بجهالت خصوص و کجیه

فخر عالم مزاجیه عدل الاضرحه اولیه بر کات زو هانه دخی بدنه لطیف و لطیفه
ساری اولی حاله نصارت جسم شریفی هیات ریویه هاله کجیه که ذبول و تغیر کلیمه
هیاتیه هیاتیه کجیه سانه نفسی جبهه نک هیاتیه نه افقادر

فخر عالم جبهه لری حاله تر و نازده و عالم بر زخمه لایحه اولیه وجهه دخی زنده در
سینه که غیره فیه اولی

فخر عالم اعضای شریفی ضم ابد نه بقیع لطیف بالاجماع ارضیه جبهه نه و جبهه
جبهه و کجیه نه و جبهه قصه

اطلاق مکتب غیره هدام اولیه انیگونه که رسول الله صل الله علیه و سلم مضرری
جبهه هیات او زنده در و دید

قال الله تعالی «وانزله املانهم» یعنی از واج مطهره نه املان الموضیه
اولی قدری رسول اکرم صل الله علیه و سلم والد حکمت اولیه اشعار اید

قدانه کلور «منه ایکم ابراهیم» یعنی ابراهیم اب و جبهه خاتونی ساره دخی
ام اولی «نیکم» و از واجه املانهم «نظمه ایتنا نوی فام اولی

انما نبي - وهند - وروحه رضى اثنان جناب الله ورسول الله - نبيكم
 قرأه مبهده كلور - « ونفخت فيه من روحي » وهدية شريفة كلور
 انما الله والوالمؤمن من « اى من فضله نوري خواص عباد بوند الهند
 بوند الهن قلب اولاد خواص - وهانت بغي ثوبه وحبت ولعب وعلم وكرم ونفوي
 مصفى كى اخلاصه بوند -

بى زبانه قصيده صفات بركت به ديه افضل واكرم واهلده عيده نيه
 اشرف واعظم اعطى بوطه - نبيكم جناب علم بزل قرأه كبريه « وانك بطيخ عظيم
 تاي اليبه بوهضفة شراش بورد -

فى عالمك حضور وجهي ونظركا هي قرأه منجى ابدى ثالث عاتة - خواصه
 علما « كانه خلقه خلقه القرآن » آتى كورده وكلا من ايتيه وهدية كنانه
 امطاه ابدى قرأه سبه واصل اولوروى ومعناى مرادى انه مصفى من
 فيله روى

جناب بوند اخلاصه قرأه ايه خلفه ذروه اعلايه صاعدا وطه - لاصم
 اعلى الجنانه اولاده مقام ديه اما جانباه اطلع مخصوصه - « كانه خلقه خلقه القرآن »
 بغي اخلاصه قرأه ايه خلقه ابدى - روى سوبه كه لاهه قرأه ديه محمد ديه ابدى بغي خلقه

خلق قرأه وعادنى عادت لنا بكرم ابدى « كانه خلقه خلقه القرآن بسوط
 بسوطه ويرضى لرضاه » بغي لهر كه قرأه خلقه لونه سابه رضاي ببالانام
 آتى اولاده بيه دوستدوى وهديه كه قرأه راضى اولدى خلقه هذا انك المراتم
 طولا غر

جناب عاتة - رضى الله عناديه خلقه بى سوال اولاد قد - كانه خلقه القرآن «
 وبعده جواب وروى بغي كواله قرأه ايه عامل اولد بقد به ماعدا بواله خلقه
 ووصفت خلقه ايتى فاتم ابدى كه انما كانه شرف مصفى بومضى ايه طال اولور

هه وهدية خلقه مجموعى فى عالمه بغير بيه بجلي انما قد - رسول الله صلى الله
 عليه وسلم اهدى خلقه بديك تمام خلقه لاه اولاد مندر اكر لاه اولدى اما بافقه
 كونه لاهانت نور صدى ووصفته اولاده انك مجموع اوصافى بليده مقدر

فى عالمك افعال واهواله وسمائه مقوله اولاده نقولك اخلاصه اولاده
 ايتى بحسب انظار الناطقيه وباحسب النجليات والخلوات ابدى براه خلقه
 قلب وقالبه براتره وهدية نظرك برنظفى وارور

الله تعالى ابدى فى عالم صلا الله عليه وسلم ايه لهر كه برور بومطكم وارور خلقه

صفة اصفته اوله حجب كبره في دونه لفته رفع ايدوبه هامة في برده نظر اوله حجاب
صفة كوره در - بيا كيمي بر رفته كيمي عبد البقية ابره در وعبد البقية واصل اوله
وحي مراتب اوله در كليت ايمه في حجاب اوله انبا وكل اوله ابا حاليه كه اندر نجلي
ايدى به نظر كوره

وعنه عائشة رضي الله تعالى عنها ما كانه احمه خلفا مه رسول الله صلى الله
عليه وسلم ما دعاه احمه مه اصحابه ولا منه الفصل الاول لبيت محمد لك انزل الله
تعالى « وانك لعلى خلق عظيم »

قال علي رضي الله عنه سأل عنه وصفه رسول الله عليه افضل الصلوات
ما استظمت الله تعالى منه خلقه بقول « وانك لعلى خلق عظيم »

قال انس رضي الله عنه حدثني في الحضرة والضر فوالله ما قال في شيء
صفتي لم صفت هذا ولا شيء اضمن لم لم نصنع هذا هكذا

فالت عائشة رضي الله عنها وفقت الابرقة مدي دان لفته ففعل النبي عليه
السلام فوجه نلامه ضوء وجهه الكريم . وقال صلى الله عليه وسلم « انما اطلع »

في عاتقه - وعدي روح جامع اوله في كيمي جدي رضي الله تعالى عن ابي انيمه شاني
وهبة شريفه لرحه استجاء واستكمله سائر دره باره ايدى وبريفه اوله ابدال
اوله دره كلنمه ايدى فيبارك الله احمه ابا لفته

اخبار انبا احمه حجب به بان خلقه اوله در ولكن في عالم هفت دره صاعده
جمله دره اصح وجد دره حجب دره اكل ايدى

فالت عائشة رضي الله عنها في مدح النبي صلى الله عليه وسلم

ياوسموا في مصر واصناف هذه
لا بد لوا في سوم يوسف مه نقد

لواهي لبي لور ابن
لا ترونه بالقطع الفاس على ايدى

وكانه عليه السلام يقول لعائشة رضي الله عنها ابيه بيناك ان شيتي
با عائشة

قال عبد الله بن رواحه رضي الله تعالى عنه في مدح النبي صلى الله

تعالى عليه وسلم

وقبلا رسول الله بنا وكنا به
إذا اتقوا معروف من الفجاءة

إنا ألهدي بعد العمى فقلوبنا
به موفيات الله ما قال واقع

بيت بجاني جنبه عهد فرائه
إذا استغفرت بالأكف به مضجع

وقال عبد الله بن رواحه رضي الله تعالى عنه في مدح النبي صلى الله تعالى

عليه وسلم

لو لم تكن فيه آيات مبينة
لكأنه منظره بينك وبين

قال هشام بن ثابت رضي الله تعالى عنه في مدح النبي صلى الله عليه وسلم

ماله مدحت محمد بخالتي
لكم مدحت مفااتي محمد

قال سائب بن أبي سائب رضي الله تعالى عنه في مدح النبي صلى الله تعالى

عليه وسلم

فما صلت من نافذة فوه ظهر لها

أبى وأوفى ذمة من محمد صلى الله عليه وسلم

قال حاد بن حاد رضي الله تعالى عنه خطابا للنبي صلى الله تعالى

عليه وسلم

قلته لي شيعا يوم لا ذو شفاع
بعض قبلا عنه حاد بن حاد

قال بلال الحبشي رضي الله تعالى عنه خطابا للنبي صلى الله تعالى

عليه وسلم

قد وجد البذل يا رسول الله
را حيا بفاعك عندك العلم

قال هشام بن ثابت رضي الله تعالى عنه في مدح النبي صلى الله تعالى

عليه وسلم

لو لم تكن فيه آيات مبينة
كانت به برهة فأنبتك بغير

قال حسان بن ثابت رضي الله عنه في مدح النبي صلى الله تعالى
عليه وسلم

الم تر انه ارسى عيده
برهانه والله اعلى وامجد

اغتر عبيد النبوة فانهم
من الله مشهود بلوح وشهد

وظم الاله اسم النبي معكم
اذا قال في الخمس المؤذنة شهد

وسوله من اسمه بجملة
قد والمرسه محمود ولقد شهد
صلى الله عليه وسلم

قال زهير بن كعب رضي الله تعالى عنه عنده حضور النبي صلى الله عليه وسلم
انه الرسول لبف لبضا وبه
مره من سيق الله ملول

قال عبد الله بن رواحه رضي الله تعالى عنه عنده حضور النبي صلى الله
تعالى عليه وسلم

اني قد سمعت بك الخبر اعرفه
والله بعلم الله ما خائني البصر

انت النبي ومنه بحرم تفاعته
بديع الحباب ففدا رزي به الفداء

فثبت الله ما اناك منه حسن
نبيت موسى وعيسى كالذي لصروا

قالت فاطمة الزهراء رضي الله تعالى عنها عنده حضور النبي صلى الله
تعالى عليه وسلم

صبت على مصائب لواي
صبت على الايام صرته لباليا

ما ذا على منكم من تربة احمد
انه لا يشتم مني الرماة غواليا

قال الاعاذ بك عند زيارة قبر النبي صلى الله عليه وسلم

يا خير من دفت بالتراب اعظمه
ولباب من طهر من الفاع والاعم

نقى فداء لغير انت لانه
فيه العفاف وفيه الجود والكرم

قال امام بوسري رحمه الله تعالى في مدح النبي صلى الله عليه وآله
عليه وسلم

واحد منك لم نر قط عيني
واحد منك لم نل النساء

خلقت من الله كل عجب
ما نك قد خلقت كائنات

نعت النبي صلى الله عليه وسلم طولناها من فديته

وصلى الله على نور كز وشد نورها بيا
من مبه اهلهم او لانه فلك انغوى وسبدا

از دور هر دلی دردی از دور هر سری توفی
از دور هر ننی دردی از دور هر سری سودا

محمد اهد و محمود که ویرا خالفه بنود
از شد هو و هو و هو و از شد و بد و لها بیا

اگر نام محمد را بیاوردی ضعیف اندم
نه آدم با فتنی تو به نه تو و از غره خجنا

نه الوب از بلا داشت نه یوسف هفت هفت
نه عیسی را صبی دم نه موسی را بد بیضا

منور عالم از رویه مطهر همدان یوبه
مضرب آنه دوکیویه ووزیفیه شیدا

ووهیم زکینه را که مانع البصره فواته
زلف غریبه را که والیل اذا بغی

ز سرینه اسم جامی الم نزع لك برهونه
ز صرافیه خبره فواته سجانہ الذی الی

« والضحی واللیل اذا سجدی » هفده الکل نفسیه اقوال کثیره واداره
بعضه الکل مصارف ضحی فخر عالمک دی - وسته اتاندر - ولیل انج موی
سبا لهنده کتابند - دیکرور

نیکه فتم - سالت محمد عربی
تضع - وز فیاض محمد مختار

اکرم واسطه - وی و موی او بودی
فدای قلعه تکفنی قسم بیل و نزار

قال سلیمان علیه السلام فی مدح النبی صلی الله علیه وسلم

لما نسب الی علی فلیک
غیب نسیب محمده فمهم

میل بناج المکارمات فخصه
میل بالاء البلاء فمهم

فما الکلونه الالهیه و محمد
طراز بانوار النبوة معلوم

قال عیبه الفضولی فی بعضه نعمت النبی صلی الله علیه وسلم

مرو و عمری تنای - سول ایتم کورم
اولده ایدم آفی ارمضاله اهل قبور

محبوب محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم ایتم بیدر و سائر بشر کی نفور بیدر
ناچار منکر اولدیر و صاحب دولت اولوندر که آفی عنوانه - سالت و رحمت عالمیانه بیدر
و سائر ناسده مناز کور دیر دولت ایمانه اید مشرف اولوب الکل بخاندنه اولدیر

قال له به اي هالي ^{كانه} - سول الله صلى الله عليه وسلم
فما مفعلاً بديلاً وجهه ندلوا القربلة الب -

وجهه - سالتا له به ولطاني تحت طريفه نضيم انتم - بوفه
عالمه - سول اكرم اقدمه صائل موجود يوفد - ^{بني وجه شريفه سالتا له}
ماه كبي صو - ابي

اطول صه المربع

- سول اكرم اقدمه او رنه بوبيله او زونجه ابي

واقصره المذهب

- سول اكرم اقدمه زباده طوبى دكل ابي ^{بني ابي واوزونه دكل ابي}

عظيم الامة

- سول اكرم اقدمه راسي سادندى بوجي ابي

رجل الشعر

- سول اكرم اقدمه شعر شريفى فوي صباهه روز حابنده ابي

ايه انقدرت عصفه فرقلا

- سول اكرم اقدمه راسي شريفه اولاده شعر شريفى ابي بول ابي
هالي او زنه وابقا و مبارك باشك نيك ابي حاجه ايل ايد لر ابي

والاقد

- سول اكرم اقدمه موى مبارك برفه و مقصوده و ابي بول ابي مبارك
بوشك نيك ابي حاجه ايل انجوبه مجموع اوليفي هال او زنه ترك ايد لر ابي

بجا و نه شعره شحه اذنه اذا له وقره

- سول اكرم اقدمه مبارك ساهلديني هو غالدني وقت مبارك قول قننه
بو ما غني نجا و زابدي

سول اکرم اقدس مزلک نامہ شریفی ہر نہ مختلط نورانی ابی یعنی بیابا
کہ نہ ہامہ بیضیہ اولاد کدبہ فربلہ عاصہ اولدینی و فندہ کی زبے
کبی ابی یعنی ابیہ صلح ابی

— ام عبدک قولیہ —
بارک کیرکری اور زنج ابی و مبارک کوزلویت
بیاض غایت بیاض و سیال غایت سیال ابی و بیاض
خون و ابی

واسع الجیہ

سول اکرم اقدس مزلک جیہ ساندی یعنی مبارک النی و النک ابی طرفی جیہ
ابی

انج الحواجب سوانغ فی غیر قرینہ

سول اکرم اقدس مزلک مبارک فائری بای کبی طرفی کوزل او جہن او زامہ
ابی طویل و مفوی و رفیع و بربرہ صلا فی او طعہ قریب ابی و جاتقہ و کل
ابی یعنی مبارک ابروری مابینہ بایچہ الودہ کوزلوری

سول اکرم اقدس مزلک ابی ابروری ارہ سندہ برطہ و ابی کہ غضب اول
طہری خربک اینکدہ اول طرظا ہر اولوری غضب و فندہ غیر کوزلوری

افقی الصربہ لہ نور بعلوہ بحبہ صہ لم نیاطہ اسم

سول اکرم اقدس مزلک مبارک بروند فائری طرفی بدکیم و او سنی ایچہ
ابی الف ساندی ہر نہ و ابی و فندہ نظر انجہ و لہنہ اولادہ
نظر ابی کہ بروند فائری و زہی بدکیم و او سنی طرفی دوز و ادع
طرفی الجفہ صفائہ اولادہ اسم ظہ ابی و فندہ نظر اینکدہ افقی
اولد زہی حکم ابی و افق مبارک فائری فائری و او سنی
لہانی مبارک افق ساندی فائری صغ ابی ابی

کت اللجیہ سزل الخدیہ صلیع الفم صلیع الاسانہ

سول اکرم اقدس مزلک مبارک صفائی عظیم ابی و کوز ابی مبارک
بکافری دوز ابی صلف و بوس و کل ابی فم و زہی ساندی
واسع و مبارک دندری سیرک و ابجو کبی دائہ دائہ ابی صلیع علیہ و لم

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم

سِرُّوا فَقَدْ سَبَّوْهُ الْمُفْرِدُونَ

قالوا وما المفردون يا رسول الله قال

الذَّاكِرُونَ اللَّهَ وَالذَّاكِرَاتِ

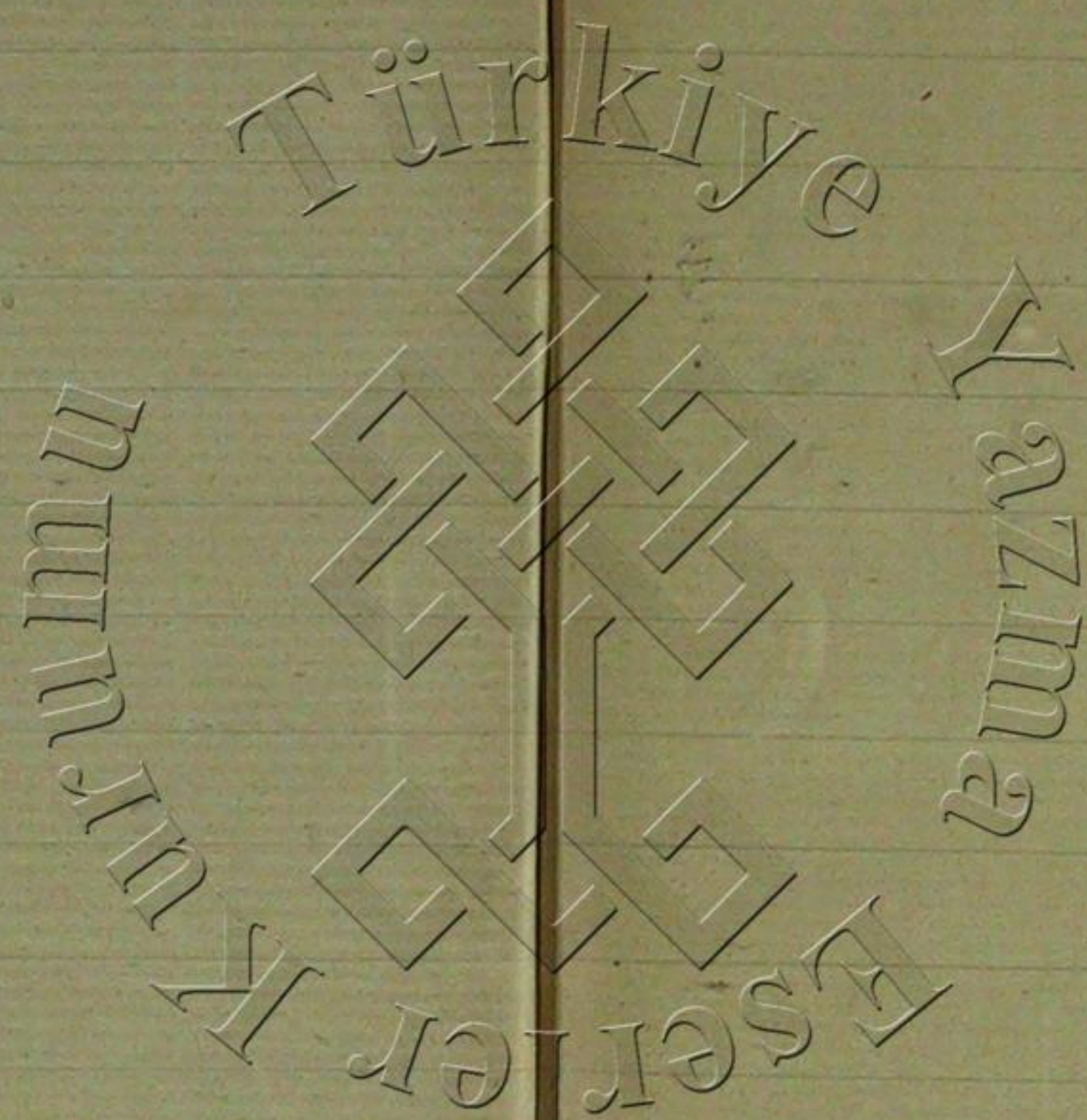
رسول با صفا بنی پروا محمد مصطفیٰ صلی الله علیه و سلم اقدس مژگان حدیث
نور به لهریزد حضرت صدیق اعظم - نبی اکرم اولی مکه مکرمه حاجه
جیل نوره واقع مزاره به کبر و بزرگی عدا به حال و ناله که بو عیدی

غار شریف پناهده کفا - قریبه اندری منجوا بگری حضرت صدیق
مطوری اولاده قدس قلب شریفی محزون اولدی - رسول اکرم اقتضاه عبادت
«هنود حاضر و بزه ناظر و بزی اشیء فقط ایله سائر لود» حضرت صدیق
«وکنه بطنه قبیله» اثر به سالت اولوب آنری شاهده آرمه و سنده بولندی مرده قریه
اند فاعل به خرج بعدالنده ظهور ابد کرده رسول اکرم اقتضای آنری شاهده ذکر
الله مداومت اوده مجاهد ابد اولدی و اوده و اوده نوقفه ابد بکنی تقابیم

واقفا ایله ذکر حق بی الفا و تعلیم پور و پور اولوقت رسول اکرم اقتضای
زاتوره و عباد صدیق رضی صدیق نیت ابدی مبارک کوزری قیالی اولدی
مالده کلمه توحیدی اوج کرده الفا ایله واقف سر «الله معنا»
ایله بو بارگت سند صدیق صفیه و اده طریقه

رسول الله صلی الله علیه و سلم غار شریفه رفیع شخصه حضرت ابوبکر
الصديق رضی الله تعالی عنه حضرت طریقه ذکر حق بی سالتا شخصه و نیت
محبت زانیه بی افاضه ابد «ما صبت الله شیئا علی صدری الا وصینه
علی صدر ابی بکر» پور و پور

60

بار غار سید البشر حضرت ابوبکر الصدیق الاکبر

رضی الله تعالی عنه

اول شیخ النبی الوثوق حضرت ابوبکر الصدیق رضی الله تعالی عنه سلام

صفه صفه گویند تا اولی

طریق عیة نقیب اکابر بنک طریق بنک حیدر حضرت صلی
اعظم اقدمه منوبه خواجگان طریق بنک حیدر بنک حیدر

صدیق اعظم اقدمه حضرت کمال ابنه اول سرور انام صلی الله علیه وسلم
اقدامه در انداخته بود دولت منوبه در سلطان صاحب دیوانی او طرد

قال - سول الله صلی الله علیه وسلم
ما صب الله نبیا علی صدری الا وصینه علی صدر ابی بکر

بنی الله تعالی بکاماله ابی بکر اسرار بالجمه حضرت صدیق صدیق
صب و تبلیغ ایدم

سول الله صلی الله علیه وسلم اقدمه غار هجره حضرت صدیق

اعظم ذکر حق بی سائنا نقبه و نسبت حیدر بی افاضه پور دی اندر دخی ذکر سانه ابنه افقا
طریق اوزره صحابی بن نقبه و افاضه ابنه پور و بعضه صحابی دخی بعضه تابعه نقبه و افاضه
ابن بکر

نسبت حیدر صدیق کابرا کابرا اولای عظام و صاحب کرام بنده نسلی اندی
نانه عب الخ الوه الخ وانی حضرت بنده حضرت حضرت علی السلام ذکر قلی بی حیدر طریق
نعم اندی اندی صدق خواج حضرت اخفا طریق بنک ذکر سانی بنک ابی بکر ذکر قلی
حیدر طریق طریق مقول اولی

مقانی انشد بنک اولی وائمه بنک علی الاطهاره افضل حضرت ابوبکر الصدیق
المنزه رضی الله تعالی عنه اقدمه زمانه جالنده اسمی عبدالکعبه ابی خاتم کعب
منا سمه اندی اندی اصبت بنوبه به جالده سابعه الکل اولی بکر بنده اسلام او سانه حضرت
نبوت بنده عبدالله ابنه صلی اولی بنک نسبه مذکوره ده جناب صدیق شریف نام وارد در بنده
عبدالل اشرف اسما بنوبه بنده و ابوبکر نقا لکبه لرید

جناب صدیق اعظم ابوبکر ابنه نقبه پور طریق عادت عرب اوزره نقال طریق
والا بکر له صلی ولدی بوقدر بعضه بنده بکر ابوبکر له مکی اولی طریق خصال حیدر
انفا و ما غنه او نویدر انگونه پور بنده ابنه اکبر بنده اسلام اولی ابوبکر در
رضی الله تعالی عنه

حضرت ابوبکر رضی اللہ عنہ افضل منک لقب ترفیع شدہ بری در عینہ - سبی
 بود اولدی که بگوید - سول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم افضل منک مبارک بود بینه نظر اید صبه « لهذا
 غنیمہ صہ النار » بوردید بقی بواللہ نارسندہ آزاد و فواید - و یکدیگر بودند ازین
 بولفہ در شہرت بودی

مناقب حبیبہ لرندہ مذکور « انت غنیمہ صہ النار » و « سہ سہ الہ بنظر الی
 غنیمہ صہ النار فلینظر الی الجکد » صبتدی لقب بولفہ عالی بی نبی صبار - او طشدر کہ
 عنایہ آخردہ آزاد و فدی خفہ تشریبید -

حضرت ابوبکر رضی اللہ عنہ افضل منک لقب ترفیع شدہ بری در عینہ - حضرت
 - سول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم مکہ در مدینہ منورہ بہ ہجرت ماقور - اول فدی زمانہ ہجرت
 علیہ السلام در صور دید کہ بخت کیم لہجرت اید ہکد - جواب و بردی کہ ابوبکر الصدیق رضی
 اللہ تعالیٰ عنہ ابنتہ اول کوند و واسم ترفیع صدیقہ کبر اولدی

صدیقہ مفاسی کبر الصدیقہ ہکد کہ اثری لہ حالہ بدو توقف نصیبہ - چنانکہ
 اول بیخ التنبؤ الوتوبہ حضرت ابوبکر الصدیقہ سلطانہ الانبیاء علیہ الصلوٰۃ والسلام
 افضل منک نصیبہ مبارک بود بورد -

صدیقہ کندی نہ اصد کذب صدور انجہ رک کافہ اقوال و احوالہ دافا صادرہ
 و سائبہ اظہار - ابد بقی قلبہ و علمہ در محقق و مصدقہ اولادہ دانہ کہ ولایت کبرانیہ
 در جہ سی بولسانہ ہو مقام صدیقہ فوقہ بودند شفعہ و کبار در جہ بوفہ -

ابو محمد التقی رضی اللہ عنہ حضرت ابوبکر الصدیقہ رضی اللہ عنہ افضل منک
 اولادہ توفیق طاب اجدل نہ اسم ترفیع صدیقہ اکبر اولدی بقی نمایاند -

و سبب صدیقہ و کل ملاحہ
 سوان بسمی باسمہ غیر فکر

سبقت الی اللہ والہ شہد
 و کنت حبیباً فی العربہ المشہر

العربہ النظمۃ النی استظل تحتہ مولانا المصطفیٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم یوم بد -
 و معہ سید الصدیقہ رضی اللہ عنہ و کانیہ قدینا لہا لہ صلی اللہ علیہ وسلم معہ بہ معاذ رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ صہ جرد النخل
 بقی عربیہ بہ مختصر مایباند کہ بدر قرآنہ ذات صباب - سالیہا ہی بی کوندہ صافحہ اید
 معہ بہ معاذ حضرت رضی حرما واللہ تریب ابجدی - سول اکرم افضل منک افاضت

بورد و صدیقه اکبره اقدس و رضی رفاقة فخره خاص فیما یرای

رسول اکرم صلی الله علیه و سلم اقدس مرهانه به ثابت رضی الله عنه حضرت زینب بوجیه
بھیج ابوبکر صدیق مدحه دائر برشی سوبدگی نعم بار رسول الله و به جواب و بیخی بپور شدیم
اوقو به رضی صدیق نفی استماع ابدهیم همان رضی الله عنه توتوری او فودی

و ثانی ائمه فی الفاء المصنف وقد
لحاف الصدوق به اذ بصمد الجبل

کانه الحبيب عظیم الرسل کلهم
صد البریه لم یصل به رجلا

توبه همان به ثابت رضی الله عنه صدیقه اعظم اقدس هندی در پی سید

اذا نکران شجوا مه اضی نفی
فانکرا فانک ابابکر با فضل

خبر البریه انفاها و عدلا
الا لشی و اوقالها با فضل

و ثانی فی النالی المحمود مشهده
و اول الناس ضمام صدقه الرسل

غار هجده رفیع بنوی الفخر حضرت ابوبکر فاضل فضائله در برابر الهی
هرکت هائمه ده انسان بار اوطن او به حق ضیفده باته و به بولن بلکم انکه بار وفادار
کر کرد که اول زهری نوسه ابجه بنیم ابوبکر الصدوق رضی الله عنه او را ده زهر مار
ایم مبتلا و طه ای که به همدون محبت و ماعنه نه کنجیه بزم الفقه نفی و برمدی

بخیج حدی بنیادی قدسی سره و به معنی بسیار خوب گوید

ای بار غار سید و صدیقه و نامور
صد دانه قدم بصیحت بارانه لاده اند
مجموعه فضائل و کتبه صفها
لیکن نه همیخته نور در کام از دها

بارانه بود که حال و نه و جانیه فاکند
تر بان در دها نه رسول آفرید و هو
نادر سیل دوست بیایانه بر وفا
صدیقه را هم غم بود از زهر دها

بسم الله الرحمن الرحيم

صدیقہ اعظم اندرون غار لکھنؤ صاحب رسول اللہ اولیٰ استنباط
«اذا خرجہ اللہ بہ کفر واثباتہ انہا فی الفا» از بقول لصاحبہ لا تجزئہ اللہ مضا
آیت کریمہ سیم تابند

ابہ عباسی وغیری مضمونہ اجماع ابدید کہ استنباط اللہ «وہی الانی
الذی یؤتی مالہ ینزکی و مالہ عندہ مد نعتہ تجزی الانباء و صہ بہ الاعلیٰ و سوف
یضی» آیت علیہ سی ہر حضرت صدیقہ نازل او طرد اتفاقہ صارت اور

امام فخری بوابہ کریم ایم صدیقہ اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ حضرت صدیقہ اقصیہ
استلال ابیہ نہرا کہ «انہ اگر علی عند اللہ اتفاق» آیت کریمہ سی حکمی اور
بواضحت اگر می مخاطبہ خدا جو وعدہ عندہ بواضحت اتفاق کرد و چونکہ حضرت
صدیقہ رضی اللہ عنہا اگر می رضی اللہ عنہا فی نفسی لا یجوز حکمی و زرم
انرا اولہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ

غار شریفہ ہیفد فتری وقت رسول اکرم اقتدر جو روی کہ ابیہ ابابکر انہ اللہ تعالیٰ
لکھنؤ عامہ و تجلی لک خاصہ
بغنی با ابابکر کا شہرہ اولیہ کہ صہ جس وعدہ جمع نامہ عامہ و کا خاصہ تجلی اید
اول وقت حضرت صدیقہ بر خدمت عظیمہ دہ بولندی کہ اول غایتہ لا یجوز اولیہ جمع صحابیہ
اقصی اولیہ

حضرت ابوبکر الصدیقہ رضی اللہ عنہ مدہ و علی ایم اللہ و رسول اللہ شایستہ
ہر قدر قندی و ہر قولی واقع اولیہ

اتفاقہ کلی صفت صدیقہ در کہ جمع مالی حضور رسول کنو کردہ «ما البیت
لا یصلک با ابابکر» و ہر سوال جو لک «البیت لہم اللہ و رسول» جوابی و ہر
بغنی الہد و اولادہ اللہ و رسولی الیقویدم جمعہ وار صہ طریبہ رضادہ بذل ایدم
و ہر صدیقہ رضی اللہ عنہ ہر مرتبہ ایم سرافرا اولیہ اصحاب بہ ہر ہر
اکا معادل او طرد انکونہ مضمون حضرت و مقدم الہل خدمت اولیہ بغنی رسول
اللائع عالم بطونہ و ہر صدیقہ صکرہ امامت کبری و خدمت عظمیٰ بہ و کلی نوی اولیہ

حضرت صدیقہ رضی اللہ عنہ جمع مالی حضور رسول کنو روہ کندی بر کمرہ ردام ہر کردہ
جمع مدائنہ اکا نشلا اول صورتہ کیر دہر و اندک لکھنؤ اور زبہ بخ و خرفہ سندہ کوریدہ

اوچ صفت کامرینہ مجموعی حضرت صدیقہ حضور در کہ استنباط ایمانی مالک اتفاق و مالک
اتفاق و تقصید بذلی ابہ جمع ابیہ اور و بود ولت بواسطہ اندک غیری مبر او طرد
قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم «ما ارادہ یظہر الی منہ الی صباء فیظہر الی
ابی بکر» بغنی ہر کہ سندہ لرا رہ سندہ ہر مبنہ نظر انجند دہرہ ابوبکرہ نظر الیہ

در که نقب و خرقی صف

بجمله صلا مع التوجه رفل الجنة « یعنی الله تعالی است او بهیچ وجه ضعیف نیست و از آنکه بگوید
 موهب اولیای بواحدند بر همه الله تعالی صلا فی اهلها اهل بیت اولاد بواحدند و موهب
 ابوبکر الصدیق رضی الله تعالی عنه سوال اینست که یا رسول الله بواحدند هر چه بر سر او است و
 و بیکند جناب نبوة صلا الله علیه و سلم بگوید ویدیدم که یا ابابکر بواحدند با یکدیگر و کل حق را
 سند موهب دور و بواحدند صلا الله علیه و سلم یا ابی سحر و یکدیگر صفتند حال آنکه اولاد بیک
 کفر و فیک یا ابابکر و اهل الله السیاق و موهب صلا الله علیه و سلم بواحدند

فصل عید و نکات منتهی محبت و ایثار احمدی در که خاتمه سوادای قلب محمد بن علی

صدیقه اکبره رضوانه علیها حضرت فخر عالم اقدس از عالم بطون به جو عند صکره اله
ظرافتی غیبیه ضعیف الحال اولدی که بنده اوست و منی نه سی چهاری الاقره نه به منی آینه
لونی که اغسال انندی که نواند بر و نندم اوست به کوه محمود اولوب بها عن حضرت
المنه اوج یاسه اولدی صکره نه مکره چهاری الاقره نه یکری منی اوستی صلی
که سی به الحجاب واقفاء و راج عالم فانی فیلسه و خانه کلامی و توفی صلی
الحفی بالصلحه آیت کریم سی اولد - به اول کی عمل بالاشجاب النعل خیر
بعضه رسول اکرم اقدس از نابونه وضع اولوب و حضرت مصطفی و وضع مطهره

افضل الخلق بعد قوامي الملائكة والانباء حضرت صدره اعظم رضی الله تعالى
عنهم اجمعين مبارك وجهه وصفاى يا صمد ومبارك الذى مرتفع ومبارك كوزلى مقوم

و مبارك صفائت ابني طهرتدي سرون و كنديري ضعيف البدن و قامت شرفي
اور و بجه ايدي فنب شرفي غيب الله و حب رسول الله ابله محروبه ايدي

انك
انك

قال صديقه الاعظم رضي الله عنه

الحج عن ذلك الادراك

الحج عنه ذلك الادراك ادراك . وايضا في رضي الله تعالى عنه
بانه عجز عنه معرفته كمال معرفته الصديقه

بنا
مو

السلام عليك يا ابا بكر الصديق السلام عليك يا هديفة رسول الله
السلام عليك يا صاحب رسول الله ثاني ائمة اذ لها في الفاء السلام
عليك يا من افق ماله كله في حب الله و حب رسول الله حتى تكل بالعباء
رضي الله تعالى عنه وارضاك الله الرضا و جعل الجنة منزلك و مكنك
وماؤبك السلام عليك يا اول الخلفاء و يا ناجي العلماء و صراني
المصطفى و راحة الله و بركاته

او
و
-
و
و
و
و

جناب غریب المعهود منه آل الرسول

سلمان ^{الفارسی} المکرم المقبول

رضی الله تعالی عنه

بوسعه صدیقته ایچنی مرد سر بنی سلمان فارسی حضرت پیر

صحب رسول الله ایدم شرف اولوب رسول اکرم اوقیزه اتما بند صکره فقط

صدیق اعظمه اخذ طریقت و نظم ذکر حق بورد

سلمان رضی الله عنه فارسی الاصل ایچمه ادناسی ذنوبه مقدسی و مقدس

اولمطه الصلوات - سوله مضاف اولدی بقی حقده « سلمان منا اهل البيت »

بورلدی

حضرت سلمان بوزاللی بیخ و دلها باره اولد بقی حالده چرینه

اونون بیخی نه نه بقدارن جانب شرفنده کائمه صایه قبه نه عالم

فانی به وراج بورد

ارتقای قریب اولد قد حاقوته دجه که بر مقدار صل و ایدری نایند

آنی هوا به صل ایدری اول صوبی نیم باشن دانه نه صایه که شدی بر قوم کلر

نه اند نه اولم نه چنده حاقوتی دجه که ایدری برینه کبردم و طیار میقیم

خانم نه و - و نه السلام علیک یا ولی الله السلام علیک یا صاحب رسول الله

صداسی کلدی ایچری کوردم که روحی مفاقت ایچمه وفاتی اوزر نه حله

باخه که صانا - سپه اویفوردور

سلمان فارسی رضی الله تعالی عنه بقدای بزدی و زیاده کوکب بوز

وا و زونه بدی ایدی البسه ازار و روا و عمامه ایدی مبارک صفات اکثری

سباه ایدی

قال سلمان الفارسی رضی الله تعالی عنه

اعمل کائنات شری واعدد نفسك منه الموفق

بقی نه جناب حق کور - کی عاص اولوب نفسی موند نه عدا بتم

بنوای اهل طریقه و حقیقت صبیحه

قاسم به محمد رضی الله تعالی

الاعظم

جناب قاسم به محمد به ابی بکر الصدیق صاحب العلوم النافعة والخیرة
حضرتی بدست جیه صدیقه ند و در نجیب کنتی امارت نایب
وفضای سیم دند زمانت قدیدی ایدی نسبت ارازی سلمانه قاسم
رضی الله تعالی عنه حضرتین در

جناب قاسم به محمد حضرتی بوز سکر تاجکده انتقالی دار عیسی ابد
بفتح شریفه متواری تالار رحمت اوطد

جناب قاسم حضرتی اسرینری و بیاه صفائی و قره کوزلی و
صفائیک ایکی طرفی آن و بوی اوزونه ایدی و مبارک الله سجد و شایسته
بر خدمت بقی نور و اریدی و هفت الله به بائی اگری ایدی و کوز لرینک بای
دائما جربانه ایدی

حضرت صدیقه اعظم اندرزه منسوب اولاده طریقت علیة نقشبندیه
نسبتی قاسم به محمد به ابی بکر الصدیقده امام جعفر صادقده اولادی

مقسم فیوضات صفایه امام جعفر صادقده

رضی الله تعالی

الاعظم

امام جعفر الصادق الزائم فی شاهده الخالی حضرتی سلمه طریقت
نقشبندیه بستی مرد و لیست در والده لری ام فروه قاسم به محمد حضرتین
کریمه بد جناب امام جعفر صادقده اولاده قاسم به محمد به ابی بکر الصدیقده حضرتین
طریقه حقیقی اهدا بخت آنگونه « ولدنی ابوبکر صریقه » بجز صه و هو
و معنوی اعتبار بصدیقه اعظم رضی الله عنه حضرتین اولادنده اولدیقی طریقت

جناب امام کندی بدری امام محمد باقرده و آنردی کندی والد کزیندی
امام زید العابدینده و آنردی کندی والد شریفی امام حبیبه حضرتینده و آنردی
دخی کندی والد بن کوار لری امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه و رضی الله عنه حضرتین
طریقه جهر بی اهد و تقاطی بوز صدور

امام جعفر صادقده اولاده نسبت صدیقه اکبر صاحب نقشبندیه نسبت
علی کرم الله وجهه دخی طریقه سائره صاحب و اصل اوطد الهی بنه منزه اولاد
سلمه جوت نقات و شرف و عزتده اونوری سلمه الذهب و بکدر
ساون حضرت امیر ابله ساون حضرت صدیقه جهر ابله دولتی امام جعفر صادقده
حضرتین صبرم اماند

امام جعفر صادق علیه السلام حضرت ابی القاسم علیه السلام و بر وایند که با شنده ای که
بوزق و سکنه بخندد از نخل ایام نخله فان عطرانک بقیع جنت مال اولوی

امام جعفر صادق علیه السلام حضرت ابی القاسم علیه السلام کفر و بوزق و جسم
شریفی نورانی و اسی شریفی بوی که ابدی و کثیرا علم ابدی

امام جعفر صادق علیه السلام سید پور صدر

به قولی الله تعالی و هدایت و عظیم اینم ذکر اینم هو تعالی اول خود علم و اوست
ایم عقوبتی تا خبر ابد

۴۵
سلطان العارفه کرامه الاستغفار
لهب سامی جناب بایزید بطامی
قدس سره العزیز

سلطان العارفه به کرامه الواصله ابانید بطامی قدس الله سره العزیز
حضرت بک اصل اسدی طیفور و پیری اسی عیسی در

جناب بایزید طریقه امامی و حقیقت پیری و شریعت مقتدای و فقهی
صفتی ایدی خراسنده بطام قبه سده بوزالقه با خود بوز سکنه سکنه سکنه
قدس سره عالم شود اولی غیبی معراج و مکرر

سلطان العارفه ابوبکر بطامی حضرت بک تصوفه انبای امام جعفر
صادق علیه السلام حضرت بک و انزل تریخی امام جعفر صادق علیه السلام حضرت بک
و هایتانند و نقل صحیح اینم تا باشد که شیخ ابوبکر بدک و بودی امام جعفر
صادق علیه السلام و فائده که در جناب بایزید تصوفه پستی در شیخ راعی اندک دفعی شیخ فرام

ایم دفعی سید ابوالفضل ایام دفعی سلمان فارسی ایام دفعی صلیه اعظم رضایه عنقه حضرت بک

جناب بایزید بطامی سرت صرهای معرفت و مخمور شراب محبت ابدی
ایچیم جیک شراب بو شراب که ساقی شاهد غیب و نایب فیضی لا یدر
صیو علوم لدیده نه نوسه و صرهای از واه مغویه و نه نعت و مدلهای اینر
مدحظم ما سواد نه خلاصی بولور

شراب محبت ، نغمه ابدیت مرآت دلی لوامع انوار قدس به ابد - و شمه
ابد و حب عکس نغمه اسرار ازل و ابد به فارسی قابل قیود - و اندک وقت و حال
به وجه صافی ابد که مطلقاً خواب غریب محو اولور و در روی کثرت تجلی و هدیه
قنا بولور -

جناب بایزید الهیوند ایکنه انچه بهیج نهی شصتک او بهیج کوفی
تر بخدا و نعم ها و دانه عفی اولور -

الهدیه بایزید همه آگاه « ای »
مصرعی انچه در به تاریخ دوستد - قدس الله و نفعا بهر کانه و فیوضاته

جناب عبد العارفیه بایزید بطامی حضرتی غراب قنا اولدی عالم سوی
دجید -

یار هر آورده ام تا الهامه در کج نوبت
بنی و حاجت و عجز و نیاز آورده ام

سلیمه العارفیه بایزید بطامی قدس الله سره العزیز حضرتی بویزید
اوفور نهی حاله ابد علمه و علمه ضابطه نه کوچ بر شی بولدم

و سور مشرکه اولیا الله محبت این که کما ده محبت اینونر جناب صمد اندک قدس صافی سره
نکته است که در نظر بورد ده کما مفضلت ابد -

جناب بایزید بطامی حضرتی مبارک لوی با صمد و مبارک صفای
سیرک و بوی او و نه ابدی و شقایق شریفی ابو بکر الصدیق رضی الله
نعالی عنه حضرتی بوی ابدی

جناب بایزید بطامی قدس سره بورد مشرکه

صفت اکثری بود بایزید کلوب بکشد بیدر و الذائب اولاده حضرتی الهی طاعتیدر

سرمه صرهای عشق و حقیقت و سکرانه باره عرفانه و محبت -

جناب شیخ السیوخ ابوالحسن علی به جعفر خرقانی
قدس الله سره العالی

جناب شیخ ابوالحسن خرقانی بوسعیه حبیه نقیبه ده بهیج کوفی صافی
نصوفیه انتصاب به العارفیه ابویزید بطامی حضرتی بویزید کوه نیلوی ابویزید کوه نیلوی جناب بایزید
ر حقیقت نه حدت صمدیه صکره در

مروید که حضرت شیخ تربیه بایزید به کینیکی رحمانه ایاوه او زره طوره ره
وظیفه زیارتی ابفاده صکره ای بار خدا بایزید به عطا و بحیه و اکا

پور راجه لباسی صرفند نه بر نصیب ده عزت و جلالت ضعیف نه ابوالحسن فوکه احسا
والباسی اجم « و بد تصرع و باز ده بولعه عودت اب روی و آتای عوزنده نه
تریفه باب ۱۵ اصلا رفعتی و قوری و توباید سینه صباح نماز بنی قیلادی
اوه ایکی نه هکده اتاره و حاجه حضرت بایزید ایم خدا داده کلوب شرطه رفعت
ماور اولی

حاجه شیخ ابوالحسن علی به جعفر خرقانی حضرت بنی فوکه بر بنی ده ابو
انظر ترن لوسی و واند رضی شیخ اعجازی و واند رضی شیخ محمد صفی و واند رضی بایزید
بطامی به در

حاجه خرقانی قدس سره الصلوات حضرت در به پوز بایزید به تاریکده عاتورا
کیمی ای حال ایله ابنی صال کوفی ساکبه کجوه جنات اولدی قیر شریفی بطام مضافه
خرقانه نه در

حاجه ابوالحسن خرقانی حضرتی او ته بوی و کوزل بوزنی و فخرال نکی و بوی
کوزلی و لکله الکی بر زان عالیه رای

حاجه خرقانی حضرتی بکویه الصلوات عودی نه تی بکرده یعنی ان ایکی

خود و بد بکره ای شیخ نه سه سیم پوز روی که « بکره کل که همه انده اندی بادی اولم »

و پوز متدر که « صوفی اود که پوز اولم یعنی فنا فی الله انجمله اولم » و به وید که
صوفیه بوفلفه

و عطفه خواجه به صورتی که صدقه نه در پوز روی که صدقه اود که کوکل
نکلی به یعنی کوکل نه اولدی سیم

و عطفه خواجه به صورتی که اخلاص نه در پوز روی که لهنه بی که الله ایچمه
ایتریه اخلاص و لهنه بی که فاعله ایچمه ایتریه به بار

و پوز متدر که لهر که بکره ایم صحت اینیکر که سز الله دیه سز اول برغیری سوز
سویه

و پوز متدر که غصه طلب ایچمه که کوزل نه ظهور که همه تعالی اخلاص باری سوز

و پوز متدر که وارت رسول تول که در که اند فاعله اقتدا به اول که در صدد که
ما غدر بوی نه فاعله

توانه رجب الصمدی مولانا
خواجہ ابوعلی فارمدی قدس اللہ
سره الہزیر

خواجہ ابوعلی فارمدی حضرتی در حال صدقہ بماندہ سکنجید رکنہ سی
ابوعلی در نام شریفہ فضل اللہ بہ محمد در طوسہ فارمدی و بطنہ و تہمتی
متابعیت پیوستہ و زمامت قطعی ابدی تصوفہ انتہای ایک طرفہ در سہری شیخ ابو
القاسم کرکائی لکوسی بہ در بری در شیخ بزرگوار ابوالحسن صفائی حضرتیم در

جناب خواجہ حکایت پور مدد کہ بر مدت شیخ ابوالفتح کرکائی حضرتیم
خدمت شریفہ لرزیدہ بماندیم عفو و شوقم تراید آیندہ بطنہ شیخ ابوالحسن صفائی حضرتیم
خدمت شریفہ لرزیدہ واروم ہمدہ اقدوسہ فیوضہ فطراطم

خواجہ ابوعلی فارمدی قدس سرہ ہجرت پورہ ۶۹۷ در کربلا پورہ
بی نہایتی ترک عالم ناسوت پورہ شد

خواجہ ابوعلی فارمدی حضرتی اور نہ بویع اسد بکری چاتوہ
فانی بہاد کونہی ابدی و فم شریفی واسع ابدی و کبر الشفقہ ابدی

۲۸ غوث اللہ فی مولانا
خواجہ بیسف لکھنوی قدس اللہ سرہ
العالی

خواجہ بیسف لکھنوی حضرتی اصحاب قلب سہم سندہ لغویہ سید رکنہ سی ابو
وہب سید ری ابوب بہ بیسف بہ حبسہ التکداید خواجہ حضرتیم تصوفہ انتہای ابو
علی فارمدی حضرتیم در متابع و فطرانہ اولیہ کرامات و مقامات متوازد

جناب خواجہ لکھنوی فرزندہ بوزخرد قدس سندہ ۶۹۰ در کربلا پورہ تاجیکہ
و بنا بہ کلمتہ صاحب حال و فانی اولیای لا معینہ ابی بلکہ مذہبی خفیدہ عظمای
براندہ انتفاخ ابدی و عطر و نصائح عظمی متفحصہ پورہ مدد ۶۹۵
لکھنوی در خدمت اقدسہ و ہمانہ اورہ نصیب تربتہ اولیہ ارکانشہ مدد
مدیدہ صمدہ امہ النجا نامدہ بر سریدی عبد بار کربئی مروتہ نقل انجندہ رز
جبار کربئی مروتہ در المنہ پید نہ زبارہ سجادہ نشہ جنت و اساد اطلتہ

خواجہ بیسف لکھنوی حضرتی بغدادی بکری و ہجرت شریفی ضعیف
و کوہیت ابدی و مبارک صفالندہ پیاہہ وار ابدی لکھ و تقوادہ امام
اعظم اقدوسہ بکری ابدی شد

جناب خواجہ بیانی ابویوسف بیسف بہ ابوب لکھنوی حضرتیم سوال
آیندہ بلکہ بولطائف جلیلہ بوزلیم نقاب عکس طری و فضاہ بزیفہ لم کہ سلاقدہ عالم ظم
بوقد بکری لکھنوی پارسہ مفارہی نظار معارف آگندہ قرائتہ ابدی

کبد و بد فاری کلیمه یعنی کرد که هر نفس حضور و آقا همان ابد صرف اولی

۲ « نظر بر قدم » کبد و کلمه و هر چه در نظری قدمه اولی ناکه اند نظری
بر آند و اولی و بقیه همه بره نفس اینجه

۳ « ضرر و طه » صفات حبیب و بشیر و نه صفات مکتبیه و صفات
و همه در صفات حبیب و انتفال ابدیه

۴ « صفت در انجمنه » یعنی کما هدره خانه ابد باطنیه و در تعالی ابدیه
ذکر انتفال و انده استند و بر صریح ابریشم که ذکر کف غلبه سییه باز
کبد نیم هیچ بر سوز و آواز استنبه صفات بری بریم سولیدگی و در درلو آواز در کف
و کبر کور بنو

۵ « باز کرد » مانند فعل ابد و کردنه عبارتند و ذکر فنی ابدیه
ساقی ابدیه و حبیبی فتنه صبر ابدیه ذکر و نه مقصود اولی که کمال لکیمه صفا
و تقاضای و نه محبت و نطق و صفا آقا اولی اگر باب محبت و صفت بوا کما هدره حال
اولی خلاصه ذکر حال اولی

کبد کل صفا سحانه و تعالیه آقا اولی ذکر کف مغزیه اهل دل و صفت
صفت بوا کما هدره صفا اولی طریقه اولی که ذکر انتفال کوسنیه و ذکر انتفال و صفت
آقا اولی و طریقه اولی که نفس کویکی الفص حبیب ابدیه و در اغنی و در اغنی و در اغنی
و در حله با ابدیه که نفس در و در فنی نیک اولی

صفت دل سون مدر که در آندنه عبارتند که هر طریقه کید و در بنای و مصالح
و بنای لکیمه از فخر ابدیه و طریقه الصبر بر لری و کوهلری و نجام علی سبب انجا کما میر
آنی همه فکر کردیم بر ابدیه و صبور صورت اولی و در لری ان یاره سه
موجه ابدیه و آخر ذکر انچه مقول ابدیه

۶ « باز گشت » ذکر کوهلیم ذکر ابدیه اندک خضره به کوهلیم دیکه « الی
انت مقصودی و رضای مطلوب » یعنی با ابدیه هم مقصود و سینه و سینه
صفا کدر بر ابوکلمه باز گشت ابودنه و بر امدنه هر طریقه کلنی نفس ابدیه ناکه
و ذکر ذکر فانی فاک باز گشت صفا سحانه و تعالیه و جو عده عبارتند

۷ « نگاه داشت » بر موافقه هوا هدره عبارتند و سینه که بر رنده بنی
کره ذکر ابدیه خطری غیری بره کیده

۸ « باد دانت » ص ۵۵ سجانه دره و اما ا ک م اولفده عبارتند دروه
و و عباد طیفی اورده حضور بی عبت عبارتند دره نمیدانم در باد دانت و بند
ص ۵۶ کوکله ص ۵۷ زانی و ا ط م سعه حال اولور

« و قوف عدوی » ذکرده عدوی رعایت نه عبارتست از اصل مفهوم
 ذکر قبیل - عدد رعایتی بر فائده نماند و دره او نورید - ذکر می چو در وجه شرط و کلام
 هر چند در بر سه مفهوم و وقوف این وجه ذکر کرد تا که الفافه مرتبه اوله تا
 نقشند مقننای پور مشرکه و قوف عدوی علم لدنیه اول مرتبه سید - بهیچ مقنن
 قریب و علم لدنی اول مرتبه در مقننات اول

۱۱ « خوف قلبی » ذکر معجزانه دره الهامه اوطقد بر وجهه که کوکله ص
سجانه و نفاط دره غیری بهیج برسی الطیم و به حواس دره اورد که ذکر صنوبری الشقل
اولاده و توکل دینه ان یاره من قوجه الیه آئی ذکره مفعول ابده و زکریه و مفصل
ذکر دره غافل و ذالهل الطیم فوجه ذکر دره خلوصه مقصود و خوف قلبی ر

خواجہ عبدالخالق قدس سرہ قدسیدہ صکرہ فالانہ در نہ ضمیمہ سندہ
 بی خواجہ عارف ربوکروی حضرت مرید - خواجہ عبدالخالق البغدادی حضرت نوری اسرار طریقی نقیر
 و کھدیب و فضیلت و تہذیب اخلاقہ و آثار کتب و تالیفات معارف و مذاکرہ ایام سر و محافظہ و تدبیر عیال
 ضمیمہ ماریات و بیوہ رضی و کتب سندہ صکرہ بطریقہ ارباب کمالی دھن اوقاعہ ہم مراعات اولاد و بیوہ و جہاں طریقہ حقیقہ خواجگانہ
 خواجہ عبدالخالق البغدادی حضرت نوری قدس سرہ خواجہ عارف ربوکروی
 سر ملکہ خواجگانہ ایام نقیبہ
 سبب اولاد -

خواجہ عارف حضرت پت جوہ معراجی شہر خواجہ عبدالحق لودھی حضرت پت
میانہ نہ طول مدت خدمت بولنے و سکرہ بوز فروہ نہ دی برہیان اول شہر

اول صاحب کلاوت مولانا خواجہ عارف ربوکروی ۷۱۵ ہجری بوز اول
بہ نہ لکھ پشتران عالم ناسون ایم ربوکرو فریب نہ دیہہ فال عطران اول شہر
نہ اندہ مضحکہ

خواجہ عارف ربوکری حضرت پت مبارک لونی یا صلیقی فریب نہ فاش نہ
ایہ و مبارک بوزی نہ اول نہ آئی کئی ایہ و صد و عید کئی ایہ لکھ سی
بابیوری مبارک کوزلی بول و فاشی ایہ و مبارک لونی اور نہ ایہ

۷۷
منع کمال صوری و معنوی خواجہ محمود انجیر فقوی
فدی سرہ الفدیہ

خواجہ محمود انجیر فقوی رجال سہ خواجہ طابہ میاندہ اولہ ایہی ذات سہ
صفا نہ خواجہ عارف ربوکروی حضرت پت خلیفہ نہ خواجہ محمود حضرت
شہر بخارا ایہ قریب ایہی خلیفہ نہ مفتح اول شہر دو کربل ایہ مقول اولہ و جہ
معبشرینی او بوز نہ قول بوز نہ کرمان و خوار فی لایعہ ولایہ و نہ
ہجری بوز اولہ بہ باہور ۷۱۷ ہجری ایہی داہن بوز نہ در فریب مبارک
ایہی نہ در

خواجہ محمود انجیر فقوی اور نہ بولی باہر نہ کلی سہاہ صقال کوزل
بوزلی کوزل برونی و مبارک آغی واسع و باہر عمامہ لی ایہی

والہ محبت مولانا الفی
خواجہ عزیزانہ علی الراہنی فدی
سرہ الفدیہ

خواجہ عزیزانہ علی الراہنی میاندہ خواجہ طابہ اولہ و صیغہ خواجہ
محمود انجیر فقوی حضرت پت خلیفہ نہ بخارا ایہی فریح صاف نہ لایہ ام نہ

ناصیه چون بر قصه ده دیار کلمه سحره طریقت عید اصحابی می باشد
«خواجہ عزیزانہ علیٰ رضی اللہ عنہما و اولاد فخری کن» «خواجہ صاحب» و حق و پورا بدی
مدد لفظ تحصیل ایچونہ ہولالہ صفتہ مقول اولور لروی

جناب خواجہ عزیزانہ حضرت بوز اوفوز می باشد اولدین عالمہ «۷۱۵»
بی بوز اوفوز بہ نہی زی الفقدہ نہ یکر می کزجی و دوشہ کوفی بہ الصلوات
عاج معاج لاهوت اولتہ فیر مبارکی خواجہ زمرہ در

جناب خواجہ عزیزانہ حضرت مبارک بوی موزوم و صاحب الاعضا و طہار
ہا و تانی عوام ہا و تانی کنی ابدی

خواجہ عزیزانہ حضرت بہ سور و بہ کہ اچانہ نہ در جو کوی گزیدہ
و پوسنہ «بفی اوزیلوب اولاسکی بفی ماسارہ کسلوب ہفہ اولد عقلمہ
خواجہ حضرت ہولی اولد بقندہ صفتہ مناسب جواب و میری

المفضل علی اللہ و ملا سواد التامی قطب
الاولیاء ابنی محمد بابا السامی
قدسی سرہ العزیز

خواجہ محمد بابا سامی طریقت خواجہ عزیزانہ اوفوز و زجیر خواجہ
عزیزانہ علی الراضی حضرت بہ صفتہ سدر مدت مدیدہ پیر و شہ فخرینہ
حضرت بولہ روفہ فوائد عظیمہ و فیوضات کثرہ ہا لایمندر

بابا حضرت بہ نام نہ فریدہ مولد و مدفتری اولانہ سامی فریدہ
اوقافہ بر باغی و ایبہ لالہ آئی کندی مبارک الہ بودار صہ و آئی بودامقدہ
چوہ اکلور فالور لرمہ فکمی بواجبہ کہ ہا و کیفہ غلبہ سندہ کندہ کوی و
مبارک الہ بجاغی و و شرمہ اول غینت ہالندہ اکلور فالور لرمہ

خواجہ محمد بابا سامی حضرت ہا و بی بوز الایبہ نایندہ عالم عصایہ ہوت
پور و بہ بدہ ساسدہ و فیہ فان عصانہ اولتہ

خواجہ محمد بابا سامی حضرت اوفوز بوی کوی بوزلی اسد بزی
ابدی وجہ شریفہ علامت و ابدی بفی نور الہیہ فطر اولتہ

منع المعارف والكمال سید السادات

سید امیر کلال قدس سره

الغزیر

سید امیر کلال حضرت مولانا محمد باا ساسی حضرت بنیان احمدی و افضل
صفای سند - زمانت علماء و اولیای مبادی علم تربیت و طریقت و معارف
عائز قصب السبق اولیای ترقی سازنده در پیروان ایدی من و لادنی ساس
به فرسخ مافره واقع سوفا - نام جده در کتبش هو علی کمال صفت موقوف
بخار اهل کلال دیو هو ملکوتی و برادر

سید امیر کلال حضرت بکر بی مقداری مولانا محمد بنیان حضرت بنیان
بوفت - لهر لقه و سینه و نجینه کونری مولانا حضرت بنیان صوفی و مدینه نجینه سوفا
ساب و ارب کلور سره

سید امیر کلال حضرت مولانا محمد باا ساسی حضرت بنیان تربیت مرتبه تکمیل و
ارتاده ابرشی به رکنه خدا فکانه قدس الله اسرارهم طریقه به وجه موقوف ایثار
به قدر انوار احواله مطلع و کل ایسه

سید امیر کلال حضرت ۷۷۷ بی بون نجینه ای ساسی جمادی اول و اول
سکرتی نجینه کونی صباح غازی وقت انتفال و سوفا - ده مذهب الطاف و اول
اولی

سید امیر کلال حضرت بنیان مبارک فاشری چاق و بوی اوز و
قولی او نه نجینه و مبارک کونی اسرار بی و مبارک صفایک معصه محمد سره
بیاضه و ارا بی و قواضی و تذلل صافی ایدی اعتقاد و عقاید کی ستره
صبا ایدی کتب بنده ای به بی بی صفا - اولی

امام الطریقه شمس فک الحقیقه ذوالقصر
الجارى والنور اناری المرقباته نقیض
محمد بن الدببه الاولی النجای
قدس الله سره العالی

الهدایه بنده دلیله و رجال الله مبادی سر بنده مولانا محمد بن الدببه
نقش حضرت بنیان به طریقت حقیقت اوله النجی دان جلیله - خلقه ایصال
فیه ایچیه کعبه طریقت هدیه عنایت یو طر - ولادت بالهر العاد
۷۱۸ بی بون اوله سکرنا نجینه بخارده قصر عا - فانه نام فریه ده واقع الخ

نظر قول خواجہ محمد با سید و قول بولشد

خواجہ محمد با الدیہ شہ نقیب مقتدرہ تعلیم طریقت ^{عبد القیوم} کمال
مقتدرہ شد۔ لکن بحسب الباطلہ اویس۔ تربیت و احادیثی خواجہ عبدالحق
الفی وانی مقتدرہ شد۔ و حاجت شد۔ مآلہ شد۔ کلمات کبر و واقع واقع
اولیہ و سید امیر کلال مقتدرہ شد و اصل اولیہ آثار تپو۔ شد۔ و
آثار تپو۔ شد۔ و سید امیر کلال مقتدرہ شد و اصل اولیہ آثار تپو۔ شد۔ و
نفسه او۔ شد۔ ذکره مقول اولیہ۔

جناب خواجہ محمد با الدیہ مقتدرہ نقیب اطراف شد و جود نقیب شد
بری کنای طریقت شد۔ و اولیہ اخوانی لوح و در شد و محنة الله نفسہ ابد کرد
و جود نقیب شد بری دفع نفسہ اخباری لوح و دل شد و ظاهر
اب جب اسم ذات اولیہ الله ذکر به استقام وانی نظریہ و تصویر این کلام
تکلم و بکلام۔

معنی نقیب آنه باشد
که ز دل نفسہ غیر تراشد

نفسه الله بصفی دل
بقا و دیو طاص و واصل

نفسه بند و بروج دل از ذات
محو شد و نفسہ موجودات

و جود نقیب شد بری در کمال دل شبنم شد الله اسم هدی
نفسه و تصویر جود نقیب لک صفت آتای کنی کالنفسه فی الحجاب
اولیہ اول صفت اربابک بری دفع هفت با الدیہ اولیہ نقیب لقب
اصبی ایام سرچند اولیہ

نوفقه نقیب از اجمه دانی
نوشکل یکبار از اجمه دانی

در هفت سبزه داند قدر باره
توفیقی قدر باره از اجمه دانی

شاه نقیب قدس سره یو۔ قدر که بنا و ج کماله ابدن طریقه صفه سلوک
ابنک اما بنم هفتم جمیع ماسواده کجوب هفت نعل مقتدره واصل اولیہ ای بی اول اجده
هفت نعل لایع غایبی ابی بک بنی جمیع ماسواده کجوب مقصود ابی شد بری
جناب شاه نقیب او به کوله باشی کجوب قلوب الله تقالاده

آسان و سهل به طریقه ابتدائی که البته متصل اوله دعای مفعول اولی ^{طریقه} صحابه کرامه مقام
طریقه عبیده الام واحسانه اولدی

نسبت عزیزه محنه الله نخعی بتریب و بطی و به آله هاک بر کمال بخایم
نتر و الفا جو به و نند هاک یکی فیدر نه فاون و علقت و نیا به مع او لایک
نصف و نریه ایم غل و غده و کد هان ماسواده یاک اب به هواجه شغل کسا
حضرت شاه نقشبند محمد با الدیه در بنیم و غیره در
که که در بتریب و بطی زدند
نوبت آخر بخارا زدند

از حفظ آیه که نشد بهر وضو
جز دل به نقشه نه نقشبند

آیه که یاک نه هر جا بود
مقدمه آیه خال بخارا بود

شاه نقشبند حضرت علی پور قدس که طریقی بر وضع او زده وضع ابجد هم که
اصحاب کبار یعنی هر می اکبر اولاده الحائف طریقه کلونه

به طریقه علیه دره مفعول ذات الی من شایم دوام حضور به کبریا مکتبه
مصولی که فیه صحابه کرامه بود اهلان تصویر اید لرودی

شاه نقشبند حضرت نربک طریقت شریفه نربک کبیری فیه ایم دوام توجیه
و فیض مع سبحان و نعل حضرت نریه توجیه در وضو کوری صلا فطه ایم ذکر کبر در و
فرائض و سنه مائوره به اقتضا ایم لهر شبه اکل و شربه و لبی و مکه و مائوره
در عارانه نوریه عابنه و هوا طرده حفظ قلب ایم و شیخ مقدانک حضور
و غیبت و عابنه آداب ایم در

شاه نقشبند حضرت علی پور قدس که طریقت او به عبارت طریقه
سلوک شریک ادب مع الله ادب مع رسول الله ادب مع السیخ
اولم او زده اوید

ادب مع الله سالک ایچو نه عرشه و نشه قدر موهود اولاده بناله
کافه فی الله تعالی صلواته ابندی جهی الله تعالی آسانه عزیمت با سه فویدر
بونیرک کافه فی فنا صفتیه موصوفدر اغفارنده بولقد نه عبارتند

ادب مع الرسول سالک می اید و کندی «فانی صوفی بحکم الله»
مقامه اب پسر مکه

اوب مع الشيخ الله تحت نائب رسول الله صلى الله عليه وسلم وعنه
ما هو بولس في اعطاء رده بولس و تحت مضمون وعنه نطقه وتريه رعاب
انجمله عبارته

خواه صفته به صورت مکرر طریقه زده ذکر جهتی و صفته و مکرر و مکرر
 جو مکرر طریقه زده آنرا بوف - به هم صفای طریقه صفات را آنچه بظاهر
 باقی و باقی باقی ^{یعنی به هم ظاهر و باطن صفات را آنچه باقی و باقی} است اندرونه توانا و بیرونه بیابان و سه
 آنچه به بیابان و سه کمی بود اندرونه

خواجہ حضرت میرزا محمد رفیع صاحب دہلی
میرزا محمد رفیع صاحب دہلی

خواجہ صفیری جو مشرکہ فقہ و ہجود ترویج کے ما افریہ طرفہ است
بقیہ جز بنک اہنیہ - وریہ فصو - اعمال ہلال مجبور

بعضی وارثان و بنیان و هائیکه کوره لهر کرده معهود اولاده صفت زبیدی
بعضی انجمن به افره طرفه - نکه نفی و هو ربنه و صفت کنی افضا - بی انجمن و قوه
اعمالی کوره ملک ابد میرا اولد -

خواجہ حضرت پور شد رکہ طریقه صاحبیت و در حیات شریف
و شہادت آفت و ضبط در محبت ان و محبت در محبت بشرط نفی بودہ در دیگر

بسی بزم طریقت صحیفه - خوانده شهرت وار در و شهرت ه آفت وار در
 نصیرت جمعیت ه در صحت و فی احوال و هر بری کندی نفی و آخری ایضا بدوب
 زانی و کرده افلا سر لطم صحنه در

صحبت هم صادر است نقد و مطلقه مدد مندر بر عت اولو کرده عرفه
تکثر مدد من و طول بته دبر

دویم آنکه سبب صحبت جنبند - قول که که اخضر او صافند - صلاحیت
و معرفت کی آفت جانها را باند - همه عاقله متفکره اوله - شکر بیخ لازمند -

صحت صحابه پورنده استفاده آساند - و آنرا که بی صحت و مجاهده
فنی و معاشقه حاصل او شد - بوندن آنری هادی هضم آید و موجب شربت هضم
بجسود - و دیوانه گشتن بجهت کجاست - هر صندره هضمه با بالندان و یا
بالواسطه تأیید و عنایت در صندره و الاغابی بالجار و بارنده فر و با هضمه
نموده باله تعالی

تا نه نقشند حضرتی چو رعد که اگر بوطریق کمال برسد بهر جهت
صحبت ابدی خبر و کلمات یوسف اصل اولی است ابدی که اما مدد من و مداومت
اجابه صفی بنی اولی

خواجه حضرتی چو رعد که دوستانه هدایت خدای سبحان را بهر جهت
اجبه در آتای صحبت کند و کمال و افضال را بهر جهت و کمال و افضال را بهر جهت
ایده و اندیشه تفاوت و ترفیع و مبداء بهر جهت و کمال و افضال را بهر جهت
صحبت بنیت عدا ابدی

صاحب طایفه حضرتی چو رعد که طریقه عبادت و تقاضا
صفت در ذیل متابعت حضرت یکتا صلوات الله علیه و سلم و دست و اقدام و آثار
صحای کرام کردند و در بهر طریقه بانکه عمل فوج بسیار است و رعایت
متابعت سنت کار بزرگ هر که از به طریقه عبادت و بگرداند فطر و بهر جهت

بسیار طریقه عبادت و تقاضا است رسول الله افقا و آثار صحابه
گرام افقادر به طریقه اعمال فیه فوج کثیره به وسیله در اما رعایت سنت
کوچ به حضرت به طریقه که هر کس که بوزیر و بهر جهت فطر و بهر جهت
نقش شده غیره با آنکه در هر دهر

تا نه نقشند حضرتی چو رعد که مرا طریقه عنایت کرده اند که در راه محرومی
بنت یافت بسیار است بفضل الهی فیصل بسیار است و در طریقه
ما بحال نه بنت با نایع سنت و عمل بعزیز کامیابی میشود ما قضایا بنم ما

مراد از این

بسیار به طریقه عنایت چو رعد که اندک محرومیت بود - سالک بود
طریقه فنی و فوائد کثیره بود فضل الهی ابدی فوضان کثیره به نازل اولی
بزم طریقه عبادت عباد بود اتباع سنت و عمل بعزیز بنت ابدی مراد از این بسیار
بزم قضایا بنم مراد از این یعنی بولد بعزیز فوضان مرانی نامحصور اولی فضل یعنی
عمل توانی از به اولی زبانه با بند و بزم مراد از این یعنی فخر و مجتبی
بزم البیت هدایت بهر جهت ابدی

و خواجه حضرتی چو رعد که مرا آنکه کرامت کرده اند که بواسطه صمد بلا
بر گردد و بدو لها بما النبی کید

بسیار بهر قول کرامتی عطا چو رعد که بدین واسطه صمد کبر و درین دفع
اولی بدو لها بما النبی کید

مضاج قرائته الاسرار قطب الافطال الشیخ

محمد بن خاکی المصروف بعلاد الدیة

المطهر قدس سره

خواجہ علا الدیة عطا

حضرت بنک اسم شریفی محمد - اصلندہ قور زلف

ابن خاکی مد - بر بنک برندہ تحصیل علم مقول اولند - خواجہ علا الدیة عطا

حضرت بنک عطا الدیة حضرت بنی او غلغله قبول و صکره راعاد لوه شریفندہ ممتاز

چو - مند -

خواجہ علا الدیة عطا حضرت بنک انوار ولایت و اما لکھنوی علم

علی وجه الاقم ظهور بولوب همه صحت و صه تیر بریم هو فطابیر یا بقاء بعد

و نقصانده بیگانه فرب و طاکه اید بر و تکمیل و اکمال مرتبه شایسته

خواجہ علا الدیة عطا حضرت بنک مرصه اخیر لرغ همه عاتق حضرت

خواجہ لکھ عالمی را بولوب توانیم - سید لکھ مرضی صه بکانه بنت

کرنگستی دل در بانه از

فصل جلا ترا لکھ بکتاب می

چو - مرصه اول قدری مرید -

بسی صه سجانہ و نفا لاند غنائی و خواجہ علا الدیة حضرت بنک نظر و لکھن

ابن اکبر مدار ایلم همه عالم مقصود حقیقه و مرتبه ولایت و اصل اول و لوردی لکھ

صه سجانہ و نفا لاند حضرت بنک بولوب - ضایع بوقدر -

خواجہ علا الدیة عطا حضرت بنی چو - مرید و کم اند راج غایت درایت

خاصه طریقه حضرت خواجہ است بر نوبت از تصرف بپنیر خدا کم در اول صحت شریف

امه صلی الله علیه و سلم دلای صحابه چشمه حکمت و افق صیقل از اولیا و لکھ سول و نسل

و تصرف و نسبت شریفه نازمانه دران باقی ماند

خواجہ علا الدیة عطا حضرت بنی ۸۰۰ سز بوز ایکی سنه سی - چند یک صیقل

جلا - شنه کیم می بنو فائزنده صکره عابج صا - ج قرب اولند - قبر شریفی قریه

مقام بلکده در

خواجہ علا الدیة عطا حضرت بنک مرصه اخیر ره کلام شریفی ۱۵۰۰ رضا

و وجه و محبت و ۱۵۰۰ عفو و توفه و عود و ۱۵۰۰ نصحت و حکمت منظمه واقع اولوردی و ۱۵۰۰

خلق دعا ی فرا ایدردی و مبارک زبان نرند نه جاری اولاده کلکات شریفه دره

برای شویینه ابدی

مانند بنیم و عفت انشاء است

منظر نا آینه اندری ضد

خواجه عبداله عطار - مفری او نه بولی اسمی بولی و کوهل بوزی
ابی و صبارک صفای بولی ابی ضوع و هتوج کد بند - باوه ابی

خواجه عبداله عطار - مفری بوز - قدر که خواجه نواضع اول وقت
مقول اولور که اول نواضع خاصه خدا بوی اول

و بوز - قدر که بیه وقت نازل عطفه و مذاکره عکس صره بزمی
کره استغفار کلمه سی و یک می توجه مدور

و بوز - قدر که بوز عاده که ذکر عطفه مقول در معده ابدی بر برف
ایم رکل

و بوز - قدر که دانی اهل اندایم مصاحبت اینک عقل معادل زیاده اند

و بوز - قدر که خاموشی او و صفت نه کرد که اول صفت نه فانی
اولیه با واقع اولیه فطرت عطفه و با کوهل که ذکر ایم کوا اول اند که
و با کوهل که ایمه اموال ماله سند

مورد عبات باری مولانا یعقوب چرخ

الحصاری قدسی سره العالی

خواجه یعقوب چرخ مفری خواجه عبداله مفری که با صفا نه و
افضل عطفه اند - خواجه محمد بلالیه شاه نقیست مفری صحت علیه مرتوف
نوطند - اصله غریبه فرم لرنده چرخ فرم بند - حضرت بلالیه شاه
نقشند که نوبه بیه با باه بعد و نقضانه بیضا و قرب و ملاک و اصل او طند

خواجه یعقوب مفری قول صوبه مقدم - و با سده صریح براه اول
و بزمیه و قول معوی ایمه بشیر اول نقی که با اظلا - ایلمی خواجه بلالیه شاه
نقشند ایمه صفت عطفه « عاقل بزمی » کلامه - و بای مکنون کشف و الحار
بوز - قدر

خواجه یعقوب چرخ مفری بوز - قدر که شاه نقیست مفری بوفری
وقوف عده دی به مقول قید بوز و بوز در هر که اول علم لدی بوسفدر که حضرت علیه
اسلام خواجه عبد الحاکم الفی وانی مفری به تعلیم بند -

خواجه یعقوب چرخ مفری خواجه بلالیه نقیست مفری اتفاق نه صکره
خواجه عبداله عطار مفری به صحت ایند - خواجه یعقوب مفری بوز - قدر

خواجہ علاء الدین نقشبند حضرت بزرگ پوری که خواجہ علاء الدین عظیمی را به مصاحف
قبل خواجہ حضرت بنام مصاحف نه صد و پنجاه بیت بدقتانده اکلند خواجہ علاء الدین
حضرتی هفتابانده موطه ایلی بوقصره مکتوبه کوند روح ویدی که خواجہ حضرت بنام
و جینی بوابدی که سز کلمه بار به اولم سیدی فخر بنده در مکتوبه مکتوبه مطلع اولد بنده
هفتابانده کلام و خواجہ علاء الدین عظیمی آخر نه انتقال اینجه به قدر مدتی در زندان اولم
و فائز بنده ادیح کونه کجکده به فکر هفتابانده لفظو جانبته کلام

خواجہ بعضی حضرتی ۸۵۱ سز بوز ایلی به سز ۱۵۰۰ اقلی دارا الواب
ابن لفظو قریب بنده رفته خان عطران اولم

خواجہ بعضی حضرتی اور نه بوبلی و بیامه زکلی و کوزل بوزلی و بیامه
صفای ایلی و مبارک صفای ایلی طرفی آید و مبارک جبره سز و بلی و ایلی

خواجہ بعضی حضرتی سوره مکنده آخر قذانه کریمه بر فارسی
نفسی وار که نفسی حضرتی در بکده مشهور در توتیر انده مطهره
کرماروز و بوزرهاکاری کوبوز
و مراد بنده بونانی کوباسه

۵۲
نه سز اصحاب کریم بر در مردانه مقیم
بر در دیگر نکردم استخوانی کوباسه

مروج الدین و مقوی المذهب بالنقشبندی المعروف
خواجہ احمد ارباب الشیخ عبد الله
السرفندی قدس سره

ناصر شریف و رفته بجای لطفه خواجہ عبد الله السرفندی
خواجہ بعضی حضرتی با بر هفتابانده ولادت باهر العارفی ۸۰۶
سز به مضامین ناشکده مضامین به اغتانه نام قریب ده واقع اولم

شحات عبد الحیات نام ثانی ۹۷۹ تا بنده وفات ایله علی صفی
ابن صبیح الواعظ الشافعی منفذ خواجہ احمد حضرت بنام او صفی ذکر
و بیامه مختصر جم و نالیف ایتمه

خواجہ احمد حضرتی بزرگ که خواجہ بعضی حضرتی
صحبته مشرف اولد بنده کندی بنام نه نقشبند حضرت بنام هفتابانده

خواجہ احمد - حضرت بی - مت - کہ
 ذکر اندہ او نور بد کہ کوکله
 کبرلی اولاد محبت آقا - م اول

و بی - مت - کہ یکم یک صفت حاصل آید که اول کیفیت بی نیستی
 حفظ این صفت اولی که او کلمه بر وجه معلوم اولی که کمال انده تقی است
 نسبت ظن به سبب محبت حصول - هرگاه که طالب ذکر است اول محبت را
 اول - محبت را اولی بی که بویست و بی ناپیدا اولی

و بی - مت - که مفهومی اولی که لطیفه مد که در آقا اقباطی است
 اولی بود اقباطی شده مایل اولی که در کمال مایل صاف اولی

و بی - مت - که خلوت را آنچه اولی که یازده کبره به یاد است
 آواز ی فواید کبریه بود بزرگ بود بزرگ مقول فکری و در - بود بزرگ
 عدا نجات کرد

و بی - مت - که خواجگان طریقه سی آسانه صانور خواجہ محمد یا سافزاری
 بود کاندہ صوری و مقوم صاحبی این به خواجگان - سائی باشد نه آب صانوری
 و صلی اولی بی که دانی سائے قدس به باشد بولند به و به اید - دی

و بی - مت - که بو طریقه مد مراد دائم کوکل ذوق و لذت طریقی او زره
 تمایز انده آقا - م اول

و بی - مت - که عملی محبوب آید که در حضور و جمعی در کل - بی
 علم مد اقباطی جمعی و حضور ی موجب - و حضور و جمعی نور بول بولر حضور
 و جمعی نور و فوعی موجب کدر - عمل بوند خلاصید - مکره بولایی بی او نور
 خالفا نا اید کم در با طه است
 راه خانم سوی او نا اید

با حکم شروع در مایه فک
 با یکی در مایه فک

و بی - مت - که مدبران نوحه پیران یکی ابوسی آره سه کر کرد و پیری
 جمع او فاند که در آن احواله مطلع و حاضر به کر کرد - ناکه پیران که بی و غطفی
 انده تصرف ایوب انده حضور به صلاح اولیا به - نه کر مدبران با طه مد
 اول

و بی - مت - که فضای مطهره مفاصل اولی که بطریقه اندوه اوصاف
 و افعال کندی استانی تقی این ^{دفعه امانت اید} بی همه صفات عاریت اید و کنی به کر کرد که
 کوکل همه سحانه و غیره بند منقطع اولی بان و مطهر اولی

و بجز مقرر که وصل مقتضای اولی که به سبیل ذوق کمال معنی ابد جمع
اولی چونکه بعضی را نمی آید و دایم وصل در برابر غایت وصل بود - خواجیه بلالیه
نفسیه حضرت بنک به غایت بیابنده و به غایت این بود و قدرند به مراد لری و قدرند
و به اندک به واسطه وصول از آن در کلن به دره منقطع اولوب مقصود اولایه
کون در یک لری و بعضی ایشم بود و صمد -

خواجیه احرار حضرتی معجانه و تقالایه غای زایش و صفیه اند
مقتضی ارالد و عجزی بیابنده شوینی او فوردی
دلال غمسه رغبت هابنا نه درید
نه نمره و فریاد که صمد هابنه بجوی